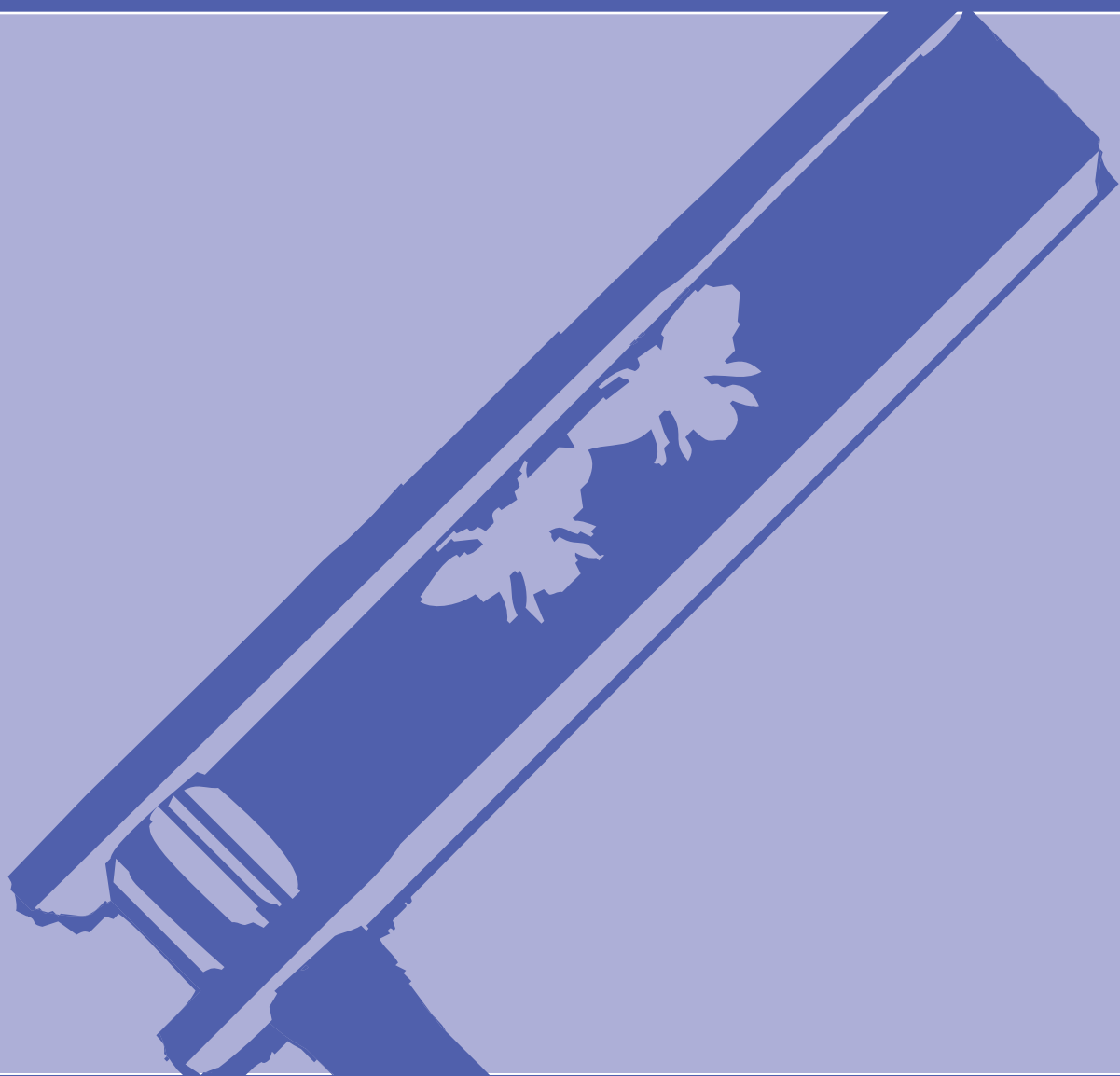

Izzivi razvijanja in vrednotenja znanja v gimnazijski praksi

GLASBA

Izzivi razvijanja in vrednotenja znanja v gimnazijski praksi

GLASBA

Ada Holcar Brunauer
dr. Inge Breznik
Viljem Babič
dr. Dimitrij Beuermann
mag. Manica Habjanič Gaberšek
mag. Vida Kopač
dr. Lorena Mihelač
Tanja Zgonc

Izzivi razvijanja in vrednotenja znanja v gimnazijski praksi

Glasba

Uredili:	Ada Holcar Brunauer, dr. Inge Breznik
Avtorji:	Viljem Babič, dr. Dimitrij Beuermann, mag. Manica Habjanič Gaberšek, Ada Holcar Brunauer, mag. Vida Kopač, dr. Lorena Mihelač, Tanja Zgonc
Strokovni pregled:	dr. Branka Rotar Pance, Almira Rogina
Jezikovni pregled:	Tatjana Ličen
Izdal in založil:	Zavod RS za šolstvo
Predstavniki:	mag. Gregor Mohorčič
Urednici zbirke:	dr. Amalija Žakelj, mag. Marjeta Borstner
Tehnična urednica:	Alenka Štrukelj
Oblikovanje:	Irena Hlede
Postavitev in tisk:	Littera picta d.o.o.
Objava na spletnem naslovu:	http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Izzivi_razvijanja_in_vrednotenja_znanja_v_gimnazijski_praksi_GLASBA/

Druga izdaja

Ljubljana, 2013

Publikacija je brezplačna.

Izid publikacije sta sofinancirala Evropski socialni sklad Evropske unije in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERATIVNO PROGRAMSKO FINANCIRANA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

© Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2013

Vse pravice pridržane. Brez založnikovega pisnega dovoljenja gradiva ni dovoljeno reproducirati, kopirati ali drugače razširjati. Ta prepoved se nanaša tako na mehanske (fotokopiranje) kot na elektronske (snemanje in prepisovanje na karšen koli pomnilniški medij) oblike reprodukcije, razen delov, kjer je to posebej označeno.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
37.091.26:78

IZZIVI razvijanja in vrednotenja znanja v gimnazijski praksi. Glasba / Ada Holcar Brunauer ... [et al.] ; [uredili Ada Holcar Brunauer, Inge Breznik]. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana : Zavod RS za šolstvo, 2013

Dostopno tudi na:

http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Izzivi_razvijanja_in_vrednotenja_znanja_v_gimnazijski_praksi_GLASBA/

ISBN 978-961-03-0087-8

ISBN 978-961-03-0092-2 (pdf)

1. Holcar Brunauer, Ada
266894336

KAZALO

Priročniku na pot (<i>Ada Holcar Brunauer</i>)	5
1 PREVERJANJE IN OCENJEVANJE ZNANJA V GLASBI	7
1.1 Kako doseči večjo kakovost znanja vseh dijakov (<i>Ada Holcar Brunauer</i>)	9
1.1.1 Uvod	9
1.1.2 Konstruktivist v vlogi glasbenega raziskovalca	9
1.1.3 Nadgrajevanje tradicionalnih učnih programov	11
1.1.4 Sklep	13
1.2 Preverjanje in ocenjevanje znanja v luči sodobnih pristopov k učenju in poučevanju (<i>Ada Holcar Brunauer</i>)	15
1.2.1 Uvod	15
1.2.2 Povezanost preverjanja in ocenjevanja znanja z učenjem in poučevanjem	16
1.2.3 Avtentično ocenjevanje	17
1.2.4 Sklep	21
1.3 Dajmo dijakom možnost, da sooblikujejo svojo oceno! (<i>Lorena Mihelač</i>)	24
1.4 Ocenjujmo, kot se šika! (<i>Dimitrij Beuermann</i>)	28
1.4.1 Veljavno in natančno ocenjevanje – kaj moramo za oboje storiti že prej?	28
1.4.2 O našem svetu in nekaterih zakonitosti, ki vladajo v njem	28
1.4.3 Pet temeljnih elementov in pet čutil	30
1.4.4 Arthur Schopenhauer in njegov izrek o glasbi	32
1.4.5 In vendar se vrti	33
1.4.6 Nekaj pomembnih nasvetov	35
2 PRIMERI RAZVIJANJA IN VREDNOTENJA ZNANJA	39
2.1 Nauk o zvoku	41
2.1.1 Od tona in šuma do glasbenih prvin (<i>Lorena Mihelač</i>)	41
2.2 Glasba in druge umetnosti	50
2.2.1 Ko Pepelka sreča menedžerja (<i>Lorena Mihelač</i>)	50
2.2.2 Ples (<i>Manica Habjanič Gaberšek</i>)	58
2.2.3 Filmska glasba (<i>Vida Kopač</i>)	68
2.3 Slovenska ljudska glasba in etnologija	75
2.3.1 Slovenska ljudska glasba: glasba tisočerih harmonik? (<i>Lorena Mihelač</i>)	75
2.3.1 Ljudska plesna in instrumentalna glasba (<i>Viljem Babič</i>)	84
2.4 Glasbeni zapis	99
2.4.1 Razvoj in oblike notnega zapisa (<i>Manica Habjanič Gaberšek</i>)	99
2.4.2 Tempo in metrum (<i>Lorena Mihelač</i>)	116
2.5 Razvoj glasbene ustvarjalnosti v času in prostoru	123
2.5.1 Trubadurska lirika (<i>Vida Kopač</i>)	123
2.5.2 Glasbena romantika (<i>Tanja Zgonc</i>)	130

Legenda:

Dovoljeno kopiranje in razmnoževanje za potrebe pouka.

Priročniku na pot

Ada Holcar Brunauer

Publikacija *Izzivi preverjanja in ocenjevanja znanja v gimnazijski praksi - Glasba* je nastala v okviru posodobitve učnih načrtov v gimnazijah in je nadgradnja priročnika *Posodobitve pouka v gimnazijski praksi - Glasba* iz leta 2010. Takrat smo dali poudarek sodobnim didaktičnim pristopom, v tej publikaciji pa je osrednje mesto dobilo področje preverjanja in ocenjevanja.

Publikacija je razdeljena na dva dela:

1. strokovno-teoretični del in
2. primeri iz prakse.

V prvem delu avtorji opredeljujejo teoretska izhodišča za načrtovanje učnega procesa, ki se navezujejo na didaktična priporočila posodobljenega učnega načrta za glasbo, iščemo odgovore na vprašanja, kako spodbuditi dijake k miselni dejavnosti, k samovrednotenju, samoocenjevanju, in opredeljujemo stanje in potencial celostnih oblik preverjanja in ocenjevanja znanja pri glasbi.

V drugem delu pa avtorji predstavljajo učne priprave desetih učnih sklopov, ki so zasnovani na kognitivno-konstruktivističnem razumevanju učenja in poučevanja, in sicer tako, da dijake z glasbenimi dejavnostmi ustvarjanja, izvajanja in poslušanja spodbujajo k samostojnemu pridobivanju znanja in so opremljeni s primeri kriterijev in opisnikov za opredeljevanje glasbenih dosežkov. Uporaba konstruktivističnih zakonitosti v glasbeni učilnici dijakom in učiteljem pomeni izziv, hkrati pa ima tudi prednosti. Dijaki niso le pasivni prejemniki informacij, ampak se v učne situacije aktivno vključujejo, učitelji pa zagotavljajo primerne in ustrezne okvirje, na katerih dijaki nadgrajujejo in oblikujejo znanje ter razumevanje. Vzpostavljanje ravnovesja med dajanjem navodil in informacij, s priložnostmi, v katerih dijaki znanje uporabijo in jih to pripelje do glasbenih dosežkov, s katerimi se pokažejo v vlogi izvajalcev, skladateljev in poslušalcev, pa je hvalevreden cilj predmeta glasba.

Gradivo smo želeli zasnovati tako, da bi spodbujalo učenje za razumevanje in ohranjanje želje po nadaljnjem učenju, pri čemer je pomembno, da učitelji sami presodijo, h katerim učnim ciljem bodo pristopili bolj poglobljeno in h katerim nekoliko manj, kar omogoča posodobljeni Učni načrt za glasbo¹. Pri tem pa je pomembno, da učitelji pogledajo vase, v svoja prepričanja in v to, kar verjamejo, da njihovi dijaki lahko dosežejo, ter razmislijo, kakšno znanje bi želeli, da bodo imeli njihovi dijaki, ko bodo končali gimnazijski program.

¹
 Učni načrt: Glasba - splošna, klasična, strokovna gimnazija: obvezni predmet (70 ur). (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_glasba_gimn.pdf (5. 11. 2012).

Avtorji si želimo, da bi učitelji glasbe v publikaciji našli ideje, s katerimi bi obogatili svojo pedagoško prakso in ustvarjali okoliščine, ki bodo dijakom omogočale samostojno odkrivanje in izpopolnjevanje znanja za dosego kakovostnejšega in trajnejšega.

Avtoricam in avtorjem prispevkov se najlepše zahvaljujem za številne ideje, ki so jih v tem gradivu delili z nami, ter za skrbno in kakovostno opravljeno delo. Vam, spoštovane kolegice in kolegi, pa želim veliko ustvarjalnega navdiha pri poučevanju in uresničevanju ciljev posodobljenega Učnega načrta za glasbo.

Preverjanje in ocenjevanje znanja v glasbi

1.1 Kako doseči večjo kakovost znanja vseh dijakov

Ada Holcar Brunauer, Zavod RS za šolstvo

1.1.1 Uvod

Trajnost, prožnost in ustvarjalna uporaba znanja so sodobne svetovne smernice, za katere si vse bolj prizadevajo šolski sistemi pri nas in po svetu. Cilji vseh sodobnih šolskih reform so usmerjeni k temu, kako doseči večjo kakovost znanja vseh dijakov. »Kakovostno znanje je opredeljeno kot znanje z razumevanjem, ki spodbuja kritično mišljenje, je relativno trajno, osmišljeno in omogoča uporabo« (Plut Pregelj, 2004: 17). Marton, Entwistle, Ramsden in Saljo (Bain, 1994: 1) v zvezi z učenjem z razumevanjem govorijo o t. i. globljem pristopu (»deep approach«), ko dijaki iščejo pomen tega, kar se učijo, in namerno in načrtno vzpostavljajo novo z že obstoječim. Poudarjajo, da se znanje strukturira odnosno oz. relacijsko, da je integrirano s postopki, ki zahtevajo prenos tega znanja v prakso, in da je uporabljeno v novih situacijah. Kot nasprotni pol globljega pristopa ti avtorji postavljajo t. i. površinski pristop, kjer dijaki sprejemajo učni material linearno, fragmentirano, brez navezav na prejšnje znanje, brez preseganja napačnih predstav in ne da bi ga zmogli uporabiti v novih situacijah.

Za številne učitelje so te ideje nove in zato od njih zahtevajo paradigmatične spremembe v pojmovanju znanja in učenja. V šoli se pogosto odkrivanje spoznanj zamenja za kopičenje informacij, ki jih dijaki bolj ali manj poznajo; nekateri jih uspejo pripeljati na grozd spoznanj in izkušenj, nekateri pa se težje znajdejo s količino in narekovanim tempom kopičenja neznanih informacij, še nedožitih dogodkov, spoznanj in ugotovitev (Marentič Požarnik, 2000).

1.1.2 Konstruktivist v vlogi glasbenega raziskovalca

Sodobno pojmovanje ne pojmuje znanja (Boud, 1995) kakor nekaj neosebnega, neodvisnega, zunaj dijakova samega, ampak je znanje dijakov dialog s stvarnostjo (z učiteljem), je osebna in socialna konstrukcija, nastaja na podlagi osebne izkušnje in njene interpretacije. Razumevanje pomeni postavljanje vprašanj o vsebini in o lastnem razumevanju le-te, kar pomeni, da nam refleksija dijakova samega omogoča »dostop« do »njegovega« znanja, o čemer govori tudi konstruktivistična teorija znanja. Izhodišče konstruktivistične teorije so ideje Piageta in Vigotskega (Crotty, 2002). Glavna ideja konstruktivizma je, da v procesu učenja ne gre le za sprejemanje že izdelanih znanj, ampak da učeči se aktivno konstruirajo svoje lastno znanje, na podlagi lastnih obstoječih, pogosto napačnih in nepopolnih pojmovanj. To pomeni, da je učenje aktivni miselni proces, ne pa pasivno sprejemanje poučevanja. V procesu učenja imajo drugi, npr. učitelji, pomembno vlogo z omogočanjem podpore pri učenju, izzivanjem razmišljanja; toda učeči se so ključ do učenja. V procesu učenja obstoječi miselni modeli in

ideje interaktivno delujejo z novimi izkušnjami. Novo znanje se »konstruira« in ta proces je odvisen predvsem od kongruence ali konfliktov med izkušnjami, ki že obstajajo preko refleksije, raziskovanja in delovanja. Za učeče se je učenje težaven proces, saj so napačni pojmi vztrajni in odporni proti spremembam. Znanje pa je začasno, spremenljivo in subjektivno. To pomeni, da je učenje rekonstrukcija lastnih pojmovanj in subjektivnih teorij, ne pa pasivno sprejemanje in kopičenje spoznanj od »ekspertov« (Marentič Požarnik, 1996: 19–20).

Po mnenju Websterja (2002: 418) je »glavni cilj konstruktivizma poudarjanje ustvarjalnih pristopov k učenju in poučevanju ter motiviranje dijakov z dejavnostno naravnanim poukom glasbe, ki dijake popelje skozi proces, v katerem prevzamejo aktivno vlogo«. Ključno vlogo pri tem igra pomen takšnih dejavnosti, pri katerih dijak sam prihaja do lastnih spoznanj oz. jih dopolnjuje. Vendar pa pouk glasbe ni konstruktivistično naravnani zgolj zato, ker vsebuje dejavnosti in omogoča učenje z izkušnjami (*»learning by doing«*). Takšen pogled je zelo površinski, globlji pristop pa zahteva, da imajo dijaki možnost svoje učenje navezovati na predhodna razumevanja, novo znanje, osmišljeno v lastni izkušnji, pa uporabiti v novih situacijah (Scott, 2006).

Poleg učenja z izkušnjami in lastnega odkrivanja znanja postavljajo konstruktivisti na sam vrh vrednot tudi sodelovanje in vzajemno, skupno raziskovanje. Takšno učenje omogoča izmenjavo idej med dijaki in spodbuja učenje skozi dialog. Učitelj in dijaki se skupaj učijo, izpopolnjujejo glasbeno razumevanje in reflektirajo proces nastajanja glasbenih dosežkov. Čeprav učilnice ne bodo nikoli povsem demokratične, konstruktivistični pristop zahteva demokracijo, z dijaki v središču. Za učitelja pomeni pravi izziv najti ravnovesje med vlogo *učitelja kot avtoritete* in *učitelja, ki spodbuja in pomaga dijakom* pri iskanju novega znanja ter globljega razumevanja v odnosu do vprašanj in problemov, ki se pojavljajo v učeči se skupnosti (Scott, 2006).

Če je učitelj v središču razreda, se znanje najpogosteje prenaša z učitelja na dijake (Dart idr., 2001). Učitelj sprašuje in dijaki odgovarjajo. V naslednjem koraku nekateri učitelji dodajo svoje mnenje in/oz. vprašajo dodatna vprašanja. Tudi dijaki postavljajo preprosta zaprta vprašanja, ki jim sledijo enoznačni odgovori. V takšnem okolju dijaki prevzamejo pasivno vlogo, v kateri sprejemajo informacije, si zapomnijo dejstva in reproducirajo postopke, ki so se jih naučili na pamet. Pri globljih pristopih pa dijaki povežejo učno snov s predznanjem, z izkušnjami, interesi in željami. Da bi to dosegli, morajo sami »aktivno zgraditi svoje znanje« (Dart idr., 2001: 262). V konstruktivističnem učnem okolju dijaki postanejo izpraševalci. S pomočjo refleksij o lastnem učenju ugotavljajo, česa še ne razumejo, in postavljajo vprašanja, ki jih bodo vodila k globljemu razumevanju. Pri odločanju in oblikovanju vprašanj uporabijo svoje znanje in prepričanja. Učitelj ustvarja ozračje, ki temelji na medsebojnem spoštovanju. Dijaki vedo, da so njihova vprašanja dobrodošla, saj so dragocen prispevek k pouku.

Dijaki v vlogi skladateljev, poslušalcev in izvajalcev z velikim zanimanjem sprašujejo in tako iščejo globlje razumevanje. Vprašanja postanejo pot za povezovanje predznanja z novimi izkušnjami, na način, ki omogoča izpopolnjevanje

glasbenega védenja. Ko dijaki oblikujejo vprašanja, glasbeno razmišljanje postane izziv, predmet glasba pa se dvigne na bolj sofisticirano področje (Scott, 2006).

Dijaki, ki uporabljajo površinske pristope k učenju, le redko uporabljajo samovrednotenje (Chin in Brown, 2000). Globlji pristopi k učenju spodbujajo dijake k izražanju razumevanja in k prepoznavanju nerazumevanja. Če dijake spodbujamo k razmišljanju, popravljanju napak in iskanju rešitev, se bodo zanesli nase in bodo motivirani za delo. Reševanje problemov pri globljem pristopu spodbuja dijake, da iščejo številne rešitve, preizkušajo svoje ideje (npr.: »Zaigrali bomo najprej *piano* in nato *forte* ter ugotovili, kaj zveni bolje.«) in vedo, kdaj prositi učitelja za pomoč. Pri delu vztrajajo, tudi ko naletijo na težave, medtem ko dijaki s površinskim pristopom odnehajo, takoj ko naletijo na težavo. Morda zato, ker vedo, da jim bo nekdo pristopil na pomoč, takoj ko problemu ne bodo sami kos (Scott, 2006).

Dijakovo delo je lahko »vodeno« ali »odprto«, odvisno od navodil učitelja. Večjo vlogo ko imajo dijaki pri sooblikovanju učnega procesa z zastavljanjem vprašanj, bolj odprta je njihova možnost lastnega izgrajevanja znanj (Scott, 2006). Učitelj lahko uporabi t. i. transmisijski pristop (pristop, pretežno utemeljen v prenašanju že izdelanih znanj) pri določenem podajanju znanj. Dijaki znanje s pomočjo različnih glasbenih dejavnosti, procesov in postopkov uporabijo na poti do glasbenih dosežkov. Koliko pomoči potrebujejo, je odvisno od tega, koliko izkušenj z doseganjem spoznanj, njihove uporabe, oblikovanjem vprašanj in reševanjem problemov že imajo. Na primer, dijaki, ki imajo le malo izkušenj z improviziranjem in ustvarjanjem glasbenih vsebin, bodo potrebovali več navodil kot dijaki, ki imajo na tem področju že izkušnje. Učitelj lahko spodbudi dijake k raziskovanju tako, da jim da najprej podrobnejša navodila, ki jih v nadaljevanju, ko bodo postali samostojnejši in bodo sami znali oblikovati vprašanja in reševati probleme, ne bodo več potrebovali (Elliott, 1995).

1.1.3 Nadgrajevanje tradicionalnih učnih programov

Sistemske reforme v izobraževanju dajejo vse večji pomen učnim strategijam in transformativnim pristopom k učenju, ki postavljajo v ospredje zbiranje informacij, da bi tako izboljšali učni proces. Dijaki, ki verjamejo, da je cilj izobraževanja blesteč dosežek, bodo izbrali lahke naloge oz. naloge, ki jih bodo lahko dobro opravili. Dijaki, ki verjamejo, da je namen izobraževanja učenje, pa bodo želeli razviti učne strategije, spretnosti in znanja, s katerimi bodo usvojili zahtevnejše cilje. Izobraževanje dijakov bi lahko primerjali z obiskovanjem tečaja za izboljšanje samozavesti. Če bo tečaj zelo lahek, samozavest, ki jo bomo zgradili, ne bo trajna. Če pa bo tečaj za izgrajevanje samozavesti vključeval npr. področja reševanja problemov, kjer bodo posamezniki oblikovali hipoteze na podlagi znanja, ki ga imajo, potem bodo zgradili povsem drugačno/trajnostno samozavest. S pogledom kognitivista to pomeni, da bodo dijaki pri glasbi sami želeli peti pesmi in spremljati svoje dosežke na različnih področjih glasbenega udejstvovanja (Colwell, 2006: 254).

Zelo zanimiv je predlog, ki ga je finsko ministrstvo za šolstvo in kulturo objavilo junija 2010 o prenovi ciljev v učnih načrtih osnovne šole in nov predmetnik, ki naj bi ga uveljavili s spremembo zakona o osnovnošolskem izobraževanju. V njem predlagajo vrsto konkretnih ciljev osnovne šole, ki izvaja obvezno izobraževanje učencev od 7. do 16. leta starosti, po katerih se bodo ravnali učitelji, prenavo vsebin kurikulumu in spremembe predmetnika. Predlog vključuje naslednje:

- organiziranje znanja in spretnosti v pet glavnih skupin: miselne spretnosti (*thinking skills*); načini dela in medsebojni odnosi (*ways of working and interaction*); obrti in izrazne spretnosti (*crafts and expressive skills*); sodelovanje in pobuda (*participation and initiative*); samozavedanje in osebna odgovornost (*self-awareness and personal responsibility*);
- razdelitev kurikulumu na šest večdisciplinarnih skupin s specifičnimi cilji, in sicer: jezik in medsebojni odnosi (*language and interaction*), matematika, okolje, naravoslovje in tehnologije, podjetnost in družba, umetnosti in obrti ter zdravje in osebni razvoj;
- povečanje obsega poučevanja na teden za štiri ure; možnosti izbire za razširjen pouk umetnostne vzgoje, ročnih del in telesne vzgoje;
- vpeljava novih predmetov etike in dramske umetnosti v kurikulum;
- vpeljava poučevanja tujega jezika že od drugega razreda dalje (pri 8. letu starosti) in pestrejša ponudba učenja tujih jezikov (Eurydice, 2010).

Pregledovanje in nadgrajevanje tradicionalnih učnih programov bo omogočilo, da bodo dijaki v prihodnosti vključeni v učenje glasbe na povsem nov način. Model, ki ga predlaga Colwell, postavlja v središče dijaka v vlogi glasbenega kritika in poslušalca, ki glasbo razume (Colwell, 2006: 257). Če izhajamo iz predpostavke, da se glasbo lahko učijo vsi dijaki, potem ta način razmišljanja zahteva tudi nove pristope k učenju glasbe tako s strani dijakov kot tudi učiteljev. Zelo veliko dijakov (in odraslih) zavrača učenje glasbe, ker so prepričani, da nimajo glasbenih sposobnosti in spretnosti, ki bi jim to omogočilo, kajti model učenja, s katerim so se srečali v preteklosti, ni bil pravi. Zato je samovrednotenje v konstruktivistični učilnici ne le mogoče, ampak povsem nujno. Pri tem pa ni treba, da samovrednotenje in učiteljevo ocenjevanje dosežeta enake standarde kot pisni testi, pomembno je le, da ju uporabljamo dovolj pogosto in da je namen tovrstnega ocenjevanja izboljšanje učenja. V tem modelu je poudarek na razumevanju odnosa do drugačnih izvedb, drugačnih glasbenikov in drugega časa. Tovrstno učenje je redko v glasbeni učilnici, kjer je na prvem mestu učna snov, kjer ni časa za izvajanje, poslušanje, raziskovanje, ustvarjanje, primerjanje ter najpomembnejše, za pogovor o *pomembnih* lastnostih glasbe.

1.1.4 Sklep

Celoten učni proces mora dijakom omogočati potovanje po poti, ki jih vodi do ciljev, in jih prepričati, da se je vredno truditi. Dijaki se na njej srečujejo z izzivi, ki v njih vzbujajo zanimanje in željo po raziskovanju in odkrivanju. Pogosto pa dijaki zapustijo šolo, ne da bi spoznali, da je znanje odgovor na vprašanje, ki si ga je nekdo prej zastavil, odgovor, ki je rezultat raziskovanja, preizkušanja, utemeljevanja in popravljanja. Pogosto so vsebinski standardi opredeljeni na intelektualno sterilni in zavajajoč način, kot da bi bilo poučevanje prenašanje dognanih resnic, ne pa vstopanje v proces raziskovanja in utemeljevanja v jedru samih ved (Wiggins, 1998).

Test, ki bo pokazal, kako uspešno je bilo naše poučevanje, ne bo količina znanja, ki jo bodo dijaki ponesli s seboj, ampak njihova želja po učenju in vedenju. Če bodo dijaki željni znanja in bodo vedeli, kako ga najti in uporabiti, ko bodo končali šolanje, potem bo naše poučevanje uspešno. Veliko dijakov zapusti šolo nasičeno z informacijami in brez želje po nadaljnjem učenju (Livingstone, 1941).

Literatura

- 1 Boud, D. (1995). *Enhancing Learning through Self Assessment*. London: Kogan Page.
- 2 Chin, C. in Brown, D. E. (2000). *Learning in science: a comparison of deep and surface approaches*. *Journal of Research in Science Teaching*, 37(2), 109-138.
- 3 Colwell, R. (2006). *Assessment's potential in music education*. V: R. Colwell, (ur.), *MENC handbook on research on music teaching and learning* (str. 199-270). Reston, New York: Oxford University Press, Inc.
- 4 Crotty, T. (2002). *Constructivist Theory Unites Distance Learning and Teacher Education*. Dostopno na: <http://edie.cprost.sfu.ca/it/constructivist-learning> (20. 4. 2009).
- 5 Dart, B. C. P., Burnett, N., Purdie, G., Boulton-Lewis in Smith, D. (2001). *Students' conceptions of learning, the classroom environment, and approaches to learning*. *Educational Research*, 93(4), 262-270.
- 6 Elliott, D. (1995). *Music Matters: A new philosophy of music education*. Oxford: Oxford University Press.
- 7 Eurydice (2010). *Finska - prenova ciljev v učnih načrtih osnovne šole in nov predmetnik*. Dostopno na: http://www.eurydice.si/index.php?option=com_content&view=article&id=2789:finska-prenova-ciljev-v-unih-nartih-osnovne-ole-in-nov-predmetnik-&catid=108:reformatore&Itemid=360 (20. 4. 2010).
- 8 Livingstone, S. R. (1941). *The Future in Education*. Cambridge: Oxford University Press.
- 9 Marentič Požarnik, B. (1996). *Izpopolnjevanje univerzitetnih učiteljev za boljše poučevanje kot del »kulture kvalitete«*. *Vzgoja in izobraževanje*, 27(1), 17-25.
- 10 Marentič Požarnik, B. (2000). *Ocenjevanje učenja ali ocenjevanje za (uspešno) učenje? Kako zmanjšati neskladje med nameni in učinki ocenjevanja*. *Vzgoja in izobraževanje*, 31 (2/3), 4-9.

- 11 Plut Pregelj, L. (2004). *Konstruktivistične teorije znanja in šolska reforma: učitelj v vlogi učenca*. V: Marentič Požarnik, B. (ur.), *Konstruktivizem v šoli in izobraževanje učiteljev*. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 14-41.
- 12 Scott, S. (2006). *A Constructivist View of Music Education: Perspectives for Deep Learning*. Dostopno na: <http://gmt.sagepub.com> (22. 9. 2009).
- 13 Webster, P. R. (2002). *Computer-based technology and music teaching and learning*. V: Colwell, R. in Richardson, C. (ur.), *The New Handbook of Research on Music Teaching and Learning*. New York: Oxford, str. 416-439.
- 14 Wiggins, G. (1998). *Educative Assessment: Designing Assessments to Inform and Improve Student Performance*. San Francisco: Jossey-Bass: MARILLA.

1.2 Preverjanje in ocenjevanje znanja v luči sodobnih pristopov k učenju in poučevanju

Ada Holcar Brunauer, Zavod RS za šolstvo

1.2.1 Uvod

V zadnjih nekaj desetletjih so močna prizadevanja usmerjena k iskanju širše palete različnih oblik in načinov ocenjevanja (Razdevšek Pučko, 1996; Marentič Požarnik, 2003; Sentočnik, 2000; Komljanc, 2008; Fautley, 2010; Black in Wiliam, 1998; Colwell, 2002), ki naj bi spodbujali in vodili učence, da se bodo znali učiti, razvijati trajna znanja, uspešno dosegati učne cilje in postati vse bolj samostojni.

Novost na področju preverjanja in ocenjevanja znanja je vse večja vključenost dijakov tako v proces preverjanja znanja kakor tudi v proces ocenjevanja svojih dosežkov. Sodobnejši pristopi ocenjevanja bolj poudarjajo celostne načine ocenjevanja v primerjavi z analitičnimi, bolj kot sama količina reproduciranega znanja naj bi bila poudarjena kakovost znanja, ki se kaže npr. v globini razumevanja in uporabnosti (Marentič Požarnik, 2004). »Holistični ali celostni pogled na ocenjevanje tesno povezuje ocenjevalne postopke s procesom učenja in pouka – s postopki pridobivanja znanja in spretnosti z okoliščinami, v katerih se to dogaja. Poudarja, da se ne moremo zadovoljiti s sestavljanjem še tako objektivnih nalog in vprašanj za preverjanje, ne da bi pri tem hkrati upoštevali in skušali izboljšati njihov vpliv na učne metode, na motivacijo in doživljanje dijaka, na njegov način učenja. Učitelj ni več le dajalec takih ali drugačnih ocen, ampak pomaga dijaku, da si ustrezno razloži informacije, ki jih dobi pri preverjanju in jih vgrajuje v svoje nadaljnje učenje« (Marentič Požarnik, 2000: 5).

Zavzemati se moramo predvsem za tiste načine in oblike ocenjevanja, ki so usmerjeni v cilje, ki mladim omogočajo, da bodo uspeli v življenju in da bodo izpolnjeni kot posamezniki (James in Brown, 2005). To so predvsem cilji, ki v hitro se spreminjajočem in tehnološko razvitem svetu, kjer informacije hitro zastarajo, omogočajo kompleksnejše razumevanje, razmišljanje, vrednotenje in vseživljenjsko učenje. Zato je pomembno, da se zavedamo, katero učenje je najpomembnejše in najdragocenejše za dijake, ter temu primerno izberemo in razvijemo ustrezne pristope k učenju in ocenjevanju. Največje kritike ocenjevanja na vseh izobraževalnih področjih so prav na račun ocenjevanja, ki ni avtentično, nima nič skupnega z »resničnim svetom«, ampak je umetno oblikovano za potrebe merjenja in pridobivanja ocen (Colwell, 2002).

S sodobnim konceptom poučevanja pa se spreminja tudi vloga preverjanja in ocenjevanja. Učitelja ne zanimata le količina in kakovost predelane snovi, ampak posameznikov napredek, zato postajajo sprotne spremljanje, preverjanje in evidentiranje dosežkov dijaka sestavni del učnega procesa. Pri tem pa je po-

membno, da se trudimo zmanjševati neugodne okoliščine učenja, med katere štejemo preveliko kopičenje snovi, časovno stisko, učenčevim sposobnostim in interesom neprilagojene učne metode, previsoke zahteve in prevelik poudarek na ocenah, neprimerna vprašanja pri ocenjevanju in zanemarjanje oblikovanja učnih strategij, zlasti pri slabših dijakih (Marentič Požarnik, 2004).

1.2.2 Povezanost preverjanja in ocenjevanja znanja z učenjem in poučevanjem

Broadfootova (1995, v Razdevšek Pučko, 1997) opozarja, da je treba pri načrtovanju preverjanja in ocenjevanja znanja upoštevati, da je nujen prehod od kurikulumu kot zbirke znanja (podatkov) k razvijanju visoko transfernega znanja, kot je proceduralno in strateško znanje (poznavanje postopkov in strategij). Pomembno je obvladovanje komunikacijskih in organizacijskih spretnosti, poznavanje in obvladovanje raziskovalnih strategij, obvladovanje metakognitivnih spretnosti kot ene temeljnih strategij, ki sestavljajo spretnost »učenje učenja«. Tudi povečana količina informacij, ki so na voljo, je vplivala na preusmeritev zanimanja v »spretnosti« procesiranja (organiziranja, povezovanja ...) informacij. Učitelj namreč ne spodbuja notranje motivacije pri dijakih predvsem prek »transfernega odnosa učencev do učitelja« (Šebart, Krek 2001: 15, 19) – dober odnos je le izhodišče – ampak predvsem prek vzpostavljanja spodbudnega, izzivalnega učnega okolja, ki z zanimivimi, za dijaka čim bolj smiselnimi dejavnostmi in nalogami sproža kakovostno učenje, ob čemer se »situacijski interes« lahko postopno spremeni v osebne. Pri tem pa je pomembno, da zunanje okoliščine ne omejujejo učiteljeve možnosti za tako delo, da dijaki ne pričakujejo, da »jim bo učitelj jasno povedal vse, kar morajo znati za oceno«, in menijo, da je vse drugo nepotrebno (Marentič Požarnik, 2004).

»Spoznanje, da preverjanje in ocenjevanje usmerjata procese poučevanja in učenja, mora biti zadosten razlog za to, da temeljito in kritično razmislimo o načinih preverjanja in ocenjevanja v naših šolah in se vprašamo, ali pripomorejo h kakovostnejšemu učenju in znanju« (Sentočnik, 2000: 86). Povezanost ocenjevanja z učenjem, poučevanjem in znanjem se ne zgodi sama po sebi in v praksi najdemo veliko primerov ocenjevanja, ki nimajo nič skupnega z razumevanjem učenja (Entwistle, 2005). Npr. behavioristično pojmovanje učenja in znanja vpliva na izbor takih načinov preverjanja in ocenjevanja, kjer prevladuje pisno preverjanje, in sicer testi tipa papir-svinčnik, sestavljeni na predpostavki, da je znanje zbirka informacij in da pomeni uspešnost pri odgovarjanju na testna vprašanja tudi že obvladovanje spretnosti, znanja, pojmov in problemov, ki vsebujejo te komponente. Naloge v testih preverjajo specifično, izolirano znanje, zahtevajo prepoznavanje in priklic »bazičnih« podatkov, dobro memoriranje, učenje odgovorov na (konvergentna) vprašanja ter uporabo podatkov v izoliranih, neživljenjskih situacijah. Na tako oblikovana testna vprašanja je mogoče pravilno odgovarjati tudi brez razumevanja (Razdevšek Pučko, 1997). V tovrstnih nalogah ni prostora za bistvene sestavine glasbenega učenja: ustvar-

janje, izvajanje, poslušanje, razmišljanje ... Ocenjevanje pogosto ne upošteva načinov, kako se dijaki učijo, s kakšnimi težavami se srečujejo in kako jih premagujejo.

Večja učinkovitost pri poučevanju zahteva spremembe tako na področju ocenjevanja kot tudi prepričanj, ki jih imamo o učenju. Vključuje razvoj kritičnega zavedanja, da sprememba na enem področju vodi k spremembi tudi na drugem področju. Drugačen pogled na učenje v sebi nosi tudi spremenjen odnos do ocenjevanja (James, 2006: 50). Schulman (2002: 38, v Colwell, 2006) na poti glasbenega učenja izpostavlja šest področij, ki so po njegovem mnenju izredno pomembna za učenje glasbe, in sicer: angažiranost in motiviranost, znanje in razumevanje, izvajanje in dejavno udeležnost, refleksijo in razvoj kritičnega mišljenja, vrednotenje in ustvarjanje ter predanost in razvijanje lastne identitete. Veliko učiteljev je zelo naklonjenih učenju in poučevanju, kjer igra pomembno vlogo spodbudno učno okolje, možnost sodelovanja, odločanja, reševanja problemov, uporabe različnih učnih strategij, razvoj pozitivne samopodobe, motivacije, interesa itd.

1.2.3 Avtentično ocenjevanje

Sodobne oblike učenja in poučevanja glasbe zahtevajo celostne načine in oblike preverjanja in ocenjevanja, ki postajajo sestavni del procesa učenja, in v obliki povratnih informacij pomagajo dijakom pri njihovem delu in napredovanju, pri čemer celostno ocenjevanje vključuje zbiranje podatkov o osebi kot celoti in uporabo raznolikih virov informacij za izdelavo te slike (Colwell, 2002; Colwell, 2006; Fautley, 2010) in ne zgolj uporabo preizkusov znanja, s katerimi pri glasbi merimo tisto, kar je najmanj pomembno.

V nedavni raziskavi Taggart in sodelavci (2004) opazajo tri glavne načine za preverjanje in ocenjevanje znanja pri glasbi. Prvi način od učiteljev zahteva individualno presojo glede na cilje in vsebino učnega načrta. Drugi učitelju nalaga ocenjevanje dijakovega nastopa oziroma umetniškega dela glede na povprečje, ki se pričakuje od določene starostne skupine. Pri tretjem učitelji vsakemu dijaku z mersko lestvico pripišejo raven napredka. V večini evropskih državah sta v uporabi le prva dva načina. Vsi našteti načini preverjanja znanja sicer merijo učenčevo napredovanje, vendar vprašanja o tehtnosti, zanesljivosti in posledicah različnih sistemov za poučevanje in učenje pri glasbi še niso bila v celoti raziskana.

Največje kritike ocenjevanja na vseh izobraževalnih področjih pa so prav na račun ocenjevanja, ki ni avtentično in nima nič skupnega z »resničnim svetom«, ampak je umetno oblikovano za potrebe merjenja in pridobivanja ocen (Colwell, 2006). Avtentično ocenjevanje (»authentic assessment« – pristno, pravo ocenjevanje) ali včasih ocenjevanje avtentičnega učenja sta pojma, ki sta se razširila v devetdesetih letih prejšnjega stoletja in se še naprej uporabljata v literaturi o ocenjevanju v 21. stoletju. Avtentično ocenjevanje obsega veliko

več, kot se učenci naučijo po merjenju s standardnimi testi ali celo z običajnimi testi, ki jih sestavi učitelj. Avtentičnost izhaja iz ocenjevanja, kaj je najpomembnejše, in ne iz ocenjevanja, kaj je najpripravnejše (Marsh, 2009).

Avtentične oblike preverjanja in ocenjevanja izhajajo iz teoretičnih spoznanj o učenju in poučevanju. Drugačnemu pojmovanju učenja in poučevanja sledijo tudi spremembe na področju preverjanja in ocenjevanja znanja. Osnovna značilnost avtentičnih oblik preverjanja in ocenjevanja je ta, da od učencev zahtevajo uporabo znanja in spretnosti za reševanje resničnih, življenjskih problemov, ki ustrezajo stopnji njihovega razvoja. Takšne oblike se ne zadovoljijo le z uporabo znanja, ampak zahtevajo samostojno presojo dijakov o tem, kako bodo svoje znanje učinkovito uporabili v novih problemskih situacijah. Avtentični preizkusi znanja torej preverjajo to, kar se pričakuje, da bodo učenci znali v resničnem življenju. Gre za iskanje odgovorov na vprašanja, ki se pojavijo pri delu v razredu, priložnost, da se problemi, ki zanimajo dijake, raziskujejo skozi daljše časovno obdobje itn. Pri takšnem pristopu k ocenjevanju dijaki vadijo spretnosti sodelovanja, prav tako pa se preizkušajo v raziskovanju, eksperimentiranju in v predstavitvah rezultatov svojega dela. Avtentične naloge vključujejo tudi kritično razmišljanje o kakovosti usvojenega znanja. Dijaki so primorani kritično razmišljati o svojem delu, spoznavajo sami sebe kot učeče se subjekte, odkrivajo svoje vrzeli v znanju in svoja močna področja, znajo kritično ovrednotiti svoje izdelke ter na podlagi tega sami popravljajo in izboljšujejo svoje delo in rezultate (Sentočnik, 2000: 84).

Pri avtentičnem ocenjevanju gre za ugotavljanje sposobnosti »prevoda« znanja in razumevanja v konkretno dejavnost, v izvajanje, v izdelek: dijaki morajo oblikovati odgovor ali izdelek, predstaviti izvajanje, ki dokazuje, da so usvojili neko znanje ali spretnosti; pokazati morajo svoje znanje v resnični situaciji. Dijaki nekaj naredijo, pokažejo, načrtujejo, konstruirajo, predstavijo ..., poudarek je na uporabi ustreznih spretnosti in znanja v rešitvi danega problema (Razdevšek Pučko, 1997).

McTighe in Wiggins (1999: 318) menita, da mora biti avtentično ocenjevanje izvedeno v okoliščinah, ki omogočajo prikaz znanja v resničnih situacijah, omogočajo dijakom, da nalogo »naredijo«, imajo možnost vaditi, prikazati nekaj novega, dobiti povratno informacijo in svoj dosežek še izboljšati.

Pozitiven je tisti sistem preverjanja in ocenjevanja, ki učiteljem pomaga bolje razumeti, kako se dijaki uče, kako razmišljajo; ki jih spodbudi in usmeri, da bolje prilagodijo načine poučevanja tako, da pomagajo dijakom dosegati tudi zahtevnejše cilje ob upoštevanju njihovih zmožnosti, potreb in interesov in pri tem podprejo kakovostne učne strategije ter krepijo samostojnost in odgovornost dijakov (Darling Hammond, 1993). Slabo pa je, če jih silijo v to, da usmerjajo pozornost le v natančno opredeljene končne rezultate in pri tem ožijo obseg uporabljenih metod in doseženih ciljev. Da bi povečali pozitivne in zmanjšali omenjene negativne posledice ocenjevanja, tako učiteljevega kot zunanjega, in hkrati zvišali kakovost znanja, se po svetu in pri nas uveljavljajo različne spremembe, premiki v poudarkih in novosti v ocenjevalni filozofiji in praksi vse od

začetka osnovne šole do univerze; označujejo jih tudi za »alternativne«, drugačne, za »novo kulturo preverjanja in ocenjevanja«, za novo paradigmo, za bolj »avtentične«, »odzivnejše«, dovzetne za učenca, v primerjavi s tradicionalnimi (Razdevšek Pučko, 1996; Sentočnik, 2000; Rutar Ilc, 2003; Marentič Požarnik, 2003). Njihovi skupni poudarki so:

- gre za premik od (izključne teže) končnih ocenjevanj in testov k večjemu upoštevanju deleža dijakovih sprotnih dejavnosti in izdelkov;
- celotnega postopka ocenjevanja ne določa in vodi več le učitelj, ampak se večja dejavna vloga, udeležba in sodelovanje dijakov (samooценjevanje, vzajemno ocenjevanje);
- implicitni kriteriji ocenjevanja postajajo vse bolj eksplicitni, vse jasnejši in so dijakom tudi razloženi; v nekaterih primerih tudi sodelujejo pri njihovem oblikovanju;
- poleg ocenjevanja testnih odgovorov je vse več tudi ocenjevanja izdelkov, izvajanja raznih procesov;
- ocenjevanje in preverjanje postaja organski del (čim bolj avtentične, življenjske) učne izkušnje;
- tekmovalnost in primerjanje med učenci se uravnovešata s sodelovalnostjo (ocenjevanje skupinskih projektov in izdelkov) ter spremljanjem lastnega napredka;
- večja se delež kompleksnejših, »avtentičnih«, pristnih, z zahtevami življenjske in poklicne prakse tesneje povezanih nalog, kot so študije primerov, simulacije, dnevniki dela in razmišljanja, projektne naloge;
- delni rezultati, izdelki, dosežki ipd. se zbirajo v »mapah dosežkov« ali portfelju;
- poleg usvojenih vsebin se vse bolj upošteva in preverja tudi obvladanje različnih kompetenc oziroma spretnosti (spoznavnih, komunikacijskih, učnih, praktičnih, poklicnih ...);
- dijakom se ponuja vse več izbire, na primer pri temah referatov ali projektov;
- krepi se funkcija preverjanja kot specifične in uporabne povratne informacije, ki jo učenci vnašajo v nadaljnje učenje;
- večji je poudarek na celostnih načinih v primerjavi z analitičnimi načini ocenjevanja, bolj se gleda na kakovost (na primer globina razumevanja, uporabnost) kot na samo količino reproduciranega znanja (Marentič Požarnik, 2004).

Preverjanje znanja dijakov pri glasbi bi moralo biti kar se da ustvarjalno. Pri načinih za preverjanje bi morali upoštevati različne vrste učenja, ki jih dijaki izkusijo, kadar nastopajo, ustvarjajo in vrednotijo umetniška dela (Bamford,

2009). Glasbeni dosežki in procesni cilji se v učni praksi nenehno prepletajo, kar potrjuje že omenjeno načelo kompleksnosti in celostnosti predmeta glasba. Hkrati so osnova za oblikovanje kriterijev preverjanja in ocenjevanja (Sicherl-Kafol, 1997). Mary Henning-Stout (Henning-Stout, 1994, v Razdevšek Pučko, 1997) se v knjigi z naslovom *Responsive Assessment* zavzema za uveljavitev drugačnih oblik preverjanja in ocenjevanja, ki bi na eni strani povečale udeležbo dijakov (in učiteljev) v tem procesu in tako »vrnile učenje dijakom« (str. 49), na drugi strani pa omogočile zbiranje in upoštevanje vseh relevantnih informacij o znanju dijaka v običajnem, avtentičnem okolju (v socialnem kontekstu) ter tako izpolnile temeljno zahtevo po ustreznem, odgovarjajočem ocenjevanju (»responsive« - odgovarjajoč, dovzeten, poln razumevanja), katerega bistvo je, »pomagati otrokom, da se učijo«.

Glasbeni dosežki so rezultat učnih procesov glasbenega izvajanja, poslušanja in ustvarjanja, zato moramo upoštevati specifiko glasbenega učenja. To pomeni v proces usmerjeno ocenjevanje z glasbenimi metodami vrednotenja glasbenih dosežkov, in ne zgolj uporaba testov, s katerimi preverjamo nadarjenost in znanje, saj »testi običajno merijo tisto, kar je pri umetniških predmetih najmanj pomembno« (Aróstegui, 2003: 112). Caroline Gipps v svoji knjigi *Beyond Testing* (Gipps, 1994a) opredeljuje to potrebo kot premik od kulture testiranja in spraševanja h kulturi preverjanja in vrednotenja v vseh različnih oblikah.

Tovrstno preverjanje znanja bi bilo smiselno zamenjati za drugačne načine in oblike preverjanja, pri katerih bi učenci sami pripravljali naloge za lastno preverjanje znanja na podlagi predpisanih učnih ciljev in svojih pričakovanj ter sodelovali pri načrtovanju različnih oblik predstavljanja naučenega (Hattie in Jeager, 1998). Preverjanje znanja naj se spremeni iz nenehnega preizkušanja znanja v vseh učnih stopnjah učnega procesa (Gogala, 1966) in postane dejavnost, ki ne vzbuja bojazni, ampak priložnost za izboljšanje kakovosti lastnega znanja.

Tudi Vogrinc et al (2011: 15) v svoji knjigi *Sistemski vidiki preverjanja in ocenjevanja znanja v osnovni šoli* na vprašanje, kako izboljšati preverjanje in ocenjevanje, navajajo Barico Marentič Požarnik (2004: 13–14, v Vogrinc et al), ki med drugim izpostavlja, da je treba več sprotnega ocenjevanja, spremljanja učenja pri posamezniku ter večje upoštevanje deleža učenčevih sprotne aktivnosti in izdelkov. Pri tem poudarjajo, da je pri učencih treba razvijati zmožnosti samooценjevanja in vzajemnega ocenjevanja. Poleg ocenjevanja testnih odgovorov je pomembno tudi ocenjevanje izdelkov in izvajanja raznih procesov, kar pomeni premik od ocenjevanja končnih rezultatov k upoštevanju samega procesa pridobivanja znanja ter razvoja spretnosti. Avtorji poudarjajo tudi pomen sodelovanja učencev pri spremljanju lastnega napredka, večanje deleža bolj kompleksnih, avtentičnih in življenjskih nalog (npr. študije primera, simulacije, dnevnik dela in razmišljanja, projektne naloge), pri čemer je delne rezultate in dosežke mogoče zbirati v »mapah dosežkov« ali portfoliu. Poleg usvojenega vsebinskega znanja se vse bolj upošteva in preverja tudi obvladanje različnih kompetenc oz. spretnosti (spoznavnih, komunikacijskih, učnih, praktičnih ipd.). Posebna pozornost je namenjena funkciji preverjanja znanja kot specifični in uporabni povratni informaciji, ki jo učenci uporabijo pri nadaljnjem učenju.

1.2.4 Sklep

Ena najtežjih sprememb se kaže v prepričevanju učiteljev, da je raven dosežkov učencev mogoče zvišati na mnogotere načine in ne le s poučevanjem za teste. Vsekakor moramo učence pripraviti na teste, vendar pa to lahko naredimo tako, da jim razložimo, zakaj so testi pomembni, nato pa iščemo načine, kako bodo učenci razvili svoje sposobnosti, spretnosti in znanja, pri čemer izkoristimo vse možnosti, ki nam jih ponujata preverjanje in ocenjevanje (Duckworth et al, 1986). Zanimiv je škotski nacionalni program za ocenjevanje, ki omogoča učiteljem, da presodijo, kdaj so učenci dovolj pripravljeni, da bodo test pisali dobro. Tako lahko vsi učenci doživijo uspeh, kar pomembno vpliva na njihovo samopodobo. Veliko pozornosti namenijo tudi spremljanju in vrednotenju učenčevega napredka (Roderick in Engel, 2001).

Za sodobno, alternativno ocenjevanje je značilno, da poteka v manj nadzorovanih okoliščinah, da je spodbujevalno in da išče pri posamezniku najboljši mogoči rezultat. Načini odgovarjanja so lahko zelo različni, pisni, ustni in praktični. Dosežke se pojmuje kot nekaj spremenljivega, zato skušajo s formativnim preverjanjem vplivati na učenca, da bi izboljšal svoje dosežke. Gre torej za oblike, ki omogočajo, spodbujajo, posamezniku pomagajo, da se razvija in napreduje in so v podporo procesu učenja. Omogočena je interakcija med učiteljem in učencem. Dosežki se opisujejo, poudarek je na kakovosti individualnega rezultata, kvalitativni opis omogoča razumevanje dosežkov v relaciji do dijakovih zmožnosti, njegovih prejšnjih dosežkov in v relaciji do konteksta. Kvalitativni opisi niso primerljivi, sicer pa primerjava z drugimi v resnici slabša samopodobo, vpliva na težnjo po ogibanju sodelovanju v dejavnostih, kjer uspeh ni zagotovljen, negativno vpliva na razvoj interesov in na storilnostno motivacijo, povzroča tudi uporabo nižjih ali manj učinkovitih miselnih strategij (Razdevšek Pučko, 1996: 412 – 413). Ker se dosežki posameznega dijaka v procesu ne presojujejo v primerjavi z dosežki drugih dijakov, ampak gre za spremljavo individualnega razvoja v primerjavi z vnaprej določenimi in vsem znanimi standardi znanja, se namesto tekmovalnosti razvije sodelovanje in medsebojna podpora (Sentočnik, 2000: 84).

Literatura

- 1 Aróstegui, J. L. (2003). *On the nature of knowledge: what we want and what we get with measurement in music education. International Journal of Music Education*, 40, 100–115.
- 2 Black, P. in Wiliam, D. (1998). *Assessment and Classroom learning. Assessment in Education*, 5(1), 7–74.
- 3 Bamford, A. (2009). *Arts and Cultural Education in Iceland. Reykjavik: Icelandic Ministry For Education and Culture.*
- 4 Colwell, R. (2002). *Assessment's potential in music education. V: Colwell, R. in Richardson, C. (ur.), The New Handbook on Research on Music Teaching and Learning. Reston, VA: MENC, str. 1128–1158.*

- 5 Colwell, R. (2006). *Assessment's potential in music education*. V: Colwell, R. (ur.), *MENC Handbook on Research on Music Teaching and Learning*. Reston, New York: Oxford University Press, Inc., str. 199–270.
- 6 Darling Hammond, L. (1993). *Setting Standards for Students: The Case for Authentic Assessment*. *NASSP Bulletin*, str. 18–26.
- 7 Duckworth, K., Fielding, G. in Shaughnessy, J. (1986). *The relationship of High School Teacher's Class Testing Practices to Students' Feelings of Efficacy and Efforts to Study*. Eugene, OR: University of Oregon.
- 8 Entwistle, N. (2005). *Learning outcomes and ways of thinking across contrasting disciplines and settings in higher education*. *The Curriculum Journal*, 16(1): 67–82.
- 9 Fautley, M. (2010). *Assessment in Music Education*. Oxford: Oxford University Press.
- 10 Gipps, V. C. (1994a). *Beyond Testing: Toward a Theory of Educational Assessment*. London: The Palmer Press.
- 11 Gogala, S. (1966). *Obča metodika* (2. izd.). Ljubljana: DZS.
- 12 Hattie, J. in Jaeger, R. (1998). *Assessment and Classroom Learning; a Deductive Approach*. *Assessment in Education*, 5(1), 111–123.
- 13 James, M. in Brown, S. (2005). *Grasping the TLRP nettle: preliminary analysis and some enduring issues surrounding the improvement of learning outcomes*. *The Curriculum Journal*, 16(1), 7–30.
- 14 James, M. (2006). *Assessment, Teaching and Theories of Learning*. V: Gardner, J. (ur.), *Assessment and Learning*. London: SAGE Publications Ltd.
- 15 Komljanc, N. (2008). *Formativno spremljanje učenja*. V: M. T. Škraba (ur.), *Didaktika ocenjevanja znanja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- 16 Marentič Požarnik, B. (2000). *Ocenjevanje učenja ali ocenjevanje za (uspešno) učenje? Kako zmanjšati neskladje med nameni in učinki ocenjevanja*. *Vzgoja in izobraževanje*, 31 (2/3), 4–9.
- 17 Marentič Požarnik, B. (2003). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
- 18 Marentič Požarnik, B. (2004). *Kako bolje uravnnavati mogočen vpliv preverjanja in ocenjevanja*. *Sodobna pedagogika*, 55(1), 8–22.
- 19 Marsh, C. J. (2009). *Assessment Knowledge and What it Means for Teaching*. V: M. T. Škraba (ur.), *Didaktika ocenjevanja znanja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- 20 McTighe, J. in Wiggins, G. (1999). *The Understanding by Design Handbook*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- 21 Razdevšek Pučko, C. (1996). *Drugačne oblike preverjanja in ocenjevanja znanja*. *Sodobna pedagogika*, 47(9/10), 411–419.
- 22 Razdevšek Pučko, C. (1997). *Psihološka obzorja - Horizons of psychology. Vpliv kognitivne psihologije na spremembo paradigme preverjanja in ocenjevanja znanja*. Dostopno na: <http://www.dlib.si/v2/StreamFile.aspx?URN=URN:NBN:SI:doc-W5NFLALP&id=9e973d8a-ef20-4078-8fc5-a5ab6e68bcb0&type=PDF> (4. 5. 2010).
- 23 Roderick, M. in Engel, M. (2001). *'The grasshopper and the ant: motivational responses of low achieving pupils to high stakes testing'*. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 23, 197–228.
- 24 Rutar Ilc, Z. (2003). *Pristopi k poučevanju, preverjanju in ocenjevanju*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- 25 Sentočnik, S. (2000). *Avtentične oblike preverjanja in ocenjevanja za kakovostnejše učenje in poučevanje*. *Vzgoja in izobraževanje*, (2/3), 82–87.

- 26 *Sicherl - Kafol, B. (1997). Opisno ocenjevanje pri glasbeni vzgoji na začetni stopnji osnovne šole. V: B. Oblak (ur.), Glasbeno-pedagoški zbornik. Ljubljana: DAN, d. d.*
- 27 *Šebart, K. M. in Krek, J. (2001). Komplementarnost divergentnih pojmovanj ocenjevanja znanja. Sodobna pedagogika, 52(3), 10-29.*
- 28 *Taggart, G., Whitby, K. in Sharp, C. (2004). Curriculum and Progression in the Art: An International Study. Final report (International Review of Curriculum and Assessment Frameworks Project). London: Qualifications and Curriculum Authority.*
- 29 *Vogrinc, J., Kalin, J. Krek, J., Medveš Z., Valenčič Zuljan, M. (2011). Sistemski vidiki preverjanja in ocenjevanja znanja v osnovni šoli. Ljubljana: Pedagoški inštitut.*

1.3 Dajmo dijakom možnost, da sooblikujejo svojo oceno!

*Dr. Lorena Mihelač, Šolski center Novo mesto,
Srednja šola Metlika*

Članek je usmerjen na iskanje odgovora na samo eno vprašanje, za katerega menim, da je za ocenjevanje dijakov prav tako pomembno kot iskanje najustrežnejših načinov in kriterijev ocenjevanja: *Koliko smo učitelji pripravljeni dati dijaku možnost, da skupaj z nami, učitelji, sooblikuje svojo oceno?*

Vem, da se ta možnost sliši ne samo zelo demokratično, ampak prav tako utopično, saj je učitelj tista oseba, ki odloča o višini ocene, ne pa dijak, razen v tistem segmentu, ko govorimo o njegovem znanju in ko naj bi veljala naslednja trditev: *Če ima dijak več znanja, ima višjo oceno.*

Vendar, ali ta trditev drži? Praksa pri ocenjevanju kaže drugo, in sicer, da je vse preveč stranskih dejavnikov, ki ne glede na veliko znanje, ki ga dijak ima, lahko vplivajo na višino njegove ocene. To so npr. strah pred spraševanjem, strah pred kontrolno nalogo, strah pred praktičnim nastopom v razredu, slabo počutje, začasna spominska »blokada«, ko se dijak ne more spomniti snovi itn.

Prav zato bi bilo dobro razmišljati o takšni možnosti, ko lahko dijak vpliva na svojo oceno ne samo s svojim znanjem, ki ga pokaže pri pisni nalogi, ustnem spraševanju in podobno, ampak mogoče z vidika svoje pridnosti, rednega dela in prizadevanja. Tako je dana možnost pridobiti višjo oceno tudi tistim dijakom, ki so šibkejši v svojem znanju pri določenem predmetu, ki imajo težave pri razumevanju snovi, ki težje spremljajo učno snov itn.

Dati dijaku možnost, da sooblikuje svojo oceno, ne pomeni samo, da dijak skupaj z učiteljem (so)odloča o višini svoje ocene, ampak pomeni še naslednje:

1. *Sooblikovati oceno z dijakom pomeni imeti poglobljen pogovor z njim o tem, zakaj se ocenjuje.*

Ob vstopu v srednjo šolo se dijaku odpira popolnoma nov svet, v katerem, vsaj glede ocenjevanja ni večjih bistvenih sprememb. Dijak ve, kako potekajo ocenjevanja, na podlagi lastnih izkušenj, ki jih je pridobil v osnovni šoli, vendar svoje miselnosti glede ocenjevanja, na žalost, nima spremenjene. Za dijaka so vse zvrsti ocenjevanja še vedno nujno zlo, nekaj, kar mu po njegovem mnenju omogoča samo pridobitev ocene za uspešni zaključek predmeta, posledično pa tudi srednje šole.

In prav zaradi tovrstne miselnosti dijaka glede ocenjevanja je nujen pogovor z njim o tem, *zakaj se ocenjuje*. Ocenjevanje ne pomeni samo *pridobiti oceno*. Ocenjevanje pomeni tudi *pridobiti novo znanje* oz. doseganje nove vmesne stopnje pri predmetu, ki daje dijaku vedeti, ali glede

na pridobljeno znanje lahko gradi naprej in ga nadgrajuje, ali bo moral določene pomanjkljivosti pri doseženem znanju popraviti, dopolniti oz. pridobiti v celoti.

2. *Sooblikovati oceno z dijakom pomeni imeti pogovor z njim o tem, da se je za ocenjevanje treba pripraviti na primeren način.*

Čas, ki ga ima učitelj na razpolago pri učnih urah, enostavno ne dovoljuje bolj poglobljene diskusije z dijakom o tem, *kako* se pripraviti za ocenjevanje. Dijak razume, da je npr. preverjanje pred pisno nalogo nujno, če želi vedeti, kakšne naloge bo približno imel v pisni nalogi. Pri ustnem spraševanju dijak lahko na podlagi drugih dijakov, ki so vprašani, pridobi približno informacijo o tem, kaj vse se zahteva od njega, pa čeprav naj bi učitelj obvestil dijaka ali na začetku leta ali ob dokončanju učnega sklopa o tem, kaj se sprašuje, kateri so kriteriji pri ocenjevanju ipd.

Vendar tovrstne informacije dijaku ne zadostujejo. Učitelji še vedno ugotavljamo, da se dijaki učijo preveč površno, da ne znajo povezati bistvene ugotovitve v snovi, ki so se je učili, da znajo samo dobesedno povzeti snov, v bistvu pa je ne razumejo, oziroma da enostavno ne vedo, *kako* se sistematično lotiti učenja neke snovi.

S tega vidika bi bila vloga učitelja pomembna, saj bi diskusija o tovrstni problematiki dijaku pomagala, da si izbere tiste *načine učenja*, ki mu najbolj ustrezajo pri doseganju cilja. Dijak naj ne gleda na učenje kot na zoprno šolsko obveznost, temveč na nekaj, kar bi utegnilo biti zanimivo ali celo zabavno. S tem bi se tudi dvignila kakovost naučene snovi in zato bi bila lahko tudi ocena višja.

3. *Sooblikovati oceno z dijakom pomeni narediti izbor vsaj ene dejavnosti, kjer dijak resnično lahko sooblikuje svojo oceno.*

Skoraj sedemletne lastne izkušnje dokazujejo, da je vedno mogoče poiskati dejavnost pri predmetu, kjer lahko dijak sooblikuje svojo oceno. To so lahko npr. delovni listi, ki jih izpolnjuje doma, kjer na podlagi različnih nalog pridobi, ugotavlja in ponotranji nove informacije. Te so lahko izjemno koristne, ne samo pri usvajanju nove snovi, temveč tudi pri nadgrajevanju lastnega znanja.

Dijak bo dokaj hitro ugotovil, da mu ta način (iskanje informacij, premislek o nalogi, iskanje rešitev, reševanje domačih nalog, delovnih listov ipd.), sorazmerno z vloženim trdom, omogoča višjo oceno. Pravzaprav ga ta sistem nagraduje za redno, natančno in vestno delo in mu ponuja priložnost pridobivanja boljših ocen, ki jih mogoče ne bi uspel dobiti pri ustnem ali pisnem ocenjevanju.

4. *Sooblikovati oceno z dijakom pomeni narediti analizo njegovega znanja pred njegovim ustnim ali pisnim spraševanjem.*

Kolikokrat slišimo učitelji pripombe dijaka glede na pridobljeno oceno, kot je: »Saj sem vse vedel, pa sem dobil slabšo oceno kot moj sošolec«, »Ocena ni pravična«, »Ali bi lahko popravil oceno« in podobno ...

Ocenjevanje dijaka je sicer zelo pomembna naloga učitelja. Še bolj bistveno pa je njegovo osnovno poslanstvo: *naučiti dijaka snov in veščin* tako, da jih bo lahko uporabil še pri kakšnem drugem predmetu, pri svojem študiju, v bodočem poklicu ali v vsakdanjem življenju. Ocenjujemo lahko šele tedaj, ko smo preverili in se prepričali, da je dijak razumel naše razlage, usvojil učno snov in jo vgradil v svoj celostni vrednostni sistem. Tako pridobljeno znanje lahko uporablja na različnih ravneh svojega bivanja in vedenja.

V vse naše učne ure bi bilo treba vključiti redno ponavljanje in preverjanje znanja dijakov ter skupaj z njimi analizirati usvojeno znanje. Še posebej je preverjanje dobrodošlo pred ustnim, pisnim, praktičnim ali drugim ocenjevanjem. Če dijaku utemeljeno razložimo, koliko zna, kadar postavimo jasne kriterije in cilje, tedaj bo izredno motiviran za učenje in bo njegov uspeh boljši. Dijak bo lahko odgovorno razumel in sooblikoval svojo oceno.

5. *Sooblikovati oceno z dijakom pomeni vzpostaviti mrežo tutorjev, ki bodo dijaku, ki je učno šibkejši, pomagali pri učenju snovi in njegovi pripravi na ocenjevanje.*

Vedno obstajajo v razredu dijaki, ki nimajo nobenih težav pri učenju ali pri predmetu, in nekateri med njimi si vzamejo čas, da pomagajo učno šibkejšemu dijaku – sošolcu. Na žalost so tovrstne pomoči bolj redke ali samo občasne.

Mislim, da bi bilo dobro razmišljati o vzpostavljanju t. i. mreže dijakov tutorjev (tako kot je to vse pogostejše na univerzah), ki bi bili pripravljeni pomagati tistim dijakom, ki imajo težave pri učenju, oziroma jim pomagati pri pripravi na ocenjevanje.

Dijaki tutorji bi bili za svoje delo lahko primerno nagrajeni (npr. z določenim odstotkom/s točkami, ki se jim dodajo pri eni od ocen). Dijak, ki bi dobil pomoč sošolcev tutorjev, bi lahko z njihovo pomočjo rešil svoje težave pri usvajanju učne snovi in se na primeren način pripravil na ocenjevanje, kar bi lahko vplivalo na višino njegove ocene.

6. *Sooblikovati oceno z dijakom pomeni vzpostaviti na spletni strani kotiček za dijaka, kjer lahko dobi odgovore na tista vprašanja o učni snovi, ki se jih morda ne upa vprašati pri uri, ali dobi odgovore na vprašanje/a, kako se lotiti učenja snovi.*

Vsak dijak zna, slabše ali bolje, uporabljati računalnik in se povezati z omrežjem. Če izhajamo iz te trditve, potem bi bila možna rešitev, ki bi lahko pomagala dijaku pri sooblikovanju njegove ocene, spletna stran z blogom.

Zakaj ne spletna učilnica? Zato, ker je ne glede na izredno dobre rešitve, ki jih ponuja, spletna učilnica še vedno »učilnica«, in »učilnica« ima prizvok »šole« in »obveznosti«. Poleg tega pa se pri prijavi v spletno učilnico prikaže vzdevek ali ime dijaka, ki potemtakem ne more biti anonimen in ne more sproščeno učitelju postavljati vprašanj, ki so povezana z učno snovjo ali z načini usvajanja snovi.

Stran z blogom bi bila lahko za dijaka nekakšna »prva pomoč«, kjer bi imel možnost komunicirati z drugimi dijaki ali z učiteljem, izmenjati izkušnje, pridobiti koristne napotke pri reševanju domačih nalog oziroma odgovore na svoja vprašanja med učenjem nove snovi ali pred ocenjevanjem. Tako bi dijak imel občutek, da ni prepuščen sam sebi, pripravil bi se na ocenjevanje in s tem bi pridobil samozavest, kar pomeni, da bi lahko posledično vplival tudi na višino svoje ocene.

7. Sooblikovati oceno z dijakom pomeni ustvariti prijazno šolo.

Mislim, da bi si učitelji morali večkrat postaviti vprašanje: kakšno šolo si želimo. Ne glede na različne odgovore, mislim, da smo si vsi učitelji enotni v tem, da si želimo takšno šolo, ki naj bi bila glede na ponujeno znanje in ocenjevanje tako motivirajoča, da bi jo dijaki v čim večjem številu končali. To pomeni ustvariti *prijazno šolo*, v katero bo dijak rad hodil in za katero bo vedel, da ga podpira pri vseh njegovih prizadevanjih, da jo *dokonča* z najboljšim mogočim uspehom.

Šele takrat lahko govorimo, da smo izpolnili svoje učiteljsko poslanstvo, v katerem se podajanje snovi, učenje dijaka in preverjanje/ocenjevanje njegovega znanja smiselno prepleta, in je naravnano tako, da omogoča dijaku prehod v študij ali poklic.

Viri in literatura

- 1 Black, P. et al. (2004). *Working inside the black box: Assessment for learning in the classroom*. Dostopno na: <http://web.uvic.ca/~gtreloar/Assessment/Periodical%20Items/Working%20Inside%20the%20Black%20Box-Assessment%20for%20Learning%20in%20the%20Classroom.pdf> (15. 12. 2012).
- 2 Razdevšek Pučko, C., Rugelj, J. (2006). *Kompetence v izobraževanju učiteljev*. Dostopno na: http://ceps.pef.uni-lj.si/knjiznica/doc/monografija_tancig_devjak.pdf (15. 12. 2012).
- 3 Wren, D. G. (2008). *Using formative assessment to increase learning*. Dostopno na: http://www.vbschools.com/accountability/research_briefs/Research-BriefFormAssmtFinal.pdf (15. 12. 2012).

1.4 Ocenjujmo, kot se šika!

dr. Dimitrij Beuermann, Zavod RS za šolstvo

1.4.1 Veljavno in natančno ocenjevanje – kaj moramo za oboje storiti že prej?

Če želimo učence ali dijake ustrezno oceniti ter biti hkrati prepričani, da je naša ocena veljavna in natančna (da torej ocenjujemo prave stvari na pravi način), moramo seveda veliko vedeti o predmetu ocenjevanja, pa tudi o osebi, ki jo spremljamo in na koncu ocenjujemo na njeni poti do znanja, ter nazadnje tudi veliko o sebi in o svojem stališču, s katerega opazujemo in presojo vsenao-krog ... Star izrek pravi, da človek in okolje oblikujeta človeka; med ocenjeva-nim in ocenjevalcem nastajajo številne povratne zanke, ki vplivajo na presojo in na koncu na samo ocenjevanje, še poprej pa tudi na ves učni proces. Kadar torej zaradi množice dreves ne vidimo gozda, je treba za dober razgled stopiti velik korak nazaj: da bi čim boljše ugleдали celotno sliko ter od zgoraj in od daleč prepoznali bližnjemu pogledu sicer nejasne, medsebojne povezave.

1.4.2 O našem svetu in nekaterih zakonitostih, ki vladajo v njem

Kako daleč stopiti nazaj, bodi naše prvo vprašanje – kar daleč, v času in pro-storu, je odgovor na to vprašanje; na pot se podajmo takoj.

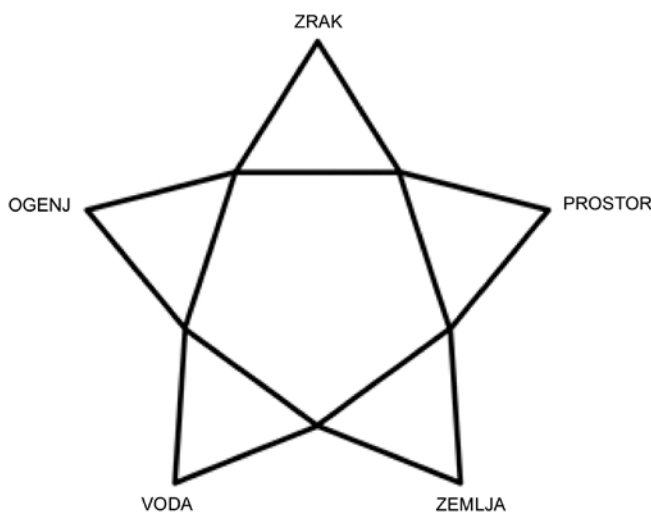
Življenje, kakršnega poznamo, in okolje, v katerega smo vrojeni, je nekje v ve-soljskih širjavah na srečnem presečišču raznovrstnih milih vplivov. Toda vedno ni bilo tako. Na samem začetku, pravijo, je bilo vesolje majhno in hudo vroče (nekaj malega poprej je tudi na moč hudo počilo¹) in šele pozneje se je vse raz-maknilo ter se nekaj ohladilo. Da bi nastalo življenje (s pomočjo katerega je po-zneje mogoče tako ali drugače ocenjevati druge vidike življenja – in to počnemo ravnokar, kajne), so potrebne najmanj tri stvari: velik oblak plinaste materije se mora ohladiti in zgostiti v trdna tla, ki so opora za prihodnji razvoj, v bližini je potreben še vir energije oziroma toplote, navadno je to žareča zvezda (tisto v naši bližini smo poimenovali Sonce) ... in na planetu mora biti tudi voda².

¹ **Prapok.** Dostopno na: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Prapok> (17. 10. 2012).

² Takole gre pri nas, na Zemlji: Zelena rastlina uporablja sončno svetlobo in z njo razcepi vodo v vodik (tega poveže z ogljikovim dioksidom v hranljive ogljikove hidrate) in kisik, ki v tem primeru predstavlja odpadke. Živali, pa tudi ljudje, hranljive reči s pomočjo kisika upo-rabijo za vir energije, okolje pa obogatijo z vodo in ogljikovim dioksidom; krog se sklene. Kisik v našem primeru prejme elektrone, glukoza pa jih oddaja. Zanimivo pa je, da obstajajo tudi druge možnosti: namesto kisika bi lahko imeli nitrate, sulfate, karbonate, dušik ali me-tanol, namesto sladkorjev pa bi bili tudi lahko dušik, sulfidi, metan ali amonijak. Za vsako daljše trajanje življenja je potrebna takšna krožna izmenjava snovi. Vir: *Life*. Enciklopedija Britanika (Encyclopædia Britannica), Ultimate Reference Suite DVD. (22. 8. 2007).

Naša Zemlja je ravno prav oddaljena od Sonca, da sončni žarki lahko udobno ogrevajo vodo, v ledenih dobah sicer ujeta v led (pa ne preveč, da ne bi vse skupaj zavrelo in izparelo v vesolje). Razmerja med suhimi in vlažnimi, hladnimi in toplimi lastnostmi snovi so opazile vse velike svetovne kulture³. Elemente v najbolj osnovni zunanji podobi so po navadi poimenovalle nekako takole: izraz zemlja predstavlja suho in hladno, torej trdno agregatno stanje, voda hladno in vlažno, torej tekoče, in zrak vroče in vlažno, torej plinasto agregatno stanje. Preostane še ogenj, suh in vroč; ta predstavlja energijo, ki vse skupaj poganja v gibanje.

Pravijo, da je Aristotel prvi opazil in prejšnjim spoznanjem dodal še prostor (praznino, eter⁴ ...); ugotovil je, da so s štirimi elementi opisane le zemeljske oziroma spremenljive stvari; na nebu pa, je odkril, da v splošnem ni mogoče zaznati sprememb. Shemo petih temeljnih elementov lahko zdaj narišemo takole:

Slika 1: Pet temeljnih elementov.

Podobo teh temeljnih elementov lahko najdemo v vsaki snovi, vedno in vsepovsod, voda je klasični primer, še posebej značilen za naše zemeljsko okolje. V trdni obliki tvori led, ki ima podobo zemeljskega elementa, ognjeni element ta led tali in pojavi se voda v tekoči obliki, ki se z izparevanjem lahko spremeni v plinasti element zraka; para nato izgine v prostoru. Tudi posamezna celica v človekovem telesu je ena izmed mogočih kombinacij teh petih sestavin: ele-

³
Klasični elementi. Indija, Babilonija, Grčija, Tibet, Egipt, Japonska, Kitajska ... Dostopno na: http://en.wikipedia.org/wiki/Classical_element (16. 10. 2012).

⁴ **Eter.** Dostopno na: [http://sl.wikipedia.org/wiki/Eter_\(fizika\)](http://sl.wikipedia.org/wiki/Eter_(fizika)) (16. 10. 2012). Aristotel je imenoval peti element eter ali kvintesenca. Éter je izraz, ki se je v poznem 19. stoletju uporabljal za opis vseprisotnega sredstva, po katerem se giblje svetloba, podobno kot se v zraku širi zvok. Beseda eter izvira prek latinščine iz starogrške besede αἰθήρ: aithér, kar pomeni prižigati se, žareti ali svetiti se. Označevala je snov, za katero so v antiki mislili, da zapolnjuje zgornja področja vesoljskega prostora, za oblaki. Poznejše fizikalne teorije, kot je na primer splošna teorija relativnosti, etra v tem smislu niso upoštevale. Danes fizikalna teorija etra velja za zastarano znanstveno teorijo (in morda jo le zadnja spoznanja o temni snovi, ki domnevno napolnjuje prazen prostor vesolja, še ohranjajo pri življenju). Tudi v: [http://en.wikipedia.org/wiki/Five_elements_\(Japanese_philosophy\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Five_elements_(Japanese_philosophy)) (16. 10. 2012).

ment zemlje ji daje trdnost in strukturo, element vode je v tekočinah znotraj celičnih membran, presnovni procesi, ki se izvajajo v celici, simbolizirajo element ognja, izmenjava plinov, še posebej močno, na primer, v pljučih, simbolizira element zraka, in nato še območje, ki ga zaseda celica, predstavlja element prostora⁵. Nasploh so različne stvari (z vidika temeljnih elementov) določene z neskončno različnimi sorazmernimi deleži le-teh⁶, zato je lahko vsaka sestava različnih materij povsem edinstvena⁷.

Kje smo in kam gremo v našem razmišljanju? V tem trenutku smo, s pomočjo zgornjega, nekaj malega vesoljskega uvoda, že razdelili vse tisto, kar nas obdaja, na pomembne sestavne dele. V nadaljevanju uporabimo naša spoznanja tudi za raziskovanje medsebojnih razmerij med človekovimi čutili; seveda je eden izmed njih, sluh, še kako pomemben za nas, glasbenike.

1.4.3 Pet temeljnih elementov in pet čutil

Človek lahko stopa v odnose s svetom, ki ga obdaja, le skozi polje svojih čutil; resnica, zavita v zunanjo podobo sveta, se mu razkriva samo v okviru njegovih zaznavnih zmožnosti. Seveda zato ni naključje, da je naše življenje neločljivo povezano s petimi temeljnimi elementi ..., njim je prilagojena tudi občutljivost naših čutil⁸.

Prostor in čutilo sluha

Stari modreci so opazili natančno določeno zaporedje razvoja temeljnih elementov, kjer vsak element predstavlja osnovo za ustvarjanje naslednjega. Na robu začetka razvoja vesolja se je nedvomno najprej⁹ pojavil prostor¹⁰, brez ka-

⁵ Zelena rastlina uporablja sončno svetlobo in z njo razcepi vodo v vodik (tega poveže z ogljikovim dioksidom v hranljive ogljikove hidrate) in kisik, ki v tem primeru predstavlja odpadke. Živali, pa tudi ljudje, hranljive reči s pomočjo kisika uporabijo za vir energije, okolje pa obogatijo z vodo in ogljikovim dioksidom; krog se sklone. Kisik v našem primeru prejme elektrone, glukoza pa jih oddaja; zanimivo pa je, da obstajajo tudi druge možnosti: namesto kisika bi lahko imeli nitrate, sulfate, karbonate, dušik ali metanol, namesto sladkorjev pa bi bili tudi lahko dušik, sulfidi, metan ali amonijak. Za vsako daljše trajanje življenja je potrebna takšna krožna izmenjava snovi. Vir: Life. Enciklopedija Britanika (Encyclopædia Britannica), Ultimate Reference Suite DVD. (22. 8. 2007).

⁶ Temeljne elemente je seveda mogoče analizirati tudi natančneje: kemija, biologija in druge naravoslovne znanosti nam znajo o tem povedati še mnogo zanimivega.

⁷ Čisto mimogrede: pet kitajskih elementov feng šuja je popolnoma skladnih s petimi poprej opisanimi. Kitajci imenujejo svoje razvojno zaporedje takole: les, kovina, ogenj, voda in zemlja, mi pa te elemente preberemo kot običajno: prostor, zrak, ogenj, voda in zemlja. Les je torej treba zamenjati s prostorom in kovino z zrakom. Radovedni ali že mojstri feng šuja: poskusite – po morebitnih uvodnih zadregah bo šlo kar samo po sebi. Dostopno na: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Fengshui> (23. 10. 2012).

⁸ **Pet elementov in pet človekovih čustev.** Dostopno na: <http://www.holistic-online.com/ayurveda/ayv-basis-senses.htm> (16. 10. 2012).

⁹ Da ne bo mogoče reči, da smo povsem zanemarili časovni element ... brez časa seveda ne gre.

¹⁰ Prostor predstavlja tudi bistveno lastnost vsake dobre koncertne dvorane – zvok se ne more pojaviti brez prostora in le majhnih ovir za svojo širitev ..

terega stvari seveda ne morejo obstajati. Od petih elementov je najbolj sposoben širitve, toda hkrati je najmanj dosegljiv z našimi čutili – predstavlja območje, ki je napolnjeno s snovjo ali energijo, včasih lahko tudi zelo odmaknjeno od naših vsakdanjih izkušenj¹¹. V telesu ga simbolizirajo kanali, pore ali praznine v kosteh ali glavi, prostor pa predstavlja tudi duh, misli, čustva in ustvarjalno energijo ter hkrati človekovo sposobnost razmišljanja in komuniciranja, ustvarjalnost, spontanost in iznajdljivost. Glavno čutilo je uho, ki zaznava zvok, morda celo v obliki notranjega glasu ali miselnih zvočnih predstav; to področje je edino, ki ni dostopno nobenemu izmed preostalih čutov.

Zrak in čutili sluha in tipa

Prostor lahko napolni element zraka, ki je plinasta oblika snovi in je torej gibljiva in dinamična. V telesu so ta element živčni impulzi, lahko tudi potovanje hrane skozi prebavila, gibanje sklepov; pa seveda tudi dihanje in drugi notranji procesi, povezani z dihanjem. Temeljno čutilo v zračnem elementu je tip, ki celo slepemu omogoča premikanje skozi prostor, prav tako pa je za gibanje oziroma nihanje zraka občutljivo tudi uho (ki se je razvilo že poprej). Zrak predstavlja stvari, ki rastejo, se širijo in uživajo svobodo gibanja, zlahka ga postavimo tudi v odnos s človekovim razumom. Ko telesno rastemo, se hkrati učimo in širimo tudi duševno: večja se obseg našega znanja, nabiramo si izkušnje in širimo meje naše osebnosti.

Ogenj in čutila sluha, tipa in vida

Iz zraka se je v nadaljevanju razvil element ognja; njegova glavna lastnost je toplota, s katero lahko preoblikuje snov. V našem telesu zagotavlja energijo, podpira presnovo in vzdržuje telesno toploto; v duševnih in čustvenih območjih pa predstavlja nagone in strast, energijo in odločnost. Povežemo ga lahko z motivacijo, željami in raziskovalnim duhom. Ta element je pomembno umeščen v čas (spet čas!): prej je bilo tako, zdaj je drugače, jutri bomo še videli (poznate izrek, še posebej namenjen ljudem lenobnega mišljenja: »Ko bom videl, bom vedel!«). S svojo svetlobo vzbudi element ognja čutilo vida, ki se še posebej izostri za nihanja v območju vidne svetlobe (kakopak!), zanj pa sta občutljivi tudi čutili za zvok in tip.

Voda in čutila sluha, tipa, vida in okusa

Element vode se je pojavil v območju ugaslega ognja in njegova glavna lastnost je tekoče agregatno stanje, ki predstavlja tekočino oziroma tekoče stvari brez svoje lastne oblike. Razen že na zunaj očitnih primerov, kot so na primer reke in morja, v območje tega elementa lahko spadajo tudi značilnosti rastlin, ki se prilagajajo na svoje okolje, rastejo in se spreminjajo glede na smer sonca in let-

¹¹
Temna snov. Dostopno na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Temna_snov (16. 10. 2012).

-nih časov. Naša kri in druge telesne tekočine prinašajo energijo, odstranjujejo odpadke, urejajo temperaturo, premeščajo bele krvničke, ki se bojujejo proti boleznim in premikajo hormone z enega območja na drugega; elementu vode pa so sorodne tudi duševne in čustvene težnje v smeri prilagajanj in le nujnih sprememb. Okus je mogoč le v povezavi s tekočinami: za vodni element je občutljiv jezik oziroma čut za okus, prav tako pa so za vodo občutljiva poprej razvita čutila: vodo je torej mogoče tudi slišati, otipati in videti.

Zemlja in čutila sluha, tipa, vida, okusa in vonja

Element zemlje se je na koncu zgostil iz vodnega elementa, predstavlja trdno stanje snovi in simbolizira stabilnost, stalnost in togost; tipičen primer najdemo v kamnu, ki se na vso moč upira spremembam gibanja ali oblike, predstavljamo si ga lahko celo kot odpor do novosti. V našem telesu so element zemlje kosti, zobje, celice in tkiva nasploh. Čustveno je zemlja najbolj povezana s trmo, v razumu pa jo najdemo v zaupanju in miselni stabilnosti. S tem elementom se povezuje vonj, kajti drobni delci snovi, ki pripotujejo do nosa, vzbudijo njegove čutnice. Ker element zemlje izhaja iz vseh drugih elementov, ga lahko opazujemo z vsemi petimi čuti: s sluhom, tipom, vidom, okusom in vonjem.

Ponovno se povprašajmo: do kam smo napredovali do zdaj in kaj nas še čaka v nadaljevanju poti? Oboroženi s predstavo o petih temeljnih lastnostih elementov in samozavestni s spoznanjem o nadrejenosti sluha, ki je glasbenikom prvi in najpomembnejši čut, nadaljujmo v razmišljanju o ocenjevanju pri glasbi, kar seveda predstavlja našo današnjo nalogo nasploh.

1.4.4 Arthur Schopenhauer in njegov izrek o glasbi

Takole pravi mojster razmišljanja: »Glasba kot izraz sveta je potemtakem najvišja splošna govorica in se do splošnih pojmov obnaša približno tako, kakor ti do posameznih stvari.«¹²

Zapis se zdi eleganten in nas navdaja s ponosom, saj smo po rodu vendar glasbeniki. A že Platon je omenil potrebo, s knjigo hoditi na njeni poti in jo ob tem spremljati, razlagati, pa tudi braniti in zagovarjati (rekli bi lahko tudi: v času in prostoru varovati ideje duha, ko se le-te soočijo z nemilimi vplivi bolj praktično usmerjenih čutil), zato poskusimo Schopenhauerjev izrek dodatno razčleniti in natančneje opisati:

- Splošni pojmi so govorica (namreč razuma) in tudi glasba je govorica (namreč čustev).
- Splošni pojmi so v kar najbolj natančnem odnosu z vsakdanjimi stvarmi (če se s tem ukvarjamo in se lepo potrudimo).

¹² Schopenhauer, A. (1995). V: Nietzsche, F., Rojstvo tragedije iz duha glasbe. Ljubljana: Karantanija, str. 92.

- Glasba vzpostavlja odnos do splošnih pojmov (če se s tem ukvarjamo in se lepo potrudimo), do vsakdanjih stvari pa vodijo njene povezave samo prek splošnih pojmov.

Vse skupaj narišimo, pa bo postalo še bolj nazorno.

Slika 2: Glasba, splošni pojmi in vsakdanje stvari.

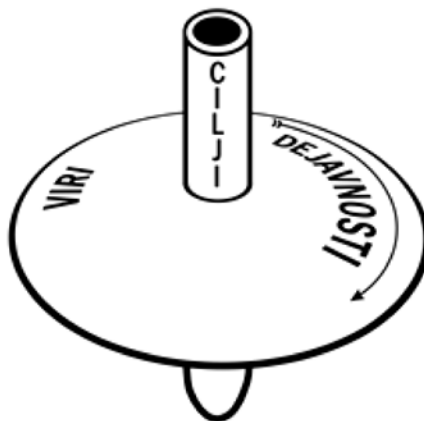
Iz slike 2 je mogoče razbrati naslednje ugotovitve: splošni pojmi se v splošnem zelo dobro povezujejo s splošnimi, vsakdanjimi stvarmi, če rečeš, na primer, »miza«, je povsem jasno, da je to ravna plošča s štirimi nogami, ki ob času kosila udobno približa krožnik na razdaljo žlice (če ima samo tri noge, se ne majo niti na piknikih in se zato juha le redko polije, kar je praktično pri majhnih otrocih – naši miselni podobi obeh miz in soglasje o njihovi vlogi v vsakdanjem življenju so zdaj kar lepo opredeljeni, kajne?). V nasprotju s tem pa neposredne povezave med glasbo in vsakdanjimi stvarmi ne obstajajo (mojster glasbe lahko igra ure in ure, na primer, na violino, pa poslušalci še ne bodo doumeli, da ima v mislih stol, na katerega bi se bilo udobno posesti pri kosilu, za katerega je morda že skrajni čas), v zahodnem popredmetenem in logičnem svetu imamo kar nekaj težav tudi s povezovanjem glasbe in splošnih pojmov. Običajno se je treba, kot rečeno že prej, nekaj malega potruditi in nekam v zgornje zaporedje umestiti še priložnosti za uporabo moči, prizadevanj ali energije nasploh.

1.4.5 In vendar se vrti

Če želimo prej predstavljene posamezne elemente in območja čutil povezati v eno podobo, je torej treba med vsakdanje stvari spodaj ter splošne pojme in glasbo zgoraj vplesti še ognjeni element, ki bo s svojo energijo premaknil stvari v gibanje in obenem zanetil še vihar idej ali vsaj miselno nevihto.

Kje smo zdaj, kje smo ...? Le hitro, le hitro, da nam tanka nit vsega poprejšnjega iz misli ne uide ...

Model razmišljanja predstavimo s sliko vrtavke; na vso srečo se je njena slika še ta hip trdno umestila v naš spomin. Od tu bo »na večne čase« spodbujala naše razmišljanje in delovanje ter nemalo podpirala vse naše prihodnje pedagoške uspehe.

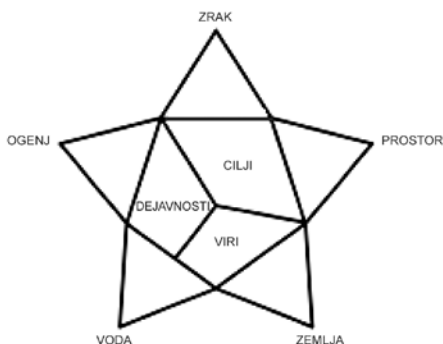

Slika 3: Vrtavka virov, dejavnosti in ciljev.

Vse vsakdanje stvari iz spodnjih območij temeljnih elementov od zdaj naprej poimenujmo *vir*i, vse miselno, čustveno oziroma nasploh duhovno iz zgornjih območij temeljnih elementov poimenujmo *cilj*i, z *dejavnostmi* pa označimo vse tisto, kar prispeva energijo, ki edina lahko zavrti stvari in ideje v gibanje ter tako povezuje svet idej z vsakdanjo podobo življenja. In vendar se vrtil¹³, porečemo ob pogledu na zgornjo sliko, kjer v izbrane stvari iz območja stvari, virov ali predmetov nasploh (elementa zemlje in vode) vložimo primerno usmerjeno količino energije truda oziroma prizadevanj (elementi vode in ognja), da se vsa stvar začne premikati (na naši sliki vrtavke se to izrazi z vrtenjem). Gibanje snovi čarobno povzroči, da se iz poprejšnje negibnosti v območje jasnega pogleda izviijejo tudi podobe ciljev – načrtovanih ali pa tudi že doseženih (elementa zraka in prostora)¹⁴.

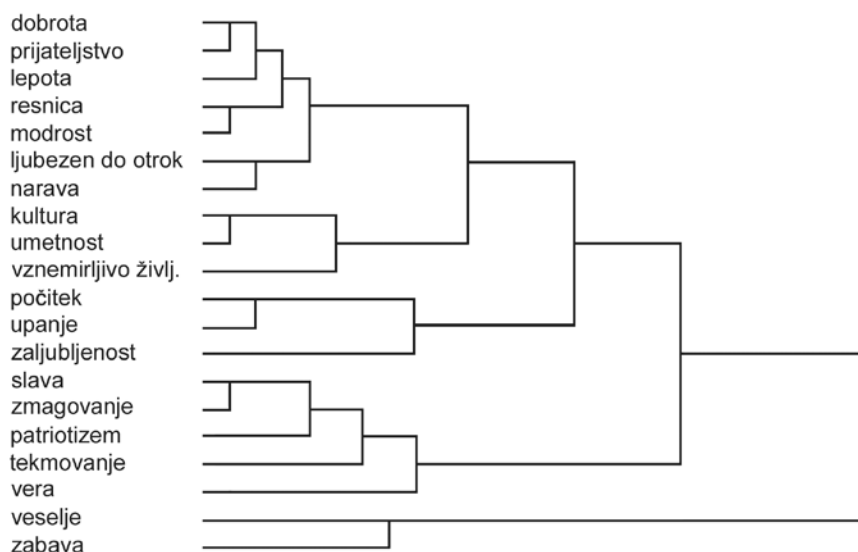
¹³ In vendar se vrtil. Dostopno na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Galileo_Galilei (18. 10. 2012).

¹⁴ Viri, dejavnosti, cilji.

Na naslednji sliki lahko opazujemo, kako se je vložena energija učencev in učiteljev izrazila v poslušanju glasbe in prepoznavanju njenih sporočil. Med sabo so se, po nekaj pazljivih razmislekih, povezali pojmi, ki po svojih pomenih, glej, glej, lepo sodijo skupaj¹⁵.

Radovedni bralec naj v iskalnik vsekakor vtipka tudi tri besede: »kapha«, »pitta« in »vata« ter o virih, ciljih in dejavnostih izve še mnogo več ...

Slika 4: Glasba, ki odkriva medsebojne povezave splošnih pojmov.

Učenci, pa tudi njihovi učitelji, so ob poslušanju glasbe le-to opisovali z vrednotami, ki so jih prepoznali v njej. Najbolj spodaj na sliki srečamo najbolj »vsakdanje stvari«, nekaj višje so tiste, ki imajo moč spremeniti potek dogodkov, in najvišje so cilji, proti katerim si želimo potovati (in jih po možnosti kdaj tudi dosežemo).

Kako naj torej uporabljamo glasbo za dostop do celote in najvišjih plasti človekovega bivanja in hkrati še ocenjujemo uspešnost dijakov pri glasbenih predmetih? Vso modrost prelijmo zdaj v nekaj izrekov (ob vedenju, da je dobra teorija najbolj praktična stvar na svetu).

1.4.6 Nekaj pomembnih nasvetov

Do glasbenih sporočil in z njimi do najvišjih občutljivosti človekovega bivanja lahko dostopamo le s sluhom; druga čutila nam pri tem ne morejo prav dosti pomagati (zato je vsaka glasbena teorija le pomanjkljiv nadomestek za čisto glasbeno izkušnjo). Namesto še več ponujenih odgovorov, napotkov, namigov,

¹⁵

Več o tem v: Beuermann, D. (2011). Celostna šola, proces sedmih izzivov: Kam? Kako? Zakaj? (da o glasbi niti ne govorimo). Ljubljana: Debora.

preizkušenih receptov ali celih zbirk pripomočkov, knjig ali glasbenih datotek končajmo s tremi nasveti, ki vas bodo, upamo, spodbudili k nadaljnjemu razmišljanju in delovanju ter zanetili silovit vihar (da ne rečemo požar) ustvarjanja vaših osebnih pedagoških odločitev in odlične prakse.

- Pri predmetu glasba uporabljajmo glasbo. Ob poslušanju si vzemimo k srcu čustva, ki nam jih ta vzbuja (in ob tem upoštevajmo različnosti učencev). Ubeseđimo glasbena sporočila (opisi bodo različni, kot so različni osebni vidiki učencev, ki jih opisujejo).
- Glasbo in pravkar oblikovane razmisleke povežimo z dejavnostmi, ki edine lahko vzpostavljajo medsebojni odnos glasbe z vsakdanjimi stvarmi – z vsakdanjimi stvarmi so mišljene tiste, ki so blizu posameznim učencem: njihovi starosti, razgledanosti, interesom in kulturnemu okolju nasploh. Skrbite tudi za umetniški vtis: ničesar naj ne bo premalo ali preveč: usklajujte enotnost ciljev, dejavnosti in virov.
- Zamenjajmo smer razmišljanja in delovanja: od pravkar uporabljanih virov potujmo s pomočjo (novih) dejavnosti nazaj do sveta idej, izrazimo jih v besedah oziroma splošnih pojmi ter razmišljajmo o čustvih, ki se nam ob tem vzbudijo. Presenečeni bomo, kako se vse nezmotljivo stika in zлага v celostno podobo; v ogledalu spoznanja enakosti in različnosti naših zgodb bomo našli celo podobo svojega mesta v družbi, ki nas obdaja, in svojo življenjsko vlogo nasploh. Pomembno: na poti proti glasbi navzgor se ne ustavimo prezgodaj, k vztrajanju naj nas spodbuja tudi misel iz Malega princa Antoina de Saint-Exupéryja: »Kdor hoče videti, mora gledati s srcem. Bistvo je očem nevidno.«¹⁶ – oboroženi s spoznanji tega članka bi lahko porekali tudi: prave zgodbe se skrivajo v širjavah temeljnih elementov zraka in prostora.

Povzemimo: da bi dobro dosegli dobre cilje, je treba uporabiti ustrezna sredstva (kipar ugleda podoba bodočega kipa v kosu kamna in Beethovnov nasvet se glasi dokaj preprosto: »Pravi prst na pravo tipko« ...) in ustrezne dejavnosti (vrtavko lahko zavrtimo na hitro, če sta naša moč ali miselna hitrost temu ustrezni, lahko pa jo z veliko osebno zavzetostjo tudi z manj vrtljaji postavimo v pokončen položaj – kajti tudi počasi se daleč pride). Ob tem pa vse skupaj spremljamo, spodbujamo, razlagamo, preverjamo medsebojno razumevanje in na koncu presodimo še o količini in kakovosti vloženega dela, ki so ga dijaki vložili v posamezne korake na tej poti, in uspehe, ki so jih pri tem dosegli. In ko izrečemo na koncu vseh koncev tisto »naj...pomembnejšo« šolsko besedo »ocena je ...«, smo lahko ob tem tudi pomirjeni: po dobro prehojeni poti je bila moč glasbe človeku današnjega časa spet enkrat kašipot pri iskanju izhodov iz

16

Dostopno na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Mali_princ (16. 10. 2012).

spodnjih planjav človekovega bivanja, v katere smo pogosto ujeti zaradi zahtev in navad vsakdanjega življenja in zakonitosti bivanja v zahodnem svetu. Za prenovljeno upanje in svež pogum današnjega popredmetenega človeka ... lahko marsikaj stori tudi šolska glasba.

Le brez strahu: ocenjujmo, kot se šika.

Literatura in viri

- 1 Beuermann, D. (2011). *Celostna šola, proces sedmih izzivov: Kam? Kako? Zakaj? (da o glasbi niti ne govorimo)*. Ljubljana: Debora.
- 2 Eter. Wikipedia. Dostopno na: [http://sl.wikipedia.org/wiki/Eter_\(fizika\)](http://sl.wikipedia.org/wiki/Eter_(fizika)) (16. 10. 2012).
- 3 Feng šui. Wikipedia. Dostopno na: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Fengshui> (23. 10. 2012).
- 4 Galileo Galilei. Wikipedia. Dostopno na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Galileo_Galilei (18. 10. 2012).
- 5 Klasični elementi. Wikipedia. Dostopno na: http://en.wikipedia.org/wiki/Classical_element (16. 10. 2012).
- 6 Life. Enciklopedija Britanika (Encyclopædia Britannica). Ultimate Reference Suite DVD. Chicago: Britannica.com Inc.
- 7 Pet elementov in pet človekovih čustev. Wikipedia, Holistic online. Dostopno na: [http://en.wikipedia.org/wiki/Five_elements_\(Japanese_philosophy\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Five_elements_(Japanese_philosophy)) in <http://www.holistic-online.com/ayurveda/ayv-basis-senses.htm> (16. 10. 2012).
- 8 Prapok. Wikipedia. Dostopno na: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Prapok> (17. 10. 2012).
- 9 Saint-Exupéry, A. de (1943). *Mali princ*. Wikipedia. Dostopno na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Mali_princ (16. 10. 2012).
- 10 Schopenhauer, A. (1995). V: Nietzsche, F., *Rojstvo tragedije iz duha glasbe*. Ljubljana: Karantanija, str. 92.
- 11 Temna snov. Wikipedia. Dostopno na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Temna_snov (16. 10. 2012).

Primeri razvijanja in vrednotenja znanja

2.1 Nauk o zvoku

2.1.1 Od tona in šuma do glasbenih prvin

*Dr. Lorena Mihelač, Šolski center Novo mesto,
Gimnazija Metlika*

Izbrana vsebinska opredelitev tematskega sklopa:

- zvočni pojavi,
- zaznavanje zvoka,
- prostorska akustika,
- zdravo zvočno okolje.

Napoved učnega sklopa

Z dijaki vodim odprto diskusijo:

- kako in koliko časa dnevno poslušajo glasbo,
- s katerimi sredstvi poslušajo glasbo,
- kaj opažajo pri drugih posameznikih/skupinah pri poslušanju določene zvrsti glasbe,
- kaj opažajo pri sebi pri poslušanju določene zvrsti glasbe,
- kaj sporoča zvok v njihovem bivanjskem okolju,
- kaj sporoča zvok zunaj bivanjskega okolja,
- kako opredeliti določene zvočne pojave.

Strategija dela

Dijakom predstavim, kako bo potekal projekt. Skupno z dijaki naredimo tematski in časovni načrt in opredelimo, kako bo potekalo raziskovanje na temo »Od tona in šuma do glasbenih prvin«. Dijake seznanim s tem, da bomo raziskovali z bogato uporabo IKT-aplikacij in programske opreme, in jo predstavim. Dijaki dobijo nalogo, da poiščejo ustrezno literaturo, ki jim bo pri delu v pomoč, in navedem nekaj primerov, npr: Bruno Ravnika: Akustika ...

Od tona in šuma do glasbenih prvin

Projektno učno delo »Od tona in šuma do glasbenih prvin« je usmerjeno v:

- a) iskanje relacij in zvočnih poti glasbene komunikacije s posameznikom, skupino ali družbo;
- b) iskanje korelacij med različnimi znanostmi: glasbo, fiziko, akustiko, matematiko, medicino, sociologijo, psihologijo ...;

- c) razumeti vplive glasbene komunikacije na osnovah naravoslovnih, družboslovnih in humanističnih znanostih.

Vsebinski potek po urah

1. ura: Uvodna ura

Napoved zvočnega učnega projektnega dela »Od tona in šuma do glasbenih prvin«. Dijaki se seznanjajo z različnimi etapami v projektu, kot so: a) iniciativa, b) skiciranje projekta, c) načrtovanje izvedbe, d) izvedba projekta, e) sklepna faza projekta, f) evalvacija projekta.

Dijakom obrazložim izbrane strategije dela pri spoznavanju glasbenih prvin, predvsem zaradi pridobivanja naslednjih specifičnih kompetenc: a) pridobivanje kompetenc skozi timsko delo, b) pridobivanje IKT-kompetenc, c) pridobivanje kreativno-umetniških kompetenc, d) pridobivanje medkulturnih kompetenc, e) pridobivanje interpersonalnih kompetenc.

2. ura: Kaj je zvok?

Definicija zvoka in širjenje zvoka. Razlika med zvokom, šumom, tonom in zve-
nom. Diskusija z dijaki: kaj sporoča zvok v bivanjskem okolju in zunaj njega.
Začetek projektnega učnega dela: iniciativa projekta, razdelitev dijakov po skupinah.

3. ura: Zvočni eksperimenti

Učiteljeva demonstracija v računalniški učilnici:

- a) glasbenih prvin skozi manj in bolj zahtevne zvočne eksperimente,
- b) najuporabnejših IKT-aplikacij in programske opreme za izvajanje zvočnih eksperimentov.

Delo individualno in v skupinah:

- a) dogovor o izbiri določenega zvočnega eksperimenta,
- b) kako bo potekalo izvajanje zvočnega eksperimenta.

4. ura: Prostorska akustika

Kaj je okoljski hrup in njegov vpliv na posameznika in družbo. Spoznavanje t. i. zvočnih »ekoprojektov«, ki obravnavajo zvok v bivanjskem okolju in zunaj njega. Spoznavanje dela t. i. »zvočnih arhitektov«, ki narekujejo določene smer-
nice pri zvočnosti prostorov in vpliv zvoka v prostoru na določeno dejavnost
(s poudarkom predvsem na vzgojno-izobraževalnem področju). Učni listi in
anketa, s katero dijaki spoznavajo okoljski hrup.

5. ura: Glasbene prvine

Poglobljanje v glasbene prvine.

Prve demonstracije zvočnih eksperimentov dijakov v uri in analiza prikazanega.

Poudarek na medpredmetni povezavi: biologija-glasba, fizika-glasba, matematika-glasba, kemija-glasba, likovna umetnost-glasba ...

Povezovanje eksperimentov v celoto.

Snemanje videoposnetkov za arhiviranje dela.

6. ura: Glasbene prvine in vpliv na posameznika in družbo

Sklepna faza projekta:

- a) analiza pridobljenega materiala, izkušenj in dognanj,
- b) diskusija o tem, kako vplivajo glasbene prvine na posameznika in na družbo,
- c) prikaz in analiza materiala, ki so ga dijaki pridobili na spletnih straneh, našli v literaturi (knjigah, revijah, posameznih člankih ...),
- č) ugotoviti in izpostaviti posebne vidike zvoka, kot npr. muzikoterapija, akustična inpendanca, akustika, zdravo zvočno okolje.

7. ura: »Slišim, torej sem!«

Analiza in povratna informacija:

- a) pridobljenega znanja pri projektne učnem delu,
- b) razumevanja glasbenih prvin in
- c) pridobljenih kompetenc.

8. ura: Okrogla miza na temo »Glasbene prvine«

Evalvacija projekta in diseminacija pridobljenih rezultatov.

Učna priprava

Učitelj:	dr. Lorena Mihelač	Predmet in razredi:	Glasba Splošna gimnazija – 1. letnik Klasična, športna gimnazija – 2. letnik	Časovna opredelitev: 8 ur
Učni sklop:	Od tona in šuma do glasbenih prvin	Operativni cilji: vsebinski in procesni	Bistveno vprašanje: Izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	Kako razumeti glasbene prvine?
	Pričakovani dosežki/ rezultati	Dijaki:	Izdelki dijakov:	Dejavnosti za dijake in učitelja
				Dijaki
				Učitelj
				Viri/učila
KAJ?	Dijaki:	Dijaki:	Izdelki dijakov:	Lorena Mihelač:
• spoznavanje tona in šuma skozi lažje in težje zvočne eksperimente,	• razumejo razlike med tonom zvenom in šumom,	• se seznanjajo z glasbenimi prvina- mi z demonstracijo učitelja, z uporabo spletnih strani, ki prikazujejo različne zvočne eksperi- mente, in z lastno literaturo,	• eksperiment indi- dualno in ekspe- riment, narejen v skupini – prikazan kot videoposnetek,	• vodi in nadzoruje celotni zvočni učni projekt,
• spoznavanje glasbenih prvin (višina, trajanje, barva, glasnost tona).	• razumejo, kaj so glasbene prvine,	• razumejo, kaj so glasbene prvine,	• projekt – skupno delo vseh dijakov v oddelku,	• usmerja dijake pri iskanju rešitve za prikaz glasbenih prvin,
KAKO?	• razumejo razliko med infra-zvokom/ultrazvokom ter kakšen vpliv ima višina tona na okolje in posameznika/družbo,	• individualno in v skupini raziskujejo glasbene prvine, vrednotijo vpliv okoliškega hrupa na posameznika/družbo,	• anketa (glasba v javnih prostorih).	• pri uri analizira dosežke dijakov in skupin,
• spoznavanje glasbe- nih prvin s pomočjo različnih sodobnih IKT-aplikacij in pro- gramske opreme.	• razumejo jakost zvo- ka v okolju in njegov vpliv na posamezni- ka/družbo,	• samostojno in s pomočjo skupine iščejo povezave med glasbenimi prvina- mi in naravoslovnimi/ družboslovnimi ter drugimi znanostmi.		• pomaga dijakom pri iskanju ustreznih IKT-aplikacij in pro- gramske opreme pri ustvarjanju zvočnih eksperimentov.
	• poznajo nove smer- nice na področju t. i. sodobnih zvočnih »ekoprojektov«,			• Dijaki se seznanjajo z literaturo, ki jim je opora pri razumeva- nju glasbenih prvin in jo imajo na voljo v spletni učilnici kot e-graivo.
				Google sites (spletna stran dija- kov): »Searching for Sound« / »V iskanju zvoka«

	• poznajo nove smernice akustične impedance v prostorih, ki so v skladu s priporočili mednarodnih raziskav bivanjskega okolja, • razumejo povezavo glasbenih prvin v povezavi z drugimi šolskimi predmeti.			• Dijaki dobijo navodila, na katerih mednarodnih spletnih straneh najdejo uporabno vsebino za razumevanje glasbenih prvin in za pripravo njihovih zvočnih eksperimentov.	
Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1. izkustveno učenje, 2. raziskovalno delo, 3. reševanje problemov, 4. demonstracija.				
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1. frontalno, 2. individualno, 3. skupinsko.				
Medpredmetne povezave: Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	fizika, matematika, jezikovna umetnost, likovna umetnost, plesna umetnost, biologija, varno in zdravo okolje (strokovni predmet)				
	1. anketni vprašalnik za dižake, sodelujoče pri predmetu (obdelava s SPSS-programom), 2. okrogla miza dijakov - zaključno dogajanje pri sklopu				

Preverjanje in ocenjevanje

Od tona in šuma do glasbenih prvin

Ocenjuje se:

1. individualno delo in skupinsko delo:

- a) razumevanje glasbenih prvin,
- b) izvedba zvočnega eksperimenta,
- c) uporaba didaktičnih pripomočkov in literature.

OCENE	INDIVIDUALNO DELO PRIKAZ ZVOČNEGA EKSPERIMENTA V RAZREDU – razumevanje glasbenih prvin –
2	• Prikazan zvočni eksperiment kaže, da znanje dijaka temelji na pomanjkljivem poznavanju glasbenih prvin, • pri prikazovanju eksperimenta niso navedene osnovne ugotovitve oz. so navedene šele ob opombi učitelja, • prikazana glasbena prvina se povezuje z vsaj dvema različnima šolskima predmetoma (npr. glasba-biologija, glasba-kemija, glasba-fizika, glasba-sociologija, glasba-psihologija ...).
3	• Prikazan zvočni eksperiment kaže, da znanje dijaka temelji na osnovnem poznavanju glasbenih prvin, • pri prikazovanju eksperimenta so navedene osnovne ugotovitve, vendar potrebuje dijak pri tem pomoč učitelja, • prikazana glasbena prvina se povezuje z vsaj tremi različnimi šolskimi predmeti (npr. glasba-biologija, glasba-kemija, glasba-fizika, glasba-sociologija, glasba-psihologija ...).
4	• Prikazan zvočni eksperiment kaže, da znanje dijaka temelji na dobrem poznavanju glasbenih prvin, • pri prikazovanju eksperimenta so navedene osnovne ugotovitve, • prikazana glasbena prvina se povezuje z vsaj štirimi različnimi šolskimi predmeti (npr. glasba-biologija, glasba-kemija, glasba-fizika, glasba-sociologija, glasba-psihologija ...).
5	• Prikazan zvočni eksperiment kaže, da se je dijak poglobljal v glasbene prvine z različnih vidikov, • pri prikazovanju eksperimenta so povedane pomembne ugotovitve, • prikazana glasbena prvina se povezuje z vsaj petimi različnimi šolskimi predmeti (npr. glasba-biologija, glasba-kemija, glasba-fizika, glasba-sociologija, glasba-psihologija, glasba-jezik, glasba-likovna umetnost, glasba-ples ...).

OCENE	INDIVIDUALNO DELO PRIKAZ ZVOČNEGA EKSPERIMENTA V RAZREDU – izvedba zvočnega eksperimenta –
2	Dijak: • ne uporablja ustreznega jezika (jasnega, razumljivega, prepričljivega), • ne more vzpostaviti stika z občinstvom, • predstavlja zvočni eksperiment, za katerega si ni vzel dovolj časa za organizacijo, • predstavlja zvočni eksperiment, ki ni jasno razumljiv in ne omogoča razumevanje glasbene prvine.
3	Dijak: • večinoma porablja ustrezen jezik (jasen, razumljiv, prepričljiv), • ima težave z vzpostavljanjem stika z občinstvom, • predstavlja zvočni eksperiment, ki je organiziran, vendar ni jasno razumljiv in ne omogoča popolnega razumevanja glasbene prvine.
4	Dijak: • uporablja ustrezen jezik (jasen, razumljiv, prepričljiv), • vzpostavlja stik z občinstvom, • predstavlja dobro organiziran zvočni eksperiment, • predstavlja zvočni eksperiment, ki je razumljiv in omogoča razumevanje glasbene prvine.
5	Dijak: • uporablja ustrezno strokovno terminologijo (bogat, tekoč, jasen, razumljiv, prepričljiv opis), • vzpostavlja dinamično dvosmerno komunikacijo z občinstvom, • predstavlja zelo dobro organiziran in včasih izviren zvočni eksperiment, • predstavlja zvočni eksperiment, ki je jasno razumljiv in omogoča razumevanje glasbene prvine z različnih vidikov.

OCENE	INDIVIDUALNO DELO PRIKAZ ZVOČNEGA EKSPERIMENTA V RAZREDU – uporaba didaktičnih pripomočkov –
2	Izbrana prostodostopna IKT-spletna aplikacija in programska oprema pri prikazovanju zvočnega eksperimenta kažeta, da ima dijak težave pri razumevanju, kako delujejo določene IKT-aplikacije in programska oprema. Pri izvedbi zvočnega eksperimenta dijak potrebuje pomoč učitelja oziroma sošolcev ter uporablja najbolj osnovne aplikacije in programsko opremo, ki ne zahtevajo posebnega IKT-znanja in poglobljanja v IKT-tehnologijo.
3	Izbrana prostodostopna IKT-spletna aplikacija in programska oprema kažeta, da dijak razume delovanje aplikacij in programske opreme. Pri izvedbi zvočnega eksperimenta uporablja bolj osnovne aplikacije in programsko opremo, ki ne zahteva posebnega IKT-znanja in poglobljanja v IKT-tehnologijo.
4	Izbrana prostodostopna IKT-spletna aplikacija in programska oprema kažeta, da dijak razume delovanje aplikacij in programske opreme ter da se je poglobil v različne IKT-aplikacije in programsko opremo. Pri izvedbi zvočnega eksperimenta uporablja aplikacije in opremo, kot je bilo prikazano pri učiteljevi demonstraciji oziroma omenjeno med viri.

5	Izbrana prostodostopna IKT-spletna aplikacija in programska oprema kažeta, da dijak razume delovanje aplikacij in programske opreme ter da se je sistematično poglobil v različne IKT-aplikacije in programsko opremo. Dijak je izbral tudi tiste aplikacije in programsko opremo, ki niso bile prikazane pri uri ali omenjene med viri.
---	--

2. Skupinsko delo – zvočni eksperiment, prikazan kot videoposnetek

OCENA	SKUPINSKO DELO
2	• Člani skupine niso organizirani in nimajo razporejenih vlog, • pri nalogi se ne dopolnjujejo in ne znajo delovati kot celota, • svoje naloge so opravili večinoma s pomočjo drugih sošolcev in učitelja, • videoposnetek ni uporaben, ker ne omogoča razumljivega sledenja zvočnemu eksperimentu.
3	• Člani skupine niso dobro organizirani in nimajo dobro razporejenih vlog, • občasno se dopolnjujejo pri nalogi in imajo težave pri delovanju skupine kot celote, • vsi člani so opravili svoj del naloge s pomočjo učitelja, • videoposnetek je uporaben in omogoča sledenje zvočnemu eksperimentu.
4	• Člani skupine so organizirani in imajo razporejene vloge, • pri nalogi se dopolnjujejo, vendar je občutek delovanja skupine kot celote občasno prekinjen, • vsi člani so opravili svoj del naloge samostojno, včasih tudi s pomočjo učitelja, • videoposnetek je kakovosten in omogoča jasno in razumljivo sledenje zvočnemu eksperimentu, • videoposnetek je zanimiv.
5	• Člani skupine so zelo dobro organizirani in imajo dobro razporejene vloge, • pri nalogi se dopolnjujejo in delujejo kot celota, • vsi člani so opravili svoj del naloge samostojno, brez pomoči učitelja, • videoposnetek je visoke kakovosti in omogoča jasno in razumljivo sledenje zvočnemu eksperimentu, • videoposnetek je izviren.

Učni list

Od tona in šuma do glasbenih prvin

1. *Na prazen list papirja napišite, katere zvoke slišite v svoji bližnji okolici? Povprašajte sošolce, kaj so zapisali pri isti nalogi. V čem se razlikujejo ugotovitve? Zakaj?*
2. *Razmislite:*
 - Če imate radi določeno glasbilo ali ga celo igrate, zakaj imate radi prav to glasbilo oziroma zakaj ste se odločili za igranje prav tega glasbila?
 - Kako bi nekomu pojasnili barvo zvoka?
3. *Na spletni strani <http://www.telegraph.co.uk/health/8051385/Born-deaf-but-also-born-to-dance.html>* preberite članek o gluhi baletki.*
 - Kako pojasnujete dejstvo, da tudi gluhi/naglušni ljudje »slišijo« glasbo?
4. *To nalogo naredite v skupini (največ štiri dijaki). Pogovorite se o tem, kako pogosto poslušate glasbo, ko se učite za kontrolne naloge. Poskušajte ugotoviti, ali si priključite ob reševanju neke kontrolne naloge glasbo, ki ste jo poslušali, ko ste se učili za neko določeno kontrolno nalogo. Kaj ste ugotovili?*
5. *Poiščite spletno stran <http://www.sonsforteaching.com/mathsongs.htm>**.*
 - Na omenjeni spletni strani izberite en članek., ki obravnava koncept učenja matematike s pomočjo glasbe. Kaj menite o tem pristopu?
 - Ali bi se na ta način lahko naučili tudi druge šolske snovi, npr. jezika, geografije, psihologije ...?
6. *V skupini (največ štiri dijaki) preberite članek na spletni strani <http://www.zenska.si/aktualno/zanimivosti/razkrivamo-najvecji-triki-trgovinskih-centrov-za-ozemanje-denarnic>***.*
 - Kaj menite o tem članku?
 - Kakšen vpliv ima glasba na vas, ko greste nakupovat v trgovino?
 - Ali bi bilo bolje, da v trgovinah ne bi predvajali glasbe?

*Lagnado, A. (2010). Born deaf but also born to dance. The Telegraph, 11. 10. 2010. Dostopno na: <http://www.telegraph.co.uk/health/8051385/Born-deaf-but-also-born-to-dance.html> (15. 12. 2012).

**Math songs. Songs for teaching. Dostopno na: <http://www.sonsforteaching.com/mathsongs.htm> (15. 12. 2012).

***S.M. (2010). Razkrivamo: Največji triki trgovinskih centrov za ožemanje denarnic. Portal Ženska.si. Dostopno na: <http://www.zenska.si/aktualno/zanimivosti/razkrivamo-najvecji-triki-trgovinskih-centrov-za-ozemanje-denarnic> (15. 12. 2012).

2.2 Glasba in druge umetnosti

2.2.1 Ko Pepelka sreča menedžerja

Dr. Lorena Mihelač, Šolski center Novo mesto,
Gimnazija Metlika

Napoved učnega sklopa

Glasba ni le umetnost, temveč je tudi sredstvo komunikacije posameznika z okoljem. Glasbo je mogoče uporabiti kot samostojno umetniško panogo ali pa v povezavi z drugimi umetniškimi panogami. Sinkretizem pomeni prepletenost glasbe skozi celotni razvoj človeštva z drugimi umetnostmi.

Sinkretizem je reden pojav pri prvih ljudstvih, kjer se različne umetnosti praviloma še niso osamosvojile in kjer ne obstaja umetniški profesionalizem, temveč cel kolektiv sodeluje v umetniških dejavnostih, ki združujejo elemente poezije, glasbe, igranja, plesa in magije in služijo predvsem v magično-kulturne namene.

Pri tem je zanimivo, da se podobna nerazdružljiva povezanost elementov več umetnosti sreča tudi pri spontani umetniški dejavnosti otrok – kot atavistični spomin na daljno preteklost družbene skupnosti.

Tudi v novejšem času nekatere nove zvrsti umetnosti vključujejo več različnih umetnosti in glede na to vsebujejo elemente sinkretizma, kot so opera, balet, melodrame, muzikal ...

Strategija dela

Učni sklop se začne z uvodno uro, na kateri se dijaki seznanjajo s tem:

- kaj je sinkretizem in kaj razvoj sinkretizma (od prazgodovine do sodobnega časa),
- kako bo potekalo delo po skupinah s ciljem uprizoritve izbrane otroške pravljice v sodobnem kontekstu (umestitev otroške pravljice v zgodbo 21. stoletja),
- kriteriji in načini ocenjevanja sklopa.

Ko Pepelka sreča menedžerja

Naslov učnega sklopa »Ko Pepelka sreča menedžerja« nakazuje, da se bo otroška pravljica poskušala umestiti v sodobni kontekst, v sliko dogajanj, ki so tako značilni za sodobno družbo 21. stoletja. Dijaki bodo znano problematiko oziroma nauk iz otroških pravlji umestili v 21. stoletje, in sicer tako, da bodo posodobljeno pravljico skupinsko izvedli v razredu, kar pomeni, da bodo morali besedilo otroške pravljice prilagoditi aktualnem dogajanju v 21. stoletju, jo oplemenititi z glasbenimi in plesnimi točkami ter z ustrezno sceno in rekviziti.

Skupinsko izvajanje pravlјice v razredu bo diјakom pomagalo razumeti sinkretizem.

Vsebinski potek po urah

1. ura: Uvodna ura

Napoved sklopa in strategije dela: a) kako se prepletajo različne zvrsti umetnosti – pojav sinkretizma ter zgodovinski razvoj sinkretizma od prazgodovine do sodobnega časa, b) razdelitev diјakov v skupine (od pet do šest diјakov na skupino) in razdelitev vlog, c) navodila glede izvajanja pravlјice (izbira otroške pravlјice, postavitvev otroške pravlјice v sodobni kontekst, v aktualno dogajanje 21. stoletja, delo pripovedovalca v pravlјici, dialogi, glasbene in plesne točke, postavitvev scene, rekviziti ...), d) načini in kriteriji ocenjevanja.

Pojasnitev diјakom:

- simbioza dveh ali več različnih umetnosti je dosežena v tistem času, ko se umetnosti dopolnjujejo, nadgrajujejo in omogočajo doživljanje sinkretičnega dela kot celote;
- glasba mora biti ne samo podpora jezikovnemu in plesnemu delu v pravlјici, ampak hkrati takšna, da si jo posameznik zapomni. Glasbene točke so lahko deli različnih skladb, ki se za časa izvajanja pravlјice ali predvajajo z ustrezno tehnološko napravo (CD-predvajalnik, računalnik ...) ali »v živo«. Glasbene točke so prav tako izvirne lastne melodije/pesmi/skladbe diјakov samih;
- scena in rekviziti (likovna umetnost) naj bodo preprosti, vendar ne glede na preprostost morajo pričarati dogajanje v pravlјici,
- plesne točke morajo biti dodelane in se ujemati z vsebino pravlјice; izvajajo jih vsi diјaki v skupini.

2. ura: Ogleđ nekaj primerov sinkretične umetnosti

Ogleđ in analiza:

- muzikal »Fantom v operi« – krajši odlomek (Webber),
- opereta »Vesele vdove« – krajši odlomek (Lehar),
- balet »Pomladno obredje« – krajši odlomek (Stravinski),
- klavirsko delo »Slike z razstave« – (Musorgski).

3. ura: Obdelava pravlјice

Delo pri pravlјici: a) izdelati libreto besedila – določanje vloge pripovedovalca in dialogov, b) izbira ustrezne glasbe, ki bo spremljala besedno dogajanje, c) dogovor o plesnih točkah – izdelava koreografije, d) dogovor o sceni in uporabi rekvizitov.

4. ura: Vaje za pravljico

Dijaki: vaje na uri - izvajanje pravljice.

Učitelj: koordinacija dela in pomoč/svetovanje pri izvedbi ter krajša analiza videnega.

5. ura: Izvedba pravljice (1)

Predstavitev skupin in pravljic pred razredom na uri glasbene umetnosti. Analiza prikazanih pravljic. Evalvacija pravljic.

6. ura: Izvedba pravljice (2)

Predstavitev skupin in pravljic pred razredom na uri glasbene umetnosti. Analiza prikazanih pravljic. Evalvacija pravljic.

Učna priprava

Učitelj:	dr. Lorena Mihelač	Predmet in razred:	Glasba Splošna gimnazija - 1. letnik Klasična, športna gimnazija - 2. letnik	Časovna opredelitev: 6 ur		
Učni sklop:	Glasba in druge umetnosti: Ko Pepelka sreča menedžerja	Bistveno vprašanje:			Kako se prepletajo različne umetnosti?	
	Pričakovani dosežki/ rezultati	Operativni cilji: vsebinski in procesni	Izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	Dejavnosti za dijake	Učitelj	Viri/učila
KAJ in KAKO?	Dijaki: - razumejo sinkretizem, - analizirajo različne primere sinkretične umetnosti, - so seznanjeni z zgodovinskim razvojem sinkretizma na področju različnih umetnosti, - se učijo uprizoriti lastno sinkretično umetniško delo.	Dijaki: - se seznanjajo s sinkretizmom na področju različnih umetniških del, - razumejo prepletanje glasbene in likovne umetnosti, - razumejo prepletanje glasbene in plesne umetnosti, - razumejo prepletanje glasbene in jezikovne umetnosti, - analizirajo sinkretično dogajanje v nekem umetniškem delu.	Izdelki dijakov: - individualni prispevek vsakega dijaka v skupini pri izvedbi pravljice, - skupinsko izvajanje posodobljene pravljice, - videoposnetek izvedene pravljice.	Na podlagi učiteljevih navodil pri uri in v spletni učilnici ter ob prikazanih primerih sinkretične umetnosti se odločajo o: - izbiri otroške pravljice, - umestitvi otroške pravljice v sodobni kontekst 21. stoletja, - izbiri glasbe (že ustvarjene ali lastne skladbe), - sceni in rekvizitih (na kakšen način bo likovna umetnost oplemenitila besedno dogajanje v pravljici), - plesnih točkah, - poteku izvedbe pravljice pri uri.	- razloži, kaj je sinkretizem in prikaže konkretne sinkretične primer na področju umetnosti, - vodi in nadzoruje delo pri pravljici – od začetne postavitev do sklepne faze – izvedba pri uri, - skupaj z dijaki analizira prikazane pravljice, - ovrednoti prikazane pravljice z oceno.	Vir: Zbirka slovenskih pravljic. Wikisource. Dostopno na: http://sl.wikisource.org/wiki/Wikivir:Zbirka_slovenskih_prtljic (7. 10. 2012). Pajk, N. (2011). Spodbujanje glasbene in gledališke ustvarjalnosti predšolskega otroka s pomočjo lutke. Diplomsko naloga. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani. Dostopno na: http://peprints.pef.uni-lj.si/610/1/DIPLOMSKA_NALOGA_Spodbujanje_glasbene_in_gledali%C5%A1ke_ustvarjalnosti_pred%C5%A1olskega_otroka_spomo%C4%8Djo_.pdf (7. 10. 2012).

								YouTube - ogled različnih sinkretičnih primerov
								TED.com - ogled različnih sinkretičnih primerov
Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1. izkustveno učenje, 3. reševanje problemov, 5. demonstracija.							
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	4. frontalno, 1. individualno, 3. skupinsko.							
Medpredmetne povezave: Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov	jezikovna umetnost, likovna umetnost, plesna umetnost • predstavitev pravljice (skupine) pred razredom, • predstavitev najboljših pravljic na božičnem koncertu (oz. na eni od predstavitev, ki jih organizira šola), • ogled posnete pravljice kot videoposnetka - analiza pravljice in diskusija o tem, kako se prepletajo različne zvrsti umetnosti							

Tabela

Preverjanje in ocenjevanje

Ocenjuje se skupinska izvedba pravlјice pri uri.

OCENA	IZVEDBA POSODOBLJENE PRAVLJICE V RAZREDU – umestitev otroške pravlјice v sodobni kontekst –
2	• Zgodba otroške pravlјice ni posodobljena, vendar so sledi aktualnega dogajanja v sodobni druጒbi 21. stoletja.
3	• Zgodba otroške pravlјice je deloma posodobljena in ne sledi vedno aktualnemu dogajanju sodobne druጒbe v 21. stoletju.
4	• Zgodba otroške pravlјice je posodobljena in večinoma sledi aktualnemu dogajanju sodobne druጒbe v 21. stoletju.
5	• Zgodba otroške pravlјice je popolnoma posodobljena in sledi aktualnemu dogajanju sodobne druጒbe v 21. stoletju.

OCENA	IZVEDBA POSODOBLJENE PRAVLJICE V RAZREDU – umestitev glasbenih točk –
2	• Glasbene točke so delo znanih avtorjev (skladateljev), • večinoma se ne ujemajo z vsebino pravlјice, • dijaki jih ne izvajajo, ampak so samo reproducirane s pomočjo tehnoloških naprav (CD-predvajalnik, računalnik ...).
3	• Glasbene točke so delo znanih avtorjev (skladateljev), • deloma se ujemajo z vsebino pravlјice, • izvajajo jih samo nekateri dijaki iz skupine (ali pojejo ali igrajo).
4	• Nekatere glasbene točke so izvirne in avtorsko delo dijakov, večinoma pa so delo znanih avtorjev (skladateljev), • ujemajo se z vsebino pravlјice, • izvaja jih večina dijakov iz skupine (ali pojejo ali igrajo).
5	• Glasbene točke so večinoma izvirne in avtorsko delo dijakov, samo nekatere so delo znanih avtorjev (skladateljev), • popolnoma se ujemajo z vsebino pravlјice, • izvajajo jih vsi dijaki iz skupine (ali pojejo ali igrajo).

OCENA	IZVEDBA POSODOBLJENE PRAVLJICE V RAZREDU – umestitev plesnih točk –
2	• Večina plesnih točk je narejena ob pomoči učitelja, • večinoma se ne ujemajo z vsebino pravlјice, • izvaja jih samo en dijak iz skupine.
3	• Nekatere plesne točke so narejene ob pomoči učitelja, • deloma se ujemajo z vsebino pravlјice, • izvajajo jih samo nekateri dijaki iz skupine.

4	• Plesne točke so večinoma izvirne, • ujemajo se z vsebino pravljice, • izvaja jih večina dijakov iz skupine.
5	• Plesne točke so izvirne, • popolnoma se ujemajo z vsebino pravljice, • izvajajo jih vsi dijaki iz skupine.

OCENA	IZVEDBA POSODOBLJENE PRAVLJICE V RAZREDU – postavitve scene in uporaba rekvizitov –
2	• Scena ni dobro pripravljena in tudi ni organizirana, • pri izdelavi/uporabi rekvizitov so dijaki potrebovali pomoč učitelja in ostalih sošolcev, • scena in rekviziti se večinoma ne ujemajo z vsebino pravljice.
3	• Scena je delno pripravljena in delno organizirana, • pri izdelavi/uporabi rekvizitov so dijaki potrebovali pomoč učitelja, • scena in rekviziti se samo delno ujemajo z vsebino pravljice.
4	• Scena je zanimiva in organizirana, • uporabljeni rekviziti so zanimivi, • scena in rekviziti se ujemajo z vsebino pravljice.
5	• Scena je izvirna in popolnoma organizirana, • uporabljeni rekviziti so izvirni, • scena in rekviziti se popolnoma ujemajo z vsebino pravljice.

OCENA	SKUPINSKO DELO
2	• Člani skupine niso dobro organizirani in imajo težave pri razporeditvi vlog, • občasno se dopolnjujejo pri nalogi, vendar ne znajo delovati kot celota, • vse svoje naloge so opravili s pomočjo učitelja, • pravljica je realizacija „že vidnega“.
3	• Člani skupine so delno organizirani in imajo večinoma dobro razporejene vloge, • dopolnjujejo se pri nalogi, vendar imajo težave pri delovanju tima kot celote, • vsi člani so opravili svoj del naloge, vendar večinoma s pomočjo učitelja, • pravljica je zanimiva.
4	• Člani skupine so dobro organizirani in imajo razporejene vloge, • dobro se dopolnjujejo pri nalogi, vendar je občutek delovanja tima kot celote občasno prekinjen, • vsi člani so opravili svoj del naloge samostojno, včasih tudi s pomočjo učitelja, • pravljica je delno izvirna.
5	• Člani skupine so zelo dobro organizirani in imajo dobro razporejene vloge, • zelo dobro se dopolnjujejo pri nalogi in delujejo kot celota, • vsi člani so opravili svoj del naloge samostojno, brez pomoči učitelja, • pravljica je izvirna.

Učitelj ne podeljuje skupne ocene za skupni dosežek vsem sodelujočim dijakom v skupini. Temu se izogne tako, da vnaprej jasno določi, kaj bodo individualni prispevki posameznika.

Učni list

»Ko Pepelka sreča menedžerja«

1. *Navedite primer sinkretične umetnosti (npr. nekaj, kar ste si ogledali po televiziji ali »v živo«, kot je balet, muzikal ...).*
 - Kakšen je vaš odnos do sinkretične umetnosti?
 - Izberite primer sinkretične umetnosti pri ljudstvih v Afriki (poiščite video-posnetke, npr. plemena Omo ali Nuba). Kaj opazate?
2. *Poiščite na spletu podatek, kateri muzikal se je največkrat izvajal na odrih in tudi razloge za to.*
3. *Če imate možnost, opazujte otroke pri igri doma, v vrtcu ali na igrišču. Kaj opazate glede sinkretizma?*
4. *Prediskutirajte v skupini (največ štirje dijaki) o dejavnosti »Izvajanje otroških pravljic v sodobnem kontekstu« in nato napišite lastno refleksijo o dogajanju (npr. ali vam je všeč tovrstna dejavnost ali ne, in če ne, utemeljite zakaj. Kaj bi si želeli, v tem primeru, da bi bilo morda drugače?).*

2.2.2 Ples

Mag. Manica Habjanič Gaberšek, Gimnazija Bežigrad

Izbrana vsebinska opredelitev tematskega sklopa:

- Razvoj glasbene ustvarjalnosti in poustvarjalnosti
 - Romantika – glasba in ples
- Glasba in druge umetnosti
 - Glasba v gledališču, filmu in na videu
- Slovenska ljudska glasba in etnologija
 - Ljudska plesna in instrumentalna glasba
- Glasbeni pluralizem
 - Družabni ples

Napoved učnega sklopa

Učni sklop o plesu zajema vsebine iz različnih predlaganih učnih sklopov v učnem načrtu. V njem so celostno povezani pogledi in znanja, ki so jih dijaki o plesu že usvojili. Vsebina učnega sklopa je osredotočena na ples in njegovo pojavljanje v družbi, kot sociološkem pojavu kot tudi o vlogi glasbe, ki ples spremlja oz. dopolnjuje.

Didaktične strategije omogočajo izkustveno in raziskovalno strategijo. V učnem sklopu v začetku dijaki doživljajo ples kot skupinsko dejavnost z izvedbo ljudskih plesov (aktivno medpredmetno sodelovanje s športno vzgojo), nadaljujejo kot skupinsko raziskovalno delo o posameznih zvrsteh plesa in glasbe ter končajo z individualno primerjavo glasbe pri plesu in plesa v glasbi v nalogi esejskega tipa. Naloga lahko predstavlja sintezo znanja, ki so ga dijaki pridobili v letu.

Vsebinski potek po urah

1. ura: Ples – glasba, gib, čustva in pripadnost

Priporočilo za potek prve ure je medpredmetno povezovanje v dejavnem timskem poučevanju s športnim pedagogom. Vsebinsko je osredotočena na ljudski ples, predvsem na spoznavanje močnih vezi, ki jih ima plešoča skupina.

Poudarki pri izboru plesa so na slovenskem ljudskem plesu. Skupinsko gibanje, ki jih daje ples Nemo kolo iz Bele krajine občuti plesalec kot močno vez in soodvisnost od drugih v skupini. Ta požugana in Štajeriš v svoji estetiki dajeta veliko moč komunikaciji para. Poleg plesa in usvajanja korakov je pomembno, da učitelja ozaveštila dijake o gibu kot zelo močnem izraznem sredstvu, o glasbi,

ki gibe spremlja oz. lahko polemično izzoveta dijake k razpravi o vlogi glasbe pri plesu in o močnem sociološkem vidiku plesa v preteklosti in danes.

2. ura: Oblike plesa

Skupinsko (pet skupin) izvedena ura predvideva pregled vrst plesa, njihovo pojavljanje v zgodovini in takih, kot poznamo danes. Poudarek je poleg vizualne podobe plesa na glasbi (oblikovne značilnosti, zasedbe, motivika, kompozicijska tehnika ...). S pomočjo spleta in knjižnih virov dijaki pripravijo skupinsko raziskavo (Učni list 1), predstavijo svoje izsledke sošolcem, učitelj pa glede na njihov izbor osvetli glasbeno stran.

3. ura: Ples v glasbi

Izhodišča za primerjalni (krajši) esej pridobijo dijaki v uri, namenjeni glasbenim delom, v katere skladatelji vključujejo plesne oblike oz. plese. Učitelj predstavi glasbena dela, ki so imela v preteklosti funkcijo plesa, potem pa so jih skladatelji uporabili kot samostojne glasbene oblike (glede na naslov za nalogo, naj se v posredovanju izogne predstavitvi menueta in rondoja). Učitelj predstavi tudi dela, ki imajo za izhodišče plesno glasbo, a je ta vpletena v daljše delo (npr. M. Kozina: Bela krajina).

Ob koncu ure dobijo dijaki vsebinska in organizacijska navodila za izdelavo naloge (Učni list 2). Dijak lahko izbira med dvema naslovoma oz. temama naloge. Učitelj poskrbi, da sta temi enakomerno porazdeljeni med dijaki. Ob zahtevanem datumu za oddajo naloge pregledajo in ocenijo izdelke najprej dijaki, ki so avtorji in ocenjevalci ob enem. Tema, ki jo pregleduje dijak kot ocenjevalec, ne sme biti ista, kot jo je imel kot avtor. Ocenjevalci, glede na postavljene kriterije (Učni list 2) za izdelavo naloge, izpolnijo ocenjevalni obrazec (Učni list 3). Učitelj tako dobi dva izdelka, ki dokazujeta usvojeno znanje in kritičen pogled posameznega dijaka. Ob koncu pa dobi še dijakovo samoevalvacijsko poročilo (Učni list 4).

Refleksija

Uspešnost prve ure (ljudski ples) je bila odvisna predvsem od skupinske dinamike v posameznem oddelku. Možnost izvedbe medpredmetne povezave omogoča tudi več ur aktivnega plesanja in s tem globlje razumevanje plesa in povezave glasbe z gibom in izrazom.

V drugi uri, pri raziskovanju plesa, dijaki niso imeli težav in so pri svojih predstavah uporabili veliko inovativnih pristopov.

Pisanje naloge zahteva določeno časovno obdobje, saj se veliko dijakov prvič sreča z nalogo, ki v pisni obliki zahteva stalno primerjavo. Možnost, da so dijaki dobili dodatne usmeritve učitelja, je prispevala k dobremu rezultatu. V nekaterih razredih se je oblikoval tudi dijaški forum v e-učilnici, ki jim je olajšal raziskovanje.

Dijaki imajo težave pri vrednotenju in prepoznavanju verodostojnih podatkov na medmrežnih straneh. Priporočljiva je obnovitev znanja o navajanju virov in literature v povezavi s KIZ.

Podrobna predstavitev kriterijev je pripomogla k uspešni izvedbi naloge. Tudi naloge sošolcev so bile realno ocenjene in utemeljene.

Učna priprava

Učitelj:	mag. Manica Habjanič Gaberšek	Predmet in razred:	Glasba Splošna gimnazija – 1. letnik Športna, klasična in umetniška gimnazija – 2. letnik	Časovna opredelitev: 3 ure		
				Kako se odraža ples v glasbi in glasba pri plesu?		
				Dejavnosti za dijake in učitelja		
Učni sklop:	Glasba in druge umetnosti	Pričakovani dosežki/ rezultati	Operativni cilji: vsebinski in procesni	Izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	Dijaki	Učitelj
K A J in KAKO?	Dijaki: • poznajo različne plesne zvrsti, • razlikujejo ljudske, umetniške in družabne ples, • analizirajo ples glede na plesne elemente, • vrednotijo glasbo glede na odnos do plesa in nasprotno, • poznajo in zaplešejo ljudske ples.	Dijaki: • poznajo ples in plesno glasbo skozi čas, • zavedajo se pomena plesa kot lastnega izraznega sredstva, • raziskujejo pomen plesa v različnih obdobjih človekovega in človeškega življenja, • razvijajo kritično presojo in vrednotijo ples in plesno glasbo skozi čas.	Primerjalni esej: Ples v glasbi in glasba pri plesu Vrednotenje izdelka sošolca Samoevalvacijsko poročilo	• se naučijo plesnih korakov slovenskih ljudskih plesov (Nemo kolo, Ta po-žugana, Štajeriš), • v skupini raziščejo zgodovinske in oblikovne značilnosti plesov, • napišejo primerjalni esej, • ocenijo in ovrednotijo sošolčev izdelek, • samoevalvirajo lastno delo.	• v timskem sodelovanju (ali samostojno) vodi plesno uro, • pripravi navodila za skupinsko delo, • predstavi dela v glasbeni zakladnici, ki izhajajo iz plesa oz. je ples vpleten v glasbo neplesnega značaja, • oceni izdelke dijakov.	Krofič, B. et al. (1989). Ples. Leksikon. Ljubljana: Cankarjeva založba. Ramovš, M. (1980). Plesat me pelji. Ljubljana: Cankarjeva založba. Pogorelec, I. (1991). Zaplešimo družabno. Ljubljana: Mladinska knjiga. Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M., Ivačič, S. (2007). Glasba 1, učbenik za glasbo v gimnaziji. Ljubljana: Mladinska knjiga. Habjanič Gaberšek, M. (2008). Glasbeni dan. DVD. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) izkustveno učenje - lasten prispevek pri izvedbi plesa 2) raziskovalno delo - skupinsko in individualno; zvrsti plesa in primerjava plesov
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) individualno 3) skupinsko
Medpredmetne povezave:	športna vzgoja, zgodovina, glasba
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	samoevalvacija

Preverjanje in ocenjevanje

Učni sklop: PLES

Kriterij/ Ocena	2	3	4	5
A – znanje in razumevanje Raziskava	V raziskavi so navedeni nekateri elementi brez sistematičnega dela. Uporabljen je en vir. Navedeni viri niso zapisani v skladu z navodili.	V raziskavi so navedeni nekateri elementi, ki ponekod prikazujejo sistematično delo. Izbrani in uporabljeni viri/literatura so enostranski. Navedeni viri ne upoštevajo v celoti navodil za navajanje.	Raziskava prikazuje sistematično delo, vendar so nekateri elementi izpuščeni. Izbrani in uporabljeni viri so raznoliki in verodostojni. Viri so navedeni v skladu z navodili.	Raziskava prikazuje sistematično delo v vseh zahtevanih elementih. Izbrani in uporabljeni viri ter literatura so verodostojni in raznoliki. Viri so navedeni v skladu z navodili.
B – uporaba Primerjava	Navedeni so primeri podobnosti in razlik brez primerjave.	Primerjava je osredotočena na dva različna elementa.	Primerjava je osredotočena na manjše število elementov.	Primerjava zaobjema vse zahtevane elemente.
C – vrednotenje Ocena sošolčeve naloge	Ocena je kratko opisno zapisana brez obrazložitve.	Ocena je opisno zapisana z naštevanjem in s povzemanjem dogajanja.	Ocena je v posameznih elementih analitično zapisana.	Ocena je analitično in utemeljeno zapisana v vseh elementih.
D – osebna zavzetost Samooценка	Dijak se s kratkimi opisnimi odgovori izogne oceni svojega primerjalnega eseja. S kratkim odgovorom se izogne oceni lastnega delovanja in uspešnosti učnega procesa.	Dijak navede posplošeno oceno uspešnosti svojega dela pri raziskovanju in zapisu primerjalnega eseja. S kratkim odgovorom se izogne oceni lastnega delovanja in uspešnosti učnega procesa.	Dijak kritično ovrednoti svoje delo pri raziskovanju in zapisu primerjalnega eseja. Poda posplošeno oceno lastnega delovanja in uspešnosti učnega procesa.	Dijak kritično in analitično ovrednoti svoje delo pri raziskovanju in zapisu primerjalnega eseja. Poda in razloži dobre in šibke strani učnega procesa in uspešnosti na posameznem področju.

Učni list 1

Ples

Ime in priimek:

Člani v skupini:

PLES

Vsak član skupine naj bo zadolžen za eno nalogo. Vsi člani skupine pa morajo biti obveščeni o vsebini, ki so jo raziskali drugi člani.

Vsa vprašanja se nanašajo na ples v naslovu:

Naslov teme:

1. skupina: SLOVENSKI LJUDSKI PLES
2. skupina: UMETNIŠKI PLES – balet
3. skupina: UMETNIŠKI PLES – sodobni ples
4. skupina: ŠPORTNI IN REKREATIVNI PLESI – TEKMOVALNI DRUŽABNI PLESI
5. skupina: ŠPORTNI IN REKREATIVNI PLESI – DRUŽABNI PLESI (netekmovalni plesi)

Naloge:

- a. Sestavite definicijo, ki najbolje opisuje ples. V definiciji ne omenjajte IMENA plesa. Iz definicije ga bodo poiskali sošolci.
- b. Poiščite sliko plesnih čevljev ali prinesite čevlje, ki so značilni za ples.
- c. Raziščite zgodovinsko ozadje plesa in izberite vsaj tri pomembna dejstva o razvoju plesa.
- d. Ustvarite plesni položaj (kot zamrznjeno sliko), ki je značilna za vaš ples. Sodelovati mora celotna skupina.
- e. Na spletu poiščite najboljši videoposnetek plesa. Pri uri boste izbrani posnetek tudi komentirali in izpostavili bistvene značilnosti plesa.
- f. Poiščite predstavnike (soliste ali skupine), ki predstavljajo ples v Sloveniji.

Učni list 2

Navodila za izdelavo naloge

PLES V GLASBI IN GLASBA PRI PLESU**Menuet in W. A. Mozart: Serenada v G-duru, 3. stavek**

ali

Rondo in W. A. Mozart: Serenada v G-duru, 2. stavek

V nalogi boš raziskal/a ples menuet ali rondo in ga primerjal/a glede na njegovo obliko in uporabo v času nastanka ter nadaljnjega razvoja. Pri raziskavi si pomagaj z videoposnetki s svetovnega spleta in s knjižnimi viri. Ples boš primerjal/a z delom W. A. Mozarta, v katerem je ples uporabil (zvočni posnetek je v zbirki CD-jev, Glasba 1).

1.del: RAZISKAVA PLESA

a) Pri raziskavi plesa bodi pozoren (opiši, razišči, opazuj, navedi) na:

- zgodovinsko podobo plesa,
- obliko plesa v gibni podobi,
- obliko plesa v glasbeni podobi,
- glasbeno zasedbo, ki ples spremlja in
- vlogo glasbe pri plesu.

b) Pri raziskavi glasbenega dela bodi pozoren (opiši, razišči, opazuj, navedi) na:

- čas nastanka dela,
- glasbeno obliko, v kateri je ples uporabljen (zgodovinska slika),
- glasbeno obliko samega plesa,
- to, v katerih večjih glasbenih oblikah se ples tudi pojavlja, in
- glasbeno zasedbo.

2. del: PRIMERJAVA

Med plesom in glasbenih delom poišči in opiši podobnosti in razlike. Poiskati in primerjati moraš vsaj štiri podobnosti oziroma razlike, ki si jih opazil/a.

3. del: ZAKLJUČEK

V sklepnem delu opredeli, katera oblika plesa ti je ljubša (kot samostojni ples ali glasbeno delo). Svojo odločitev tudi argumentiraj.

Viri in literatura:

Po pravilih navajanja in citiranja navedi vse vire in literaturo, ki si jo uporabil/a pri raziskovalnem delu.

Učni list 3

Ples – Ocenjevalni obrazec

Ime in priimek OCENJEVALCA:

Ime in priimek avtorja:

PLES – ocenjevalni obrazec
(izpolni ocenjevalec)**Navodila:**

Skrbno preberi nalogo sošolca. Glede na dane kriterije (navodila za izdelavo naloge), oceni uspešnost sošolčeve raziskave. V pismu poudari dobre odločitve, korake, primerjave in ga opozori na šibke strani v izdelavi naloge.

Dragi _____,

Učni list 4

Ples - Samoocena

Ime in priimek:

PLES – samoocena

V samooceni razmišljaj in odgovori na naslednja vprašanja:

- Oцени svojo uspešnost pri izdelavi naloge. Navedi dobre odločitve in šibke strani svojega raziskovanja, zapisa, primerjav. Na katerem področju si se najbolj izkazal? Katero področje moraš izboljšati?
- Kako ocenjuješ sošolčevo oceno tvojega dela? Kako si se počutil ob njegovi oceni?
- Ali meniš, da lahko še bolj razširiš svoje znanje? Utemelji.

2.2.3 Filmska glasba

Mag. Vida Kopač, Gimnazija Kranj

Napoved učnega sklopa

Dijaki bodo z raziskovalnim delom ustvarili projekt Filmska glasba in se tako poglobili v nastanek in vlogo filmske glasbe, spoznali filmsko glasbo na koncertnem odru, sami izbirali in ustvarjali primerno filmsko glasbo in tako razvili kritičen odnos do nje.

Vsebinski potek po urah

1. ura: Delo v skupinah

Dijaki se razdelijo v sedem skupin po štiri in si razdelijo naloge. Izberejo si enega izmed danih naslovov teme ali predlagajo svojega v skladu z naslovom projekta in skladno s tem zastavijo cilje in potek svojega dela. Čeprav dijaki delajo v skupinah, vsak opravi svojo nalogo/zadolžitev v skupini.

Dane teme za posamezne skupine:

1. skupina: Zvok in slika – snemalna tehnika nekoč in danes
2. skupina: Glasba v nemem filmu
3. skupina: Ustvarjalci – skladatelji filmske glasbe
4. skupina: Procesi in načini ustvarjanja filmske glasbe
5. skupina: Praktični preizkus ustvarjanja filmske glasbe s pomočjo računalnika
6. skupina: Izbor glasbe za različne doma posnete filme
7. skupina: Filmska glasba na koncertnem odru – razmišljanje ob obisku koncerta filmske glasbe

2. ura: Obisk koncerta

Dijaki obišejo koncert filmske glasbe in ga kritično ocenijo.

3. ura: Predstavitve projektnih nalog

Dijaki drug drugemu predstavijo svoje projektne naloge in s tem spoznavajo različne razsežnosti filmske glasbe in poglede nanjo in njene ustvarjalce.

Refleksija

Učni sklop temelji na raziskovalnem delu v obliki projektne naloge, s pomočjo katere so se dijaki poglobili v nastanek filmske glasbe in njeno vlogo v filmski pripovedi. Številni dijaki niso vedeli, da filmsko glasbo lahko slišijo tudi na koncertnem odru, vendar so jo imeli nato priložnost praktično doživeti na koncertu. Svoje projektno delo so dijaki predstavili tudi v razredu in ga kritično ovrednotili, prav tako tudi delo svojih sošolcev.

Prva ura je bila namenjena razdelitvi posameznih nalog skupinam dijakov. Dijaki so lahko tudi sami predlagali naslov svoji skupini. Sledil je pogovor o metodi dela posameznih skupin.

Drugo uro so dijaki obiskali koncert filmske glasbe. Njihova kritična razčlenitev dogajanja na koncertu je postala del projektne naloge.

Tretjo uro so posamezne skupine dijakov druga drugi predstavile svoje izsledke o filmski glasbi, postopke njenega ustvarjanja, njihove praktične ustvarjalne poskuse, njihov izbor glasbe, ki bi ustrezala filmski glasbi in razmišljanje ob obisku koncerta filmske glasbe.

V oceni sošolcev so dijaki pozitivno prispevali h kritičnemu pristopu ovrednotenja posameznih prispevkov in celote projektne naloge. Predvsem so poudarili večjo ustvarjalno dinamiko dela v skupini. V samooceni pa je veliko dijakov ugotovilo, da je njihovo znanje bogatejše zlasti tedaj, kadar ga znajo uporabiti tudi v praksi.

Viri in literatura

- 1 Chion, M. (1995). *La musique au cinéma*. Librairie Arthème Fayard.
- 2 Chion, M. (2000). *Glasba v filmu*. Ljubljana: Imago/Slovenska kinoteka.
- 3 *Različni filmi in posnetki filmske glasbe*.

Učna priprava

Učitelj:	mag. Vida Kopač	Predmet in razredi:	Glasba Splošna gimnazija - 1. letnik Klasična, športna gimnazija - 2. letnik	Časovna opredelitev:	3 ure
Učni sklop:	Filmska glasba		Bistveno vprašanje:	Kakšno vrsto glasbe opredeljujemo kot filmsko?	
	Pričakovani dosežki/rezultati	Operativni cilji: vsebinski in procesni	Izdelki dijakov/dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	Dejavnosti za dijake in učitelja	Viri/učila
K A J in KAKO?	Dijaki: - vzpostavijo kritičen odnos do glasbene ustvarjalnosti in poustvarjalnosti, - razlikujejo glasbene žanre in zvrsti, - uporabijo glasbene vire, interaktivne medije in sodobno tehnologijo, - skladno z individualnimi sposobnostmi interpretirajo teme iz znanih filmov, - ustvarijo zvočne učinke ali montažo/izberejo primerno glasbo k ustvarjenemu filmu s pomočjo klasičnih instrumentov in sodobne računalniške tehnologije.	Dijaki: - s sodobno tehnologijo raziskujejo možnosti izražanja glasbenih vsebin, - spremljajo filmske dogodke, vrednotijo filmsko glasbo in se nanjo kritično odzivajo, - zavedajo se vpliva filmskega medija in možnosti manipulacije, - razumejo in uporabljajo koncertne napovedi in komentarje.	Projektna naloga. Izbor/montaža glasbe za film.	Dijaki - načrtujejo projektno delo po navodilih učitelja, - samostojno izdelajo projektno nalogo in jo predstavijo kot enega izmed dosežkov, - ustvarijo zvočne učinke ali montažo/izberejo primerno glasbo k ustvarjenemu filmu s pomočjo klasičnih instrumentov in sodobne računalniške tehnologije, - obiščejo koncert filmske glasbe in ga kritično ocenijo. Učitelj - načrtuje, organizira, nadzira in spremlja delo dijakov, - spremlja refleksijo dijakov, - ocenjuje njihove izdelke.	Chion, M. (2000). Glasba v filmu. Ljubljana: Imago/Slovenska kinoteka, različni računalniški programi, filmska kamera, CD-predvajalnik
Metode:	1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 5) demonstracija ...			

Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko. 4) frontalno	3) skupinsko
Medpredmetne povezave: Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	likovna umetnost, film refleksija dijakov o njihovih izdelkih

Preverjanje in ocenjevanje

Filmska glasba

Projektno delo – pisni del/ocenjevanje znanja		Opisni kriteriji			
Projektno delo – predstavitev / preverjanje znanja					
Vsebina	Uporaba glasbenega izrazja	Samostojnost pri uporabi virov	Interpretacija vsebine	Izvirnost predstavitve	Prispevek k delu skupine
Znanje	Raznolika, pravilna raba.	Povsem samostojna uporaba različnih virov (pisni, knjižni, elektronski), slušni, slikovni, video (film).	Izvirnost	Kombinacija različnih medijev (zvok, slika).	Intenzivno se vključuje v delo skupine in ključno prispeva k vsebinski celoti.
Urejenost	Pravilna raba, morebitni spodrsaljaji ne motijo celotnega vtisa.	Uporaba vseh navedenih virov, vendar s posvetovanjem z učiteljem.	Jasnost	Živa izvedba filmske glasbe (instrumentalni ansambel, klavir, vokalna izvedba).	Intenzivno se vključuje v delo skupine, njegov prispevek pripomore k vsebinski celoti.
Preglednost	Pretežna raba z več napakami.	Uporaba vseh navedenih virov, vendar s posvetovanjem z učiteljem.	Strokovna pravilnost	Samostojna izdelava zvočnega filma z: računalniško prosojnico, videom, nemim filmom ob glasbeni spremljavi, zvočnim filmom in analizo njegove glasbe.	S svojim prispevkom se ustrezno vključuje v delo skupine.
Izvirnost	Pogoste napake v izražanju ovirajo razumevanje.	Samostojna uporaba le nekaterih virov.			Vključuje se v delo skupine, a malo prispeva k njenemu delu.

VSEBINA

Področja: znanje, urejenost, preglednost, izvirnost

2	3	4	5
Dijak je ob pomoči sošolcev in učitelja delno raziskal področje filmske glasbe in nekaj pridobljenega znanja povezal z ustvarjanjem glasbe za film.	Dijak je ob pomoči sošolcev raziskal področje filmske glasbe in nekaj pridobljenega znanja uporabil pri ustvarjanju glasbe za film.	Dijak je samostojno raziskal področje filmske glasbe in pridobil solidno znanje, ki ga je uporabil pri ustvarjanju glasbe za film.	Dijak je samostojno raziskal področje filmske glasbe in pridobil veliko znanja, ki ga je uporabil pri ustvarjanju glasbe za film.
Deloma je razvrstil razvoj filmske glasbe in njegov glasbeno-vsebinski pomen in strukturo.	Okvirno je razvrstil razvoj filmske glasbe in njegov glasbeno-vsebinski pomen in strukturo.	Pregledno je razvrstil razvoj filmske glasbe in njegov glasbeno-vsebinski pomen in strukturo.	Samostojno in pregledno je razvrstil razvoj filmske glasbe in njegov glasbeno-vsebinski pomen in strukturo.
Svoje izsledke, ugotovitve in sklepe je deloma zadovoljivo interpretiral, novo pridobljeno znanje pa šibko povezal z že pridobljenim znanjem in izkušnjami.	Svoje izsledke, ugotovitve in sklepe je zadovoljivo interpretiral in novo pridobljeno znanje deloma povezal z že pridobljenim znanjem in izkušnjami.	Svoje izsledke, ugotovitve in sklepe je samostojno interpretiral in novo pridobljeno znanje povezal z že pridobljenim znanjem in izkušnjami.	Svoje izsledke, ugotovitve in sklepe je interpretiral na izviren način in novo pridobljeno znanje povezal z že pridobljenim znanjem in izkušnjami.

Uporaba glasbenega izrazja

2	3	4	5
Pogoste napake v izražanju dijaka ovirajo razumevanje.	Dijak je uporabil glasbene izraze, vendar večinoma z napakami.	Dijakova raba glasbenega izrazja je pravilna, morebitni spodrsaljaji pa ne motijo celotnega vtisa.	Dijak je pravilno uporabil glasbene izraze v različnih miselnih zvezah. Njegov glasbeni besednjak je raznolik in domiseln.

Samostojnost pri uporabi virov

2	3	4	5
Dijak je uporabil le nekatere vire po navodilih učitelja.	Dijak je pri svojem delu uporabil različne vire (pisni, knjižni, elektronski, slušni, slikovni, video), vendar po navodilih učitelja.	Dijak je samostojno uporabil samo nekatere vire, o drugih pa se je posvetoval s svojim učiteljem.	Dijak je pri svojem delu samostojno uporabil različne vire (pisni, knjižni, elektronski, slušni, slikovni, video).

Kriteriji ocenjevanja projektnega dela			
Prispevek posameznih dosežkov dijaka	Pretvorba točk v številčno oceno		
Pisni del – 50 %	20–18 točk	100 %–90 %	odlično (5)
Prispevek posameznika – 25 %	17,8–16 točk	89 %–80 %	prav dobro (4)
Predstavitev – 25 %	15,8–13 točk	79 %–65 %	dobro (3)
	12,8–10 točk	64 %–50 %	zadostno (2)

Učni list

Projektno delo: Filmska glasba

1. Razvrstite se v skupino štirih dijakov!
2. Izberite enega izmed danih naslovov teme ali predlagajte svojega v skladu z naslovom projekta in skladno s tem zastavite cilje in potek vašega dela!
3. Organizirajte delo skupine tako, da bo vsak dijak pregledno prispeval svoj delež k skupnemu dosežku cilja.
4. Možni naslovi:
 - *Vrste filmske glasbe*
 - *Zvok in slika*
 - *Slavni skladatelji filmske glasbe (John Williams, Alexander Courage, in drugi)*
 - *Snemalne tehnike*
 - *Glasba v nemem filmu*
 - *Ustvarjalci filmske glasbe skozi zgodovino*
 - *Filmska glasba na koncertnem odru*
 - *Slovenski skladatelji filmske glasbe*
5. Po končanem delu skupno ovrednotite delo skupine in vaš prispevek.

Evalvacija učnega sklopa

Razgovor dijakov po končanih predstavitev

- O vsebinski zaokroženosti projekta
- O delovnem procesu posameznih skupin
- O načinu izvedbe posameznih skupin
- O novostih pridobljenega znanja

2.3 Slovenska ljudska glasba in etnologija

2.3.1 Slovenska ljudska glasba: glasba tisočerih harmonik?

*Dr. Lorena Mihelač, Šolski center Novo mesto,
Gimnazija Metlika*

Napoved učnega sklopa

Kaj je *ljudska glasba*, ki ji pravijo tudi narodna glasba, tradicionalna glasba, etnična glasba, avtohtona glasba, po Bartoku tudi kmečka glasba, in ki se po navadi povezuje z nižjimi družbenimi sloji (v nasprotju z visoko, umetno glasbeno umetnostjo, ki je umetniški izraz višjih izobraženih družbenih slojev), je težko natančno definirati, ker je teh definicij zelo veliko.

Ljudska glasba se skupaj z ljudskim pesništvom, prozo, glasbo, plesom, ponekod tudi likovno umetnostjo, verovanjem, šegami in še s čim, uvršča v tako imenovano ljudsko duhovno kulturo.

Za ljudsko glasbo, ki je *sinkretična*, je značilno, da nastaja, se ohranja, širi, spreminja brez teoretičnega znanja in šolanja, brez vsakršnih zapisov z glasbeno notacijo, samo spominsko, pretežno spontano, podzavestno.

V njej obstajajo prazgodovinski in predkrščanski vsebinski in zvočni vzorci, ki so nastali v popolnoma drugačnih razmerah in med drugače usmerjenimi nosilci, kot so v sodobnem času.

Kot umetnost, ki se prenaša z ustnim izročilom, so jo predvsem v zadnjih 1500 letih iz različnih razlogov preganjale cerkvene in državne oblasti, vendar jo je preprosto ljudstvo kljub prepovedim in zatiranju ohranilo kot pradedno izročilo.

V ljudski glasbi je podedovana kulturna identiteta nekega kraja, ki lahko sloni na več stoletij ali celo tisočletij starem kulturnem izročilu.

Ljudska glasba vsebuje strukturne prvine, ki se ves čas spreminjajo in prilagajajo duhu časa preprosto zato, da bi glasba bila in ostala umetnost vseh v neki etnični skupnosti.

Ljudska glasba je neločljivo povezana z ljudstvom, ki je njen nosilec. Živi zaradi ljudstva in za ljudstvo in prav zaradi te povezanosti z ljudstvom, zaradi svoje funkcionalnosti in namenskosti je »uporabnejša«, s čimer se njena življenjska doba daljša.

V njej so izpovedi in razmišljanja navadnega, preprostega ljudskega ustvarjalca, (ki se zaveda, da je »ohranjevalec tradicije«), globlja, prodornejša in pristnejša kot pri izobraženem.

V ljudski glasbi se zrcalita življenje in usoda ljudstva v nekem konkretnem zgodovinskem času in okolju; ljudska glasba je pripoved o izginjajočih načinih ži-

vljenja, navadah, šegah, praznovanjih, glasbilih, izraznih slogih, skratka o vsem, kar je »kulturna identiteta nekega ljudstva«.

Ljudska glasba je umetnost, ki jo odkrivamo vsak dan znova z različnih vidikov. V njej najde današnji človek sporočilo, ki ga pogosto potiska na obrobje umetniškega kot banalno in ki ga je mogoče najti tudi v tako imenovani visoki umetnosti, kjer pa je zapleteno oblikovano v sodobnih idejnih shemah in strukturah.

Ljudska glasba je nekdanj in vseprežemajoči vidik življenja preprostega ljudstva. Z njo so spremljali rojstvo, smrt, pogreb, svatbo, vsakdanja opravila ali odhajajočega v boj. Z njo so se priporočali Bogu ali bogovom za zdravje, za dobro letino, za zmago v boju ali izkazovali ljubezen do drage ali dragega. Za ljudstvo je bila ta glasba samo še eno naravno vsakdanje opravilo, glede na življenjski položaj pa je imela tudi kakšno globljo vlogo.

Politične in družbene spremembe konec 18. stoletja in predvsem v prvi polovici 19. stoletja, prežete z idejami francoske revolucije in zaznamovane z bojem za nacionalno osvoboditev ter uveljavitev zatiranih narodov, so vplivale na povečano zanimanje za zgodovinske in kulturne tradicije.

Posamezniki in skupine so začeli odkrivati vrednost ljudske duhovne kulture in vrednost nacionalne tradicije. Pospešeno so zbirali njeno izročilo, raziskovali različne vidike njenega glasbenega izraza in odkrivali do tedaj neznano lepoto ljudske glasbe, ki bo za marsikaterega ustvarjalca s področja umetne glasbe postala vir navdiha.

Z njenim prodiranjem v umetno glasbo so nastali napevi, ki so bili zveza ljudskega in umetnega ter namenjeni prebujanju narodne zavesti. Na podlagi njenega glasbenega izraza so nastala umetniška dela, ki so bila ne samo sredstvo za prebujanje nacionalne zavesti, ampak hkrati tudi klic k boju za narodno neodvisnost.

Strategija dela

Učni sklop se začne z uvodno uro, pri kateri se dijaki seznanjajo s tem:

- kaj je ljudska glasba,
- kaj je ljudska glasba v sodobnem kontekstu (aktualizacija ljudske glasbe v 21. stoletju),
- s kriteriji in načini ocenjevanja sklopa.

V nadaljevanju sledijo ure, pri katerih obravnavamo slovensko ljudsko glasbo z različnih vidikov in v različnih izvedbah (od avtohtone do turbo folk glasbe). Cilj je prikazati dijakom, da je ljudsko glasbo mogoče doživeti na različne načine, pa četudi glasbene izvedbe (ali skladbe) vsebujejo samo nekatere elemente slovenske ljudske glasbe.

Glasba tisočerih harmonik

Ali je mogoče doživeti ljudsko glasbo v sodobni, zabavni izvedbi? Kaj je bolj »ljudsko«: ljudska pesem, ki se izvaja tako, kot so jo izvajali na vasi pred dobrih sto leti, ali ljudska pesem, ki se izvaja na način, kot so jo navajene sodobne generacije? Ali se z umeščanjem ljudske glasbe v sodobni koncept izniči njena »ljudskost« in sporočilnost? Kaj pomeni izvajati ponarodelo in narodno-zabavno glasbo na tisoč harmonikah: samo postavitve rekorda ali razumevanje ljudske glasbe z drugega vidika?

Vsebinski potek po urah

1. ura: Uvodna ura

Napoved sklopa in strategije dela:

- a) kaj je ljudska glasba (kratek zgodovinski pregled),
- b) kako razumeti ljudsko glasbo v sodobnem kontekstu,
- c) načini in kriteriji ocenjevanja.

2. ura: Poslušanje in ogled nekaj primerov ljudske glasbe

Poslušanje, izvajanje, ogled in analiza:

- Poslušanje posnetka »Izidor ovčice pasel« v izvedbi:
 - skupine pevcev in pevk iz Reke nad Laškim,
 - pevke Ljobe Jenče,
 - skupine učencev četrtega razreda osnovne šole.

Diskusija: spreminjanje in prilagajanje ljudske glasbe duhu časa:

- Petje ljudske pesmi »Zatrkljaj se jabolko«. Igranje z Orffovimi glasbili. Diskusija o besedilu. Umestitev v sodobni kontekst: ogled videoposnetka skupine Katalena »Rad imel bi jabuko«. Analiza videoposnetka.

3. ura: Poslušanje in ogled nekaj primerov ljudske glasbe

Poslušanje, izvajanje, ogled in analiza:

- Ogled videoposnetka skupine Atomik Harmonik »Brizgalna brizga«.

Diskusija 1: uporaba ljudske motivike v videoposnetku, uvod v turbo folk glasbo (definicija, razvoj in značilnosti turbo folk glasbe v državah prejšnje Jugoslavije, turbo folk glasba v Sloveniji).

Diskusija 2: prirejanje ljudske glasbe tako, da bo sprejemljiva za množico ljudi in s tem pridobitev gospodarskega dobička.

Opomba: Avtorica v tem prispevku izpostavlja pomen kakovostnega preživljanja prostega časa ob kakovostni glasbi, zato je izpostavila primer nekakovostne glasbe, na podlagi česar dijaki razvijajo kritično mišljenje.

4. ura: Poslušanje in ogled nekaj primerov ljudske glasbe

- Ogled videoposnetka »Panonika harmonika 2011« - Avsenikova skladba »Na Golici« v izvedbi 1.137 harmonikarjev,
- ogled videoposnetka »World Record Angklung Ensemble-Washington, DC« - v izvedbi približno 5.100 izvajalcev.

Diskusija:

1. Diskusija na videoposnetek »Panonika harmonika«: Ali je ljudska pesem v izvedbi 1.137 harmonikarjev še vedno ljudska pesem ali samo postavitve številčnega rekorda v igranju na harmoniko? (učitelj spodbuja kritično mišljenje dijakov)
2. Diskusija na videoposnetek »World Record Angklung Ensemble-Washington, DC«: Kaj vse lahko pomeni množična izvedba neke skladbe na tradicionalnem glasbilu za posameznika, ki se te izvedbe udeležuje aktivno/pasivno?
3. Kaj je (ni) slovenska ljudska glasba? Kaj je (ni) ljudska glasba na svetovni ravni?

Učna priprava

Učitelj:	dr. Lorena Mihelač	Predmet in razred:	Glasba Splošna gimnazija – 1. letnik Klasična, športna gimnazija – 2. letnik	Časovna opredelitev:	4 ure – april
Učni sklop:	Slovenska ljudska glasba: glasba tisočeri harmonik?	Pričakovani dosežki/rezultati	Operativni cilji: vsebinski in procesni	Izdelki dijakov/dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	Kaj je (ni) slovenska ljudska glasba?
KAJ?	Dijaki: - se seznanjajo z zgodovinskim razvojem ljudske glasbe v Sloveniji, - se seznanjajo z značilnostmi slovenske ljudske glasbe, - razumejo variančnost slovenske ljudske glasbe, - razumejo sinkretizem slovenske ljudske pesmi (tesno prepletanje besedila in melodije v slovenski ljudski pesmi), - razumejo mehanske in umetnostne glasbene umetnosti v sodobnem času, - razumejo mehanizme, s katerimi se ustvarja ekonomski dobiček pri produkciji/reprodukciji ljudske glasbe, - so sposobni reproducirati dober primer slovenske ljudske glasbe.	Dijaki: - se seznanjajo z razvojem ljudske glasbe na območju Slovenije (od 6. stoletja do sodobnega časa), - se seznanjajo z različnimi primeri slovenske ljudske glasbe, - se seznanjajo z različnimi primeri slovenske ljudske glasbe, izvedene v duhu sodobnega časa, - se seznanjajo z bilnostjo slovenske ljudske glasbe, - utrjujejo svoje znanje skozi različne avdio-/videoopnetke.	Izdelki dijakov: - skupinska reprodukcija enega primera slovenske ljudske glasbe, - kratka seminarska naloga (en primer – zvočni/videoopnetek slovenske ljudske glasbe. Analiza.)	Dejavnosti za dijake in učitelja	Vir/učila
KAKO?	- kaj je ljudska glasba, - značilnosti ljudske glasbe, - ljudska glasba v Sloveniji - zgodovinski pregled, - umestitev slovenske ljudske glasbe v sodobni kontekst. KAKO? - demonstracija nekaj primerov ljudske glasbe, - skupinsko izvajanje primerov slovenske ljudske glasbe v razredu, - poslušanje/ogled zvočnih/videoopnetkov s slovensko ljudsko glasbo.	Učitelj - razloži, kaj je (ni) slovenska ljudska glasba, - prikaže konkretne primere slovenske ljudske glasbe (zvočni/videoopnetki na področju umetnosti, - vodi in usmerja diskusije v razredu na predlagane teme, - pomaga in usmerja dijake pri izdelavi seminarske naloge, - pomaga in usmerja dijake pri pripravi konkretnega primera slovenske ljudske glasbe v izvedbi dijakov pri uri, - ovrednoti skupinske reprodukcije slovenske ljudske glasbe v izvedbi dijakov, - ovrednoti seminarske naloge od dijakov.	Kumer, Z. (1983). Ljudska glasbila in godci na Slovenskem. Ljubljana: Slovenska matica.		
					Baš, A. (1980). Slovensko ljudsko izročilo. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) izkustveno učenje, 3) reševanje problemov, 5) demonstracija, 6) razgovor, 7) razprava.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) individualno, 3) skupinsko, 4) frontalno
Medpredmetne povezave:	jezikovna umetnost, likovna umetnost, plesna umetnost, sociologija
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	• predstavitev primera slovenske ljudske glasbe (reprodukcija v razredu) ter analiza in diskusija videnega/slišanega pri uri, • predstavitev seminarne naloge pri uri; analiza in diskusija, • evalvacija učnega sklopa: anketni vprašalnik, ki ga izpolnijo dijaki

Preverjanje in ocenjevanje

Slovenska ljudska glasba: glasba tisočerih harmonik?

Ocenjuje se:

- a) skupinska predstavitev primera slovenske ljudske glasbe (reprodukcija slovenske ljudske pesmi ali slovenskega ljudskega plesa ...);
- b) seminarska naloga: analiza enega primera (zvočnega/videoposnetka) s področja slovenske ljudske glasbe.

OCENA	PREDSTAVITEV SEMINARSKE NALOGE
2	Dijak: • ima zelo pomanjkljivo pripravljeno predstavitev, • pri predstavitvi ne uporablja sodobne tehnologije, • se ne izraža jasno, razumevanje pojmov kaže, da dijak ne razume učne snovi, • je zelo pomanjkljivo seznanjen s slovensko ljudsko glasbo, • med celotno predstavitvijo uporablja napisano besedilo, • na večji del zastavljenih vprašanj sošolcev in/ali učitelja ne zna odgovoriti.
3	Dijak: • ima pripravljeno predstavitev, ki ni ne izvirna in ne aktualna, • pri predstavitvi občasno uporablja sodobno tehnologijo, • večji del predstavitve se ne izraža jasno, razumevanje pojmov kaže, da se dijak ni preveč poglobil v učno snov, • je seznanjen z osnovnimi podatki o slovenski ljudski glasbi, • večji del predstavitve uporablja napisano besedilo, • na določena zastavljena vprašanja sošolcev in/ali učitelja ne zna odgovoriti.
4	Dijak: • na zanimiv način pripravi predstavitev, • pri predstavitvi pogosto uporablja sodobno tehnologijo, • jasno se izraža, razume pojme, pravilno jih uporablja, • je dobro seznanjen s slovensko ljudsko glasbo, • pri predstavitvi občasno uporablja napisano predlogo, • uspešno odgovarja na zastavljena vprašanja sošolcev in/ali učitelja.
5	Dijak: • na izviren, zanimiv in aktualen način pripravi predstavitev, • pri predstavitvi uporabi sodobno tehnologijo, • jasno se izraža, razume pojme, pravilno jih uporablja, • je zelo dobro seznanjen s slovensko ljudsko glasbo, • pri predstavitvi ne uporablja napisane predloge, • zelo uspešno odgovarja na zastavljena vprašanja sošolcev in/ali učitelja.

OCENA	SKUPINSKA PREDSTAVITEV PRIMERA SLOVENSKE LJUDSKE GLASBE – ALI PETJE, ALI PLES, ALI IGRANJE NA GLASBILIH (NAJVEČ 5–6 DIJAKOV V SKUPINI) - reprodukcija primera slovenske ljudske glasbe (slovenski ljudski ples, igranje na slovenska ljudska glasbila, slovenska ljudska pesem - troglasno petje) –
2	• Člani skupine so slabo organizirani in imajo zelo pomanjkljivo pripravljeno predstavitev, • vsaj dva člana skupine sodelujeta z lastno udeležbo v skupinski predstavitvi (pojeta, igrata glasbilo, plešeta ...).
3	• Člani skupine so pripravili predstavitev, vendar se pri njihovi predstavitvi kaže, da niso dobro organizirani in da imajo občasno težave pri sami predstavitvi, • vsaj trije člani sodelujejo z lastno udeležbo v skupinski predstavitvi (pojejo, igrajo glasbilo, plešejo ...).
4	• Člani skupine so dobro organizirani in imajo dobro pripravljeno predstavitev, • vsaj štirje člani sodelujejo z lastno udeležbo v skupinski predstavitvi (pojejo, igrajo glasbilo, plešejo ...).
5	• Člani skupine so zelo dobro organizirani in imajo zelo dobro pripravljeno predstavitev (petje, igranje na glasbilih ali ples), • vsak član skupine sodeluje z lastno udeležbo v skupinski predstavitvi (poje, igra glasbilo, pleše ...).

Učni list

»Slovenska ljudska glasba – glasba tisočerih harmonik?«

Ime in priimek: _____ Razred: _____ Datum: _____

1. Zapišite besedilo pesmi »Pastirče mlado i milo« (besedilo poiščite v pesmarici z ljudskimi pesmi).
2. Poslušajte posnetek: <http://www.youtube.com/watch?v=p-8RlcneCnY> (izvedba Martin Težak, dostop 15. 12. 2012):
 - Kaj ugotavljate? Ali je izvedba instrumentalna, vokalna ali vokalno-instrumentalna glasba?
 - Kaj je osnovna lastnost slovenske ljudske pesmi? Kako pojasnujete to izvedbo?
3. Poslušajte posnetek: <http://www.youtube.com/watch?v=R1uFMifupHQ> (izvedba Magnifico, dostop 15. 12. 2012):
 - Kaj ugotavljate? Ali je izvedba instrumentalna, vokalna ali vokalno-instrumentalna glasba?
 - Premislite: kaj je pravzaprav dovoljeno z vidika „umetniške svobode“ pri izvajanju neke ljudske pesmi?
4. Poslušajte posnetek: <http://www.youtube.com/watch?v=Ludui3urrR8> (izvajalec: Najlepše trube Srbije, dostop 15. 12. 2012):
 - Ali je melodija podobna ali popolnoma ista slovenski različici oziroma popolnoma različna od slovenske različice? Če je različna, v čem se razlikuje?
5. Poslušajte posnetek: <http://tvslo.si/predvajaj/se-pojemo-ljudske-pesmi/ava2.25647360/00:48:21/0:0:0/> (oddaja Še pojemo ljudske pesmi. Polnočni klub. TV Slovenija 1, dostop 15. 12. 2012):
 - Videoposnetek z naslovom »Še pojemo ljudske pesmi«, so predvajali 3. 1. 2009 v Polnočnem klubu na TV Slovenija 1. Pozorno spremljajte del od 48.20” do približno 50. minute. Pesmi poje znana pevka ljudskih slovenskih pesmi Ljoba Jenče. Poiščite na spletnih straneh podatke o njej!
 - Odgovorite na naslednja vprašanja:
 - Kaj opažate glede besedila za pesmico Izidor? Zapišite različna besedila iste pesmice Izidor!
 - Kaj opažate glede melodije za pesmico Izidor? Poskušajte zapeti različne melodije iste pesmice Izidor!
6. Poslušajte posnetek: <http://www.youtube.com/watch?v=BVu6gYQUqPA> (poje skupina pevcev in pevk iz Reke nad Laškim, dostop 15. 12. 2012).
 - Koliko kitic ima pesem?
 - Kaj znate povedati glede refrena pesmice (»Cingel cin, cingel, cingel cong ...«)?
 - O čem poje pesem?
 - Ste že kdaj slišali za podobno izvedbo te pesmi?

2.3.2 Ljudska plesna in instrumentalna glasba

Viljem Babič, II. gimnazija Maribor

Napoved učnega sklopa

V glasbenem vsakdanu sta ljudski ples in ljudska glasba v nenehnem sožitju z našim življenjem in nas osrečujeta, osvobajata, navdihujeta in sta neizmeren vir energije. Ljudsko glasbo lahko slišimo v različnih »preoblekah« in spremljamo nastope folklornih skupin, ki nam jo ohranjajo. Moj namen spoznavanja slovenskih ljudskih plesov in glasbe je približati dijakom posamezne plesne slovenskih pokrajin s pomočjo raziskovalnega in izkustvenega učenja ter učenja z odkrivanjem, pri tem razviti njihovo kritičnost in občutljivost za vizualno sprejemanje sporočil, razvijati njihove gibalne ter ritmično-motorične spretnosti, poglobiti vizualni spomin in koordinacijo lastnega telesa. S pomočjo razmišljanja in lastne izkušnje želim pri dijakih ozavestiti in globlje razložiti pomen slovenske ljudske glasbe pri ohranjanju nacionalne identitete pa tudi posameznikovega odnosa do trenutne realnosti. Skozi celoten proces plesnega učenja se dijaki navajajo na medsebojno strpnost, razvijajo občutek lastne vrednosti in pripadnosti skupini ter razvijajo osebno integriteto. Menim, da gre za pomembne kompetence, ki so v današnjem svetu mladih nujno potrebne.

Vsebinski potek po urah

1. ura: Predstavitev dela, raziskovanje in zbiranje gradiva (skupinsko delo)

Dijaki raziskujejo in spoznajo zgodovinski razvoj slovenskih ljudskih plesov in glasbe. Obnovijo svoje znanje s pomočjo Učnega lista 1. Oblikujejo sedem skupin po 4 ali 5 članov, skupine izberejo svojo temo in pripravijo raziskovalni načrt (razdelijo vloge znotraj posamezne skupine, poiščejo in zberejo knjižne ter elektronske vire) – Učni list 2.

2. ura: Izdelava predstavitev v PowerPointu in priprava govornega nastopa (skupinsko delo)

V multimedijški učilnici skupine izdelajo predstavitev in pripravijo govorni nastop. Sledijo smernicam in opisnim kriterijem za doseganje najvišjih ciljev predstavitev in govornega nastopa (glasbene značilnosti pokrajine, pesmi, plesi, oblačila/noše, slikovno in notno gradivo).

3. ura: Predstavitev v PowerPointu in kritično vrednotenje skupin

Skupine predstavijo svoje posamezno raziskovalno področje. Pozorno poslušajo predstavitev in opišejo uspešnost drugih skupin in tudi uspešnost svoje, pri čemer si pomagajo z Učnim listom 2.

4. ura: Učenje pesmi in plesov (čindara s petjem, ketnopolka, kolanje – pesem Pobeležo pole)

V plesni dvorani se dijaki seznani s plesnim bontonom. Uvodna praktična ura se začne z ogrevanjem telesa in s posameznimi vajami za držo, korak in glasbeni spomin. Ob razlagi in predstavitvi določenega plesa dijaki usvojijo posamezne korake in ob koncu ure dodajo koreografiji še pevsko spremljavo.

5. ura: Učenje pesmi in plesov (zibenšrit, točak, štajeriš – prvi del)

Dijaki ponovijo naučene plese prejšnje ure in jih odplešejo kot splet plesov. Posamezne napake takoj odpravimo in se osredinimo na muzikalno pevsko izvedbo. Nadaljujemo z lažjim plesom zibenšrit, sledi točak in samo prvi del zapletenega štajeriša. Če imamo možnost, poskrbimo za živo instrumentalno spremljavo (harmonika) v nasprotnem primeru uporabimo posnetek. Po tej uri dijaki izvedejo samoevalvacijo, ki jo zapišejo v dnevnik ustvarjalnosti in ga vložijo v e-glasbeno mapo. Samoevalvacijo naj naredi tudi učitelj.

6. ura: Učenje pesmi in plesov (mašarjanka s petjem, štajeriš – drugi del, špic polka)

Dijaki ponovijo naučene plese prejšnje ure in združijo pet plesov v splet, ki ga določimo skupaj. Sledi učenje preproste melodije in plesa mašarjanka, nato ponovimo prvi del štajeriša in dodamo še zaključek, za konec pa sledi učenje navihane špic polke.

7. ura: Predstavitve celotnega spleta in evalvacija/refleksija o delu

Dijaki predstavijo splet naučenih plesov s pesmijo pred svojimi sošolci, profesorji in povabljenimi. Razredna predstavitev poteka po pravilih koncertnega bontona. Poskrbimo za vezno besedilo in primerno sceno. Po svojih zmožnostih se oblečejo v tradicionalno štajersko nošo ali jo »posodobijo«. Učni sklop dijaki sklenejo s samostojno evalvacijo in refleksijo o delu. Svoj dnevnik ustvarjalnosti vložijo v e-glasbeno mapo.

Refleksija

Sklop ljudske plesne in instrumentalne glasbe je bil pri dijakih športnega gimnazijskega oddelka zelo dobro sprejet in k učenju spleta plesov so dijaki večinoma z veseljem pristopili. Veliko nerešenega je ostalo ob ponovitvi osnovnošolske snovi na prvem učnem listu, zato smo se ob tem malenkost zadržali. Predstavitve posameznih pokrajin so dijaki naredili dobro, pozitivne so bile osnovne informacije, ki so jih prek posameznih skupin dobili pred samim praktičnim delom. Pri ocenjevanju razrednih skupin so bili zelo natančni in kritični. Dve skupini sta predstavitev zaradi nenatančnega načrta in dela slabše pripravili. Pri učenju plesov so si hitro zapomnili korake in sosledja, večja težava je

nastopila pri petju, zato smo večkrat uro začeli s petjem posamezno (fantje in dekleta), nato smo ga šele dodali k plesu. Največ težav jim je povzročil ples štajeriš. Končna predstavitev je bila uspešna, vokalna izvedba je bila slabša, a so dijaki plese izvedli z žarom in pozitivno energijo, tudi tista dva dijaka, ki sta na začetku kazala nekaj nejevolje.

Literatura in viri

- 1 Fuchs, B. (2006). *Ljudski plesi v osnovni šoli: priročnik za učitelje, mentorje in vaditelje*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- 2 Neubauer, H. (2002). *Gib skozi stoletja: obnašanje, gibanje in odnosi med ljudmi od 15. do 18. stoletja*. Ljubljana: Forma 7, Ministrstvo za šolstvo in šport.
- 3 Ramovš, M. (1980). *Plesat me pelji, Plesno izročilo na Slovenskem*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- 4 Ramovš, M. (1992). *Polka je ukazana, Plesno izročilo na Slovenskem, Gorenjska, Dolenjska, Notranjska*. Ljubljana: Založba Kres.
- 5 Ramovš, M. (1997). *Polka je ukazana, Plesno izročilo na Slovenskem, Vzhodna Štajerska*. Ljubljana: Založba Kres.
- 6 Ramovš, M. (1995). *Polka je ukazana, Plesno izročilo na Slovenskem, Bela krajina in Kostel*. Ljubljana: Založba Kres.
- 7 Ramovš, M. (1998). *Polka je ukazana, Plesno izročilo na Slovenskem, Od Slovenske Istre do Trente, 1. del*. Ljubljana: Založba Kres.
- 8 Rutar Ilc, Z. (2012). *Ugotavljanje kompleksnih dosežkov: preverjanje in ocenjevanje v medpredmetnih in kurikularnih povezavah: priročnik za učitelje*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Učna priprava

Učitelj:	Viljem Babič	Predmet in razred:	Glasba Splošna gimnazija - 1. letnik Klasična, športna gimnazija - 2. letnik	Časovna opredelitev:	7 ur
Tematski sklop:	Slovenska ljudska glasba in etnologija	Učna tema:	Ljudska pesna in instrumentalna glasba	Bistveno vprašanje:	Kaj je ljudska glasba?
	Pričakovani dosežki/ rezultati	Operativni cilji: vsebinski in procesni	Izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	Načrt dejavnosti za dijake in učitelja/e	Viri/učila
K A J in KAKO?	Dijaki: • raziskujejo, kritično vrednotijo in ozaveštujejo znanje o ljudski pesni in instrumentalni glasbi, • poglobljijo kritičnost in občutljivost za vizualno sprejemanje sporočil, ki jih posredujejo gib in glasba, • uporabijo glasbeni zapis pri izvajanju in poslušanju, • skladno z individualnimi sposobnostmi ustvarjalno izvedejo plese in razvijajo gibalne ter ritmično-motorične spretnosti, • poglobljijo gibalni, vizualni in glasbeni spomin ter koordinacijo lastnega telesa.	Dijaki: • se zavedajo širšega pomena ljudskega pesa, petja in igranja, • razvijajo kritično presojo in vrednotijo ljudsko glasbo, • vzpostavljajo dejaven odnos do ljudskega pesa in glasbe (omogočanje osebnostnega razvoja, medsebojne strpnosti in spoštovanje drugačnosti), • estetsko oblikujejo in izvajajo ljudske plese (razvijanje občutka lastne vrednosti in pripadnosti skupini), • raziskujejo in poglobljijo koordinacijo gibov v sožitju z glasbo.	Izvedba spleta ljudskih plesov. Raziskovanje, načrtovanje in predstavitev ljudske glasbe, glasbil, pesmi in plesov po pokrajinah. Evalvacija in refleksija.	Raziskovanje in zbiranje gradiva o slovenski ljudski glasbi po posameznih pokrajinah. Priprava gradiva in izdelava predstavitev v PowerPointu z govornim nastopom. Naučijo se posameznih korakov plesov in jih poglobljijo ter estetsko izvedejo ob lastnem petju. Razvijajo glasbeni posluš, gibalni in vizualni spomin ter koordinacijo telesa. Oblikujejo lastne koreografije in jih doživeto izvedejo.	Učbenik, knjige, zvočni mediji, CD-predvajalnik, računalnik in projektor, mrežje ...

Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija, 6) analitično in doživljajsko poslušanje glasbe	
Oblike: 1) individualno, 2) delo v dvojicah, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) individualno, 2) delo v dvojicah, 3) skupinsko, 4) frontalno	
Medpredmetne povezave:	likovna umetnost, informatika, slovenščina, zgodovina, sociologija, psihologija, športna vzgoja Avtentično izveden projekt: <i>Ljudski plesi in pesmi slovenskih pokrajin</i> (priprava nastopa, razstave, izdelava zloženke, članka ...).	
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	evalvacija ure, sprotne refleksije, samoevalvacija	

Samoevalvacija

Ljudska plesna in instrumentalna glasba

Izvede se po peti šolski uri. Dijaki svojo samoevalvacijo zapišejo v dnevnik ustvarjalnosti in jo vložijo v e-glasbeno mapo/portfolio. Samoevalvacijo opravi tudi učitelj.

DIJAK	UČITELJ
- Kako napredujem? - Kaj mi uspeva? Kaj mi manj uspeva? - Katera so moja močna področja, katera pa velja še razviti? - Kje imam še rezerve?	- Kako napreduje proces učenja? - Kako ga moje poučevanje podpira? - Kako naj svoje poučevanje po potrebi prilagodim oz. spremenim, da bo učence še bolj prepričljivo podprlo pri učenju in izboljšanju dosežkov?

Refleksija

Ljudska plesna in instrumentalna glasba

Zapiši refleksijo v svoj dnevnik ustvarjalnosti in jo vloži v e-glasbeno mapo/portfolio.

Odgovori na vsa vprašanja!

- Ali si zadovoljen/zadovoljna z opravljenim skupinskim delom in predstavitvijo Power Point? Katere dejavnosti si v skupini opravil/a s posebnim veseljem?
- Kaj ti je dobro uspelo?
- Kaj moraš še izboljšati glede na tvoje samoocene in povratne informacije soplesalcev in učitelja? Razmisli in zapiši, kako se boš tega lotil/a?
- Kaj ti je bilo posebej težko?
- Kaj si novega spoznal/a o sebi?
- Kaj pomeni to, kar smo se učili, zame osebno? Kakšen je moj odnos do tega?
- Kaj boš storil/a, da boš postal/a še boljši/a pri plesu in petju?

Evalvacija

Ljudska plesna in instrumentalna glasba

Evalvacijo zapiši v svoj dnevnik ustvarjalnosti in jo vloži v e-glasbeno mapo/portfolio.

- Kako si bil zadovoljen z izvedbo učnega sklopa (z načinom dela, z učno snovjo ...)?
- Ali je bila učna snov podana razumljivo in zanimivo oziroma privlačno? DA/NE in zakaj?
- Kaj si pri izvedbi učne ure pogrešal oziroma kaj bi rad spremenil?
- Kaj ti je bilo pri izvedbi učne ure najbolj všeč? Zakaj?
- Ali je učna ura (glede na učno temo) izpolnila tvoja pričakovanja? DA NE
- Ali želiš še kaj napisati?

Preverjanje in ocenjevanje

Ljudska plesna in instrumentalna glasba

Opisni kriteriji z opisniki za ocenjevanje predstavitve v PowerPointu in govornega nastopa

OCENA	2	3	4	5
Kompleksnost predstavitve in procesiranje vsebine	Poda samo osnovne značilnosti slovenske ljudske glasbe in plesov izbrane pokrajine.	Pojasni osnovne značilnosti slovenske ljudske glasbe in plesov izbrane pokrajine.	Primerja in pojasni značilnosti slovenske ljudske glasbe in plesov izbrane pokrajine.	Natančno pojasni, razloži in kritično analizira značilnosti slovenske ljudske glasbe in plesov izbrane pokrajine.
	Zamisli si in pripravi predstavitev, ki vsebino podpira le na najosnovnejši ravni.	Zamisli si in pripravi predstavitev, ki vsebino deloma podpira na osnovni ravni.	Zamisli si in pripravi predstavitev, ki vsebino dobro podpira.	Zamisli si in pripravi izvirno, kakovostno predstavitev, ki vsebino odlično podpira.
	Uporabi minimalno število strokovnih terminov.	Uporablja osnovno strokovno terminologijo.	Uporablja strokovno terminologijo in dobro predstavi bistvo vsebine.	Uporablja raznoliko strokovno terminologijo in odlično predstavi bistvo vsebine.
Vizualna podpora	Slikovno in notno gradivo podpira predstavitev le v najosnovnejšem sporočilu.	Slikovno in notno gradivo delno podpira predstavitev. Fotografije nimajo ustreznih komentarjev.	Izbrano slikovno in notno gradivo je ustrezno izbrano ter ustrezno komentirano.	Izbrano slikovno gradivo odlično dopolnjuje predstavitev. Komentarji so natančni in inovativni.
	Predstavitev ima le zametek pregledne zgradbe.	Zgradba predstavitve je delno pregledna.	Zgradba je pregledna.	Zgradba je v celoti pregledna.
Govorna predstavitve	Dijak pogosto potrebuje učiteljevo pomoč in bere s predloge v PowerPointu.	Dijak občasno potrebuje učiteljevo pomoč in si delno pomaga z napisanim v PowerPointu.	Učiteljeva pomoč ni potrebna. Dijak prosto, tekoče govori, skoraj neopazno si pomaga z opornimi točkami.	Bistvo je jasno posredovano. Dijak govori jasno, tekoče, s poudarki, ne pomaga si z napisanim.
	Pogosto se zmoti pri uporabi strokovnih izrazov. Po opozorilu ne popravi napake.	Nekajkrat se zmoti pri uporabi strokovnih izrazov. Po opozorilu popravi napako.	Dosledno uporablja strokovne pojme.	Natančno in dosledno uporablja strokovne pojme.
Delo z viri	Pri pripravi predstavitve uporabi minimalno število ustreznih virov.	Pri pripravi predstavitve uporabi zadostno število ustreznih virov (vsaj 2).	Uporablja različne vire in jih pravilno uporabi (vsaj 3).	Uporabi veliko različnih virov (vsaj 4). Pri izbiri virov je kritičen.
	Ob koncu ne navede virov.	Ob koncu napačno navede vire.	Viri so citirani.	Viri učinkovito podpirajo predstavitev in so v celoti pravilno navedeni.

Opisni kriteriji z opisniki za ocenjevanje spleta plesov**Kriterij A: Znanje in razumevanje**

Področja:

- poznavanje slovenske ljudske glasbe in ljudskih plesov,
- razvijanje kritične presoje in vrednotenja ljudske glasbe,
- spoznavanje glasbenih pojmov in zakonitosti glasbenega jezika,
- poglobljanje razumevanja elementov ljudske glasbe,
- vrednotenje ljudskega plesa,
- poznavanje in poimenovanje slovenskih ljudskih plesov in usvojenih korakov,
- poglobljanje gibalnega in glasbenega spomina.

Ocena	Opisniki
2	Dijak je ob pomoči učitelja in IKT-tehnologije raziskal temeljne značilnosti slovenske ljudske glasbe in plesov. Za ples je slabo motiviran in osebno premalo zavzet.
3	Dijak je ob pomoči sošolcev in IKT-tehnologije predstavil temeljne značilnosti slovenske ljudske glasbe in plesov. Za ples je delno motiviran, a osebno ne preveč zavzet.
4	Dijak je s pomočjo glasbenih virov in IKT-tehnologije samostojno predstavil temeljne značilnosti slovenske ljudske glasbe in plesov. Za ples je motiviran in osebno zavzet.
5	Dijak je samostojno predstavil temeljne značilnosti slovenske ljudske glasbe in plesov v različnih kontekstih in jih primerjal med seboj. Za ples je zelo motiviran in osebno zavzet. Kritično je pristopil k presoji in vrednotenju svojega lastnega estetskega izražanja.

Kriterij B: Tehnika

Področja:

- spodbujanje in poglobljanje gibalno-plesnega estetskega razvoja skozi poslušanje glasbe,
- razvijanje pravilne drže in postavitve telesa,
- izražanje glasbenih doživetij in glasbenega komuniciranja,
- usklajeno gibanje nog, rok in glave,
- ravnotežje in stabilnost telesa,
- razvijanje gibalno-plesne samostojnosti in samoiniciativnosti,
- poglobljanje pevske tehnike in izvajanje ljudskega načina petja.

Ocena	Opisniki
2	Dijak se je ob pomoči učitelja gibalno-plesno izrazil, vendar je bilo njegovo izražanje nejasno. Neusklajeno gibanje telesa, neupoštevanje slogovnih posebnosti plesov in melodij.

3	Dijak se je gibalno-plesno izrazil. Gibanje telesa je delno usklajeno in delno upošteva slogovne posebnosti plesov in melodij.
4	Dijak se je gibalno-plesno izrazil in sledil procesu ustvarjanja. Gibanje telesa je usklajeno. Dijak upošteva slogovne posebnosti plesov in melodije muzikalno izvede.
5	Dijak se je gibalno-plesno izrazil in samostojno pristopil k procesu ustvarjanja. Gibanje telesa je estetsko usklajeno z glasbo. Dijak upošteva slogovne posebnosti plesov, jih ponotranji in estetsko izvede. Melodije muzikalno izvede s pravilno pevsko tehniko.

Kriterij C: Muzikalnost in plesnost

Področja:

- muzikalna izvedba naučenih korakov in ljudskih plesov,
- poglobljanje izraznosti plesne tehnike in izvirnost improvizacije,
- prostorska orientacija in dinamika gibanja,
- razumevanje in zaznavanje ritma, predtakta in glasbenih fraz,
- vrednotenje lastnih gibalno-plesnih dosežkov.

Ocena	Opisniki
2	Dijak je ob pomoči učitelja izvedel osnovne plesne korake, vendar je bilo njegovo izražanje nejasno. Dijak ne uspe plesnih korakov povezati v celoto.
3	Dijak je ob pomoči soplesalcev izvedel osnovne plesne korake. Dijak se med izvedbo plesa ustavlja.
4	Dijak je samostojno izvedel osnovne plesne korake in jih muzikalno povezal v celoto. Kritično vrednoti lastno delo.
5	Dijak je samostojno izvedel osnovne plesne korake ter jih muzikalno in izvirno povezal v skupno celoto. Plesne elemente/slike brez premorov povezuje v plesni program. S pomočjo refleksije kritično vrednoti lastno delo in delo skupine.

Kriterij D: Osebna zavzetost

Področja:

- oblikovanje pozitivnega odnosa in odgovornosti do slovenske ljudske glasbe in plesov,
- vzbujanje pozitivnega odnosa do soplesalcev in skupine,
- estetsko poustvarjanje in odrska zavzetost,
- razvijanje interesa, prizadevnosti in delavnosti.

Ocena	Opisniki
2	Dijak je pokazal nekaj plesnega zanimanja in bil zadržan do slovenske ljudske glasbe in plesov. Kaže nezainteresiranost do ljudskega petja. Dijak ne upošteva plesne skupine.

3	Dijak je pri delu pokazal zanimanje za slovensko ljudsko glasbo in ples. Do ljudskega petja pokaže delno zanimanje. Dijak delno upošteva dinamiko plesne skupine.
4	Dijak je pri delu izkazal osebno angažiranost, zanimanje in motiviranost do slovenske ljudske glasbe in plesov. Do ljudskega petja je zainteresiran. Dijak upošteva dinamiko plesne skupine in skupno interpretacijo.
5	Dijak je pri delu izkazal osebno angažiranost, zanimanje in pozitiven odnos do slovenske ljudske glasbe in plesov. V učnem procesu je prevzel iniciativo, pokazal je zanimanje in bil se je pripravljen spoprijeti z novimi izzivi. Doživeto je prepeval ljudske pesmi. Soplesalce je spodbujal k samoiniciativnosti in v skupini ustvarjal pozitivno delovno okolje.

Učni list 1

Ljudska glasba in ples

Ime in priimek: _____ Razred: _____ Datum: _____

LJUĐSKA GLASBA IN PLES

(obnovitev znanja iz osnovne šole)

Veda, ki proučuje ljudsko glasbo različnih narodov, se imenuje _____.

Ljudska glasba se širi preko _____ izročila iz _____ v _____.

Avtor je _____. Skozi čas je bila podvržena različnim _____, zato obstaja več _____ posamezne ljudske pesmi.

Po oblikah se ljudske pesmi ločijo na _____ (pripovedne) in _____ (izpovedne).

Katere slovenske ljudske pesmi poznaš? Naštej jih.

Otroške pesmi	
Ljubezenske pesmi	
Delavske pesmi	
Pesmi, vezane na poklice	
Praznične pesmi	
Pivske pesmi	
Žalostinke	
Pripovedne pesmi	

Katera ljudska glasbila poznaš? _____
_____.

Veda, ki proučuje ljudske plese, se imenuje _____
_____.

Glede na število plesalcev ljudske plese delimo na:

- a) _____,
- b) _____,
- c) _____.

Učni list 2

Ljudska plesna in instrumentalna glasba

Ime in priimek: _____ Razred: _____ Datum: _____

LJUDSKA PLESNA IN INSTRUMENTALNA GLASBA

V skupini (4-5 članov) raziščite in spoznajte osnovne značilnosti ljudske glasbe, petja in plesa v posamezni pokrajini. Na voljo so vam šolska knjižnica, zvočni mediji in medmrežje. Pripravite natančen načrt dela posameznikov v skupini (delo enakomerno porazdelite), izdelajte jedrnato, pribl. 5-minutno predstavitev PowerPoint (zgradba: glasbene značilnosti pokrajine, pesmi, plesi, oblačila/noše, slikovno, notno gradivo) z govornim nastopom, kjer se predstavi vsak posamezni član skupine.

Izbira tem po pokrajinah:

1. Prekmurje
2. Koroška
3. Štajerska
4. Dolenjska
5. Gorenjska
6. Notranjska
7. Primorska

Načrt dela skupine:

Analiza predstavitev v PowerPointu:

Pozorno poslušaj predstavitve in z ocenami (zadovoljivo, dobro in odlično) opiši uspešnost drugih skupin kot tudi uspešnost svoje skupine. Na kratko razloži svojo oceno.

Skupina - člani	Ocena	Razlaga ocene
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		

Učni list 3

Opis ljudskih plesov

Opisi plesov so namenjeni spominski osvežitvi dijakom po posamezni uri oz. celotnem sklopu.

Čindara – ples, pri katerem se sklenjena kolona plesalcev in plesalk giblje v kačastih in polžastih zavojih.

Opis: Plesalci in plesalke se zvrstijo v kolono drug za drugim in se primejo za roke. Vsakdo se z desno roko oprime levice plesalca (plesalke) pred njim, leve roke pa se oprime plesalec (plesalka) za njim. Prvi plesalec drži v dvignjeni desni roki ruto/zastavo, zadnji plesalec položi levo roko v levi bok. V predtaktu na zadnjo četrtniko skočijo z desno nogo naprej, nato na vsako četrtniko izmenično z levo in desno nogo naprej.

Ketnpolka – ples, pri katerem si plesalci in plesalke med pomikanjem po krogu podajajo roke, je figura plesov tipa »contradance«, ki se je osamosvojila.

Opis: Pari stojijo enakomerno razporejeni po krogu. Plesalec in plesalka stojita vštric, plesalec je na notranji strani kroga, obrnjen z levim bokom v središče kroga, plesalka na zunanji strani kroga pa z desnim bokom. Z desno roko se držita »pod roko«, njuni roki sta sklenjeni v komolčnem pregibu. Prosto levo roko položita v levi bok. Plesalci se s poskočnimi koraki pomikajo po krogu v levo, plesalke pa po krogu v desno, in sicer v kačastih zavojih, da se njihove poti prepletajo. Pri srečanju se prijemajo »pod roko«, enkrat z levo, drugič z desno roko. Osnovni korak v prvem taktu: **En** – korak z levo nogo, ki se dvigne na prednji del stopala, – **in** – nato kratek komaj zaznaven skok naprej s prednjim delom stopala leve noge, **Dva** – korak z desno nogo, ki se dvigne na prednji del stopala, – **in** – nato kratek, komaj zaznaven skok naprej s prednjim delom stopala desne noge. Plesalec in plesalka položita desno roko v desni bok, levo pa pripravita za prijem z nasproti prihajajočim.

Kolanje – izraz za preprost ples v kolu, ob katerem se pojo različne, zlasti pripovedne pesmi (npr. Pobeležo pole).

Opis: Plesalci se primejo v zaprto kolo in plešejo po krogu v desno (plesalka je na plesalčevi levi strani) tri korake naprej in enega nazaj, pri čemer je tretji korak proti središču kroga. Med kiticami zaplešemo osem korakov molče.

Zibenšrit – eden med najbolj razširjenimi plesi na vzhodnem Štajerskem.

Opis: Pari plešejo poljubno po plesišču. Plesalec in plesalka stojita drug nasproti drugemu. Plesalec prime z desno roko plesalko za levo pleče, plesalka pa z levo roko za njegovo desno pleče. Plesalčeva levica in plesalkina desnica se skoraj iztegnjeni v levo (desno) naprej skleneta v višini plesalkinih ramen. Prvi del obsega sedem bočnih korakov v levo in desno, drugi pa tri v levo in tri v desno ter štirikoračni obrat. Drugi del se ponovi. Ves ples se pleše še enkrat, nato sledi 16-taktna vrtenica.

Točak – zelo razširjen ljudski ples, pri katerem plesalci odskakujejo hkrati z obema nogama.

Opis: Pari plešejo enakomerno razporejeni po krogu (par obrnjen drug proti drugemu, plesalec je z levim bocom plesalka pa z desnim obrnjena v središče kroga). V prvem delu plesalec in plesalka na mestu odskakujeta v frontalnih razkorakih, pri katerih je izmenoma ena noga spredaj, druga zadaj. Odskok se vrste v skladu z ritmom in melodijo. Drugi del je vrtenica, in sicer se par vrti na mestu osem taktov v desno in osem taktov v levo.

Mašarjanka – kot variantni tip mazurkine podvrste *varšavjanke* razširjena po vsem vzhodnem Štajerskem.

Opis: Pari plešejo poljubno po plesišču. V prvem delu plesalec in plesalka delata polobrate v treh korakih, ki jim sledi potrk z neobteženo nogo. Ob vsakem polobratu se zrcalno spremeni drža rok. V drugem delu plešejo na mestu valček, in sicer osem taktov v desno in osem taktov v levo.

Štajerš – na vzhodnem Štajerskem so ga plesali samo ob instrumentalni spremljavi in z robčkom v rokah.

Opis: Pari plešejo poljubno po plesišču ali v krogu. Najprej se plesalka pod dvignjenima sklenjenima rokama, plesalčeve desne in plesalkine leve, zavrti v levo in nato po polobratu para nazaj v desno, v začetni položaj. Drugi dve roki, sklenjeni z robcem, sta med tem spuščeni. V drugem delu se plesalka enako sama zavrti v desno, nato se po polobratu para zavrti pod dvignjenimi sklenjenimi rokami obeh najprej plesalec in nato še dvakrat plesalka.

Špic polka – na vzhodnem Štajerskem špic polko pogosto imenujemo Dekle razposaje, in sicer po parafrazi, ki so jo občasno peli zraven ali tudi posebej.

Opis: Pari plešejo poljubno po plesišču. Plesalec in plesalka, ki stojita ločeno drug nasproti drugemu, najprej dvakrat s trikorakom potrkata ob tla, prvič začneta z desno nogo, drugič z levo, nato drug drugemu požugata z desno in levo roko, vsak zase enkrat ploskneta ter se v štirih korakih na mestu zavrtita v desno. Prvi del se ponovi, nato se primeta in v drugem delu plešeta osem taktov vrtenico v desno in osem taktov vrtenico v levo.

2.4 Glasbeni zapis

2.4.1 Razvoj in oblike notnega zapisa

Mag. Manica Habjanič Gaberšek, Gimnazija Bežigrad

Izbrana vsebinska opredelitev tematskega sklopa:

- razvoj in oblike notnega zapisa,
- orientacija in uporaba notnega zapisa:
 - časovni elementi: ritem, metrum, tempo, agogika,
 - prostorski elementi: toni, intervali, tonski sistemi in sozvočja,
 - dinamika,
 - artikulacija.

Napoved učnega sklopa

Učni sklop o glasbenem zapisu poudarja metodo izkustvenega pouka z začetkom v orientaciji znotraj okrogle notacije in opredelitvijo časovnih, prostorskih, dinamičnih in artikulacijskih elementov. V nadaljevanju usmerja dijake samostojna primerjalna dejavnost v prepoznavanje glasbenih elementov v starejših in sodobnih glasbenih zapisih, kot tudi razumevanje razvoja glasbene notacije. Dejavnosti dosežejo svoj vrhunec v oblikovanju in izvedbi avtentične naloge, ki vključuje znanje prvih dveh učnih sklopov v učnem načrtu (Nauk o zvoku in Glasbeni zapis).

Potek učnega sklopa usmerja vprašanje: *Kako uglasbiti in zapisati haiku v sodobni notaciji?*

Učni sklop ponuja dejavno medpredmetno sodelovanje s slovenščino pri spoznavanju značilnosti haikuja, ki ga dijaki tudi samostojno ustvarijo, ga uglasbijo, zapišejo v sodobni notaciji in izvedejo. Če medpredmetno sodelovanje v smislu timskega poučevanja ni mogoče, učitelj usmerja dijake, da izmed vnaprej izbranih haikujev izberejo enega. Pomembno je, da je haiku enoten za ves razred.

Skupinski način raziskovanja in ustvarjanja omogoča dijakom enakopravno udeležbo v ustvarjalnem procesu, ne glede na njihovo glasbeno predznanje, saj cilj ni le v oblikovanju tonskega gradiva, ampak v spodbujanju razumevanja in uporabe zakonitosti glasbenega jezika. Če želijo dijaki v svojem ustvarjalnem procesu vključiti v skladbo glasbene vsebine, ki jih s svojim predznanjem ne znajo zapisati, lahko prosijo za pomoč tudi glasbeno izobražene sošolce iz drugih skupin, vendar samo v mejah, da bodo zapisano tudi izvedli.

Na koncu z analizo uspešnosti in z evalvacijo pridobi dijak poleg opisne ocene tudi številčno oceno, ki zaokroža njegovo znanje in dosežene kompetence v vseh štirih kriterijih.

Vsebinski potek po urah

1. ura: Časovni in prostorski elementi v glasbi

Spoznavanje in prepoznavanje časovnih in prostorskih elementov poteka prek izvedbe skladbe po učiteljevem izboru, ki se ob večkratnih ponovitvah osredinja na posamezni element. Občutenje in prepoznavanje posameznih glasbenih elementov poteka vzporedno s prepoznavanjem v notni sliki. Izhodišče je orientacija v okrogli notaciji. Opredelitve posameznih pojmov naj oblikujejo dijaki, učitelj naj jih usmerja s pomočjo vprašanj. Oblikovane trditve dijaki primerjajo z definicijami v učbeniku Glasba 1¹⁷ in jih po potrebi dopolnijo.

2. ura: Razvoj in oblike notnega zapisa

Dijaki oblikujejo skupine (šest skupin po 4 ali 5 članov), v katerih so že sodelovali pri ustvarjanju zvočne krpanke.¹⁸

V uvodnem delu zapišejo skupne odgovore na vprašanje: *Zakaj potrebujemo glasbeni zapis?*

V osrednjem delu ure skupine s pomočjo učnega lista (Učni list 1), na kateri je slika notacije iz različnih obdobj, primerjajo notne zapise v učbeniku Glasba 1 (str. 33–34), jih poimenujejo in ugotovijo značilnosti zapisa ter zgodovinsko pojavljanje. Svoje ugotovitve predstavijo razredu. Izbrane primere notacij, naj učitelj podkrepi z zvočnimi primeri.

V sklepnem delu izberejo razredni haiku.¹⁹

3. in 4. ura: Uglasbitev in zapis haikuja v sodobni notaciji

Na podlagi zvočne krpanke in izbranega haikuja dijaki v skupinskem delu uglasbijo besedilo (Učni list 2). Zvočna krpanka je izhodišče za hitrejši prehod iskanja glasbenega gradiva. Kriteriji za doseganje ciljev:

- v skupinski skladbi morajo biti prisotni različni šumi, zveni in toni,
- uporabljeni so različni predmeti, zvočila, glasbila in lastno telo,
- v skladbi morajo biti označene dinamične in agogične spremembe,
- glasba in besedilo se morata podpirati,

¹⁷ Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M., Ivačič, S. (2007). *Glasba 1, učbenik za glasbo v prvem letniku gimnazije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

¹⁸ Glej: http://www.zrss.si/projektiess/gradiva/posgim/GRA_Glasba_knjiga.pdf, str. 49–52.

¹⁹ Predlog: *Haiku: zbornik srednješolskega natečaja za najboljši haiku 2012*, Ljubljana: Gimnazija Vič.

- delo mora biti zapisano v sodobni notaciji in opremljeni z legendo,
- skladbo mora biti izvedljiva, kar dokažejo dijaki z lastno izvedbo,
- skladba naj traja od 2 do 4 minute.

5. ura: Razredni koncert

Dijaki izvedejo svoje haikuje. Vsaka skupina predstavi tudi svoj glasbeni zapis. Razredni koncert naj poteka po pravilih koncertnega bontona. Ob koncu koncerta skupine izberejo najboljši uglasbeni in izvedeni haiku ter svojo izbiro tudi utemeljijo.

Učni sklop dijaki zaokrožijo s samostojno evalvacijo o procesu ustvarjanja haikuja in doseganju kriterijev (Učni list 3, Učni list 4).

Refleksija

Učni sklop je načrtovan v izvedljivem časovnem okviru. Glede na glasbeno predznanje, so nekateri dijaki potrebovali dodatno pomoč pri razlikovanju in usvajanju pojmov znotraj glasbenega časa in prostora. V tem primeru je za utrjevanje snovi priporočljivo, da je snov razširjena na dve uri s poudarkom na lastnem, predvsem pevskem izvajanju.

Druga ura v učnem sklopu je lahko izvedena tudi samostojno. Vizualno podobo notnega zapisa dobro podpirajo slušni primeri.

Dve uri za uglasbitev haikuja sta dovolj, še posebej, če skupine že nadgrajujejo zvočno krpanko. Če začenjajo na začetku, z izborom zvokov, so lahko v manjši časovni stiski. Skupine, v katerih so bili dijaki z glasbenim predznanjem, so imele manj težav z grafičnim zapisom, predvsem v zapisu artikulacije. Zeh-teva za časovno trajanje skladbe je pri skupinah povzročila tudi podzavestno oblikovanje dvo- in tridelnih pesemskih oblik, ki jih učitelj lahko uporabi pri obravnavi glasbenih oblik.

Dijaki so z uglasbitvijo istega haikuja pokazali veliko ustvarjalnost, saj je vsaka skupina poudarila druge glasbene elemente.

V oceni sošolcev so dijaki zelo realno in s kritičnim prijateljevanjem ovrednotili izvedene haikuje. V samooceni so kot pozitivno stran poudarili predvsem možnost sodelovanja v skupini in skupinsko ustvarjanje. Negativno stran pa so videli v preveliki časovni oddaljenosti med posameznimi urami.

Učna priprava

Učitelj:	mag. Manica Habjanič Gaberšek	Predmet in razred:	Glasba Splošna gimnazija – 1. letnik Klasična, športna gimnazija – 2. letnik	Časovna opredelitev:	5 ur
Učni sklop:	Glasbeni zapis	Bistveno vprašanje:	Kako uglasbiti haiku in ga zapisati v sodobni notaciji?		
	Pričakovani dosežki/ rezultati	Operativni cilji: vsebinski in procesni	Izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	Dejavnosti za dijake in učitelja	
				Dijaki	Učitelj
KAJ in KAKO?	Dijaki: • poznajo, razlikujejo in uporabljajo pojme, povezane s časovnimi in prostorskimi elementi v glasbi (metrum, ritem, dinamika, tempo, interval, lestvica, melodija, akord, harmonija), • poznajo razvoj, poimenovanje in značilnosti glasbenih notacij, • uporabijo sodobni glasbeni zapis pri novo ustvarjeni skladbi, • ustvarijo skladbo s časovnimi in prostorskimi elementi, • skupinsko oblikujejo, ustvarijo in izvedejo zvočno vsebino, • kritično ocenijo in vrednotijo skladbe, ki so jih ustvarili sošolci,	Dijaki: • raziskujejo glasbene elemente in določajo njihove lastnosti, • spoznajo in uporabljajo glasbene pojme v povezavi z ustvarjanjem ali poslušanjem glasbe, • primerjajo različne glasbene zapise v povezavi z zgodovinskim pojavljanjem, • kritično ovrednotijo skupinsko ustvarjeno skladbo, • kritično ovrednotijo svojo vlogo soustvarjalca in solzvajalca glasbe, • ozavešajo in poglobljeno občutljivost za stvaritve drugih in cenijo njihov trud in umetniški dosežek.	Skladba v sodobnem zapisu na podlagi haikuja. Evalvacija procesa.	• prepoznajo glasbene elemente skozi izvajanje in poslušanje, • primerjajo glasbene zapise prek dela z notno sliko in slušnimi primeri, • na podlagi navodil skupinsko ustvarijo glasbo na podlagi haikuja, • izvedejo ustvarjeno skladbo, • kritično primerjajo skupinske izvedbe in definirajo posamezne glasbene elemente ter pripravnost njihove uporabe v skladbi, • na podlagi primerjav različnih glasbenih zapisov določajo zgodovinsko pojavljanje in prisotnost glasbenih elementov v skladbi,	Učbenik: Močnik, Habjanič Gaberšek, Ivačič: Glasba 1. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 33–34. Haikuji Učni list Orffov inštrumentarij

	• vrednotijo svoje delo v skupini in svoj prispevek k uspešnosti skupinskega dela.				• samostojno zapišejo razmišljanja o kakovosti lastnega sodelovanja v skupini in svoj prispevek pri uresničevanju cilja.	
Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) ustvarjanje nove skladbe na podlagi znanj, pridobljenih z lastnim izvajanjem in analizo 4) poudarjeno delo z notno sliko ter ustvarjanje nove					
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	3) skupinsko (ustvarjanje nove skladbe na podlagi zvočne krpanke in haikuja, zapis glasbe)					
Medpredmetne povezave:	slovenščina (Kaj je haiku?)					
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov						

Preverjanje in ocenjevanje

Glasbeni zapis

Kriterij/Ocena	2	3	4	5
A – znanje in razumevanje - Izbor zvokov - Glasbeni zapis skladbe - Označba dinamičnih in agogičnih sprememb v zapisu - Legenda zvokov	V delu prevladujejo npr. šumi. Glasbeni zapis je, potek glasbe je nepregleden. Označena je dinamična ali agogična sprememba. Zvoki so naštet.	V delu se menjujejo različni npr. šumi in zveni. Glasbeni zapis je, potek glasbe je ponekod nepregleden. Dinamične ali agogične spremembe so ponekod označene. Opredeljeni so nekateri uporabljeni zvoki.	V delu so predstavljeni zahtevani elementi, toni, zveni in šumi, vendar npr. šumi prevladujejo. Glasbeni zapis in potek glasbe je pregleden. Dinamične in agogične spremembe so ponekod označene. Uporabljeni zvoki so opredeljeni.	V delu so enakovredno in uravnoteženo izbrani zahtevani elementi toni, zveni in šumi. Glasbeni zapis je strukturiran, potek glasbe je pregleden. Dinamične in agogične spremembe so pravilno označene. Uporabljeni zvoki so razloženi in razumljivo opredeljeni.
B – uporaba - Izvedba skladbe - Beseda in glasba - Dinamične in agogične spremembe v izvedbi	Skladba je izvedena s prekinitvami, časovni okvir ni dosežen. Besedilo je v ospredju, glasba je prisotna. Izvedena je ena dinamična ali agogična sprememba.	Skladba je tekoče izvedena. Časovni okvir ni dosežen. Besedilo ali glasba prevladujeta. Izvedene so le dinamične ali le agogične spremembe.	Skladba je izvedena s krajšimi prekinitvami v predvidenem časovnem okviru. Besedilo podpira glasba. Dinamične in agogične spremembe ponekod ne sledijo zapisu.	Skladba je tekoče izvedena v predvidenem časovnem okviru. Besedilo in glasba se enakovredno dopolnjujeta. Dinamične in agogične spremembe so izvedene v skladu z zapisom.
C – vrednotenje Ocena izvedbe sošolcev	Ocena je kratko opisno zapisana brez obrazložitve.	Ocena je opisno zapisana z naštevanjem in povzemanjem dogajanja.	Ocena je v posameznih elementih analitično zapisana.	Ocena je analitično in utemeljeno zapisana v vseh elementih.

D – osebna zavzetost • <i>Skupinsko sodelovanje</i> • <i>Samoocena</i>	Dijak se s kratkimi opisnimi odgovori izogne oceni svojega delovanja v skupini.	Dijak navede posplošeno oceno delovanja skupine in lastnega prispevka.	Dijak kritično ovrednoti delovanje skupine. Poda posplošeno oceno lastnega delovanja in prispevka v skupini.	Dijak kritično in analitično ovrednoti svojo vlogo pri ustvarjanju in delovanju v skupini. Poda in razloži dobre in šibke strani sodelovanja na posameznem področju.
---	--	---	---	---

Učni list 1

Glasbeni zapis

SKUPINA 1

Ime in priimek:

Člani v skupini:

V skupini odgovorite na spodnje vprašanje in zapišite odgovore:

1. Zakaj potrebujemo glasbeni zapis?

2. V učbeniku Glasba 1 (str. 33–34) poiščite glasbeni zapis, ki ima podobne značilnosti kot spodnji primer. Razredu boste predstavili značilnosti glasbenega zapisa:
 - zgodovinsko pojavljanje,
 - poimenovanje,
 - značilnosti pri oblikovanju zapisa,
 - upoštevanje časovnih in prostorskih elementov v glasbenem zapisu.

Slika 1: Menzuralna notacija. Clement, J. (1545). Le Chant de Oiseaux. Dostopno na naslovu: <http://www.pdreditions.com/TheEditions.html> (30. 9. 2012). Zvočni posnetek dostopen na: <http://www.youtube.com/watch?v=VzezCMINLzM&feature=related> (30. 9. 2012).

SKUPINA 2

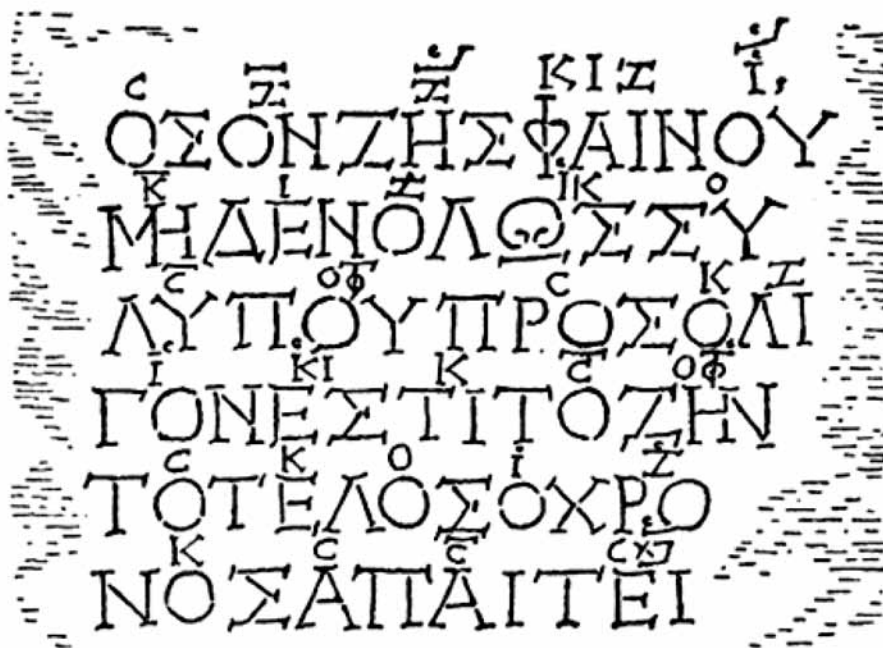
Ime in priimek:

Člani v skupini:

Člani v skupini:

V skupini odgovorite na spodnje vprašanje in zapišite odgovore:

1. Zakaj potrebujemo glasbeni zapis?
2. V učbeniku Glasba 1 (str. 33–34) poiščite glasbeni zapis, ki ima podobne značilnosti kot spodnji primer. Razredu boste predstavili značilnosti glasbenega zapisa:
 - zgodovinsko pojavljanje,
 - poimenovanje,
 - značilnosti pri oblikovanju zapisa,
 - upoštevanje časovnih in prostorskih elementov v glasbenem zapisu.

Slika 2: Črkovna notacija. Seikilova pesem. Dostopno na naslovu: <http://nesssoftware.com/home/asn/homepage/teaching/exp-lectureNotes/110322-notation/notation.html> (30. 9. 2012). Posnetek: Seikilova pesem. Dostopno na naslovu: http://www.youtube.com/watch?v=KJHNEbVKIGk&list=PLB43DC24BC15B3679&index=1&feature=plpp_video (30. 9. 2012).

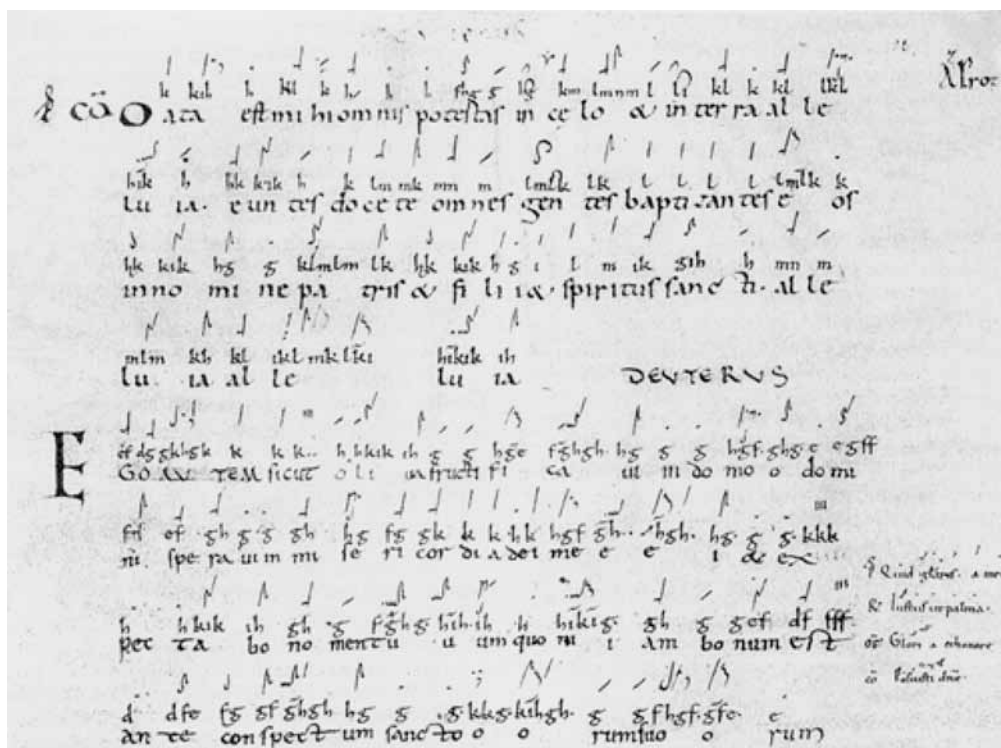
SKUPINA 3

Ime in priimek:

Člani v skupini:

V skupini odgovorite na spodnje vprašanje in zapišite odgovore:

1. Zakaj potrebujemo glasbeni zapis?
2. V učbeniku Glasba 1 (str. 33–34) poiščite glasbeni zapis, ki ima podobne značilnosti kot spodnji primer. Razredu boste predstavili značilnosti glasbenega zapisa:
 - zgodovinsko pojavljanje,
 - poimenovanje,
 - značilnosti pri oblikovanju zapisa,
 - upoštevanje časovnih in prostorskih elementov v glasbenem zapisu.

Slika 3: Koralna notacija. Monpellier, Faculté de Médecine, H. 159. f° 35 (11. stol.). Dostopno na naslovu: http://www.edwardschaefer.net/catholic_church_music/teaching_aids/chant/chant_details.htm (30. 9. 2012). Posnetek: Gregorian Chant: Deus, Deus meus. Dostopno na naslovu: <http://www.youtube.com/watch?v=HxjYWvF5ttc&feature=related> (30. 9. 2012).

SKUPINA 4

Ime in priimek:

Člani v skupini:

V skupini odgovorite na spodnje vprašanje in zapišite odgovore:

1. Zakaj potrebujemo glasbeni zapis?

2. V učbeniku Glasba 1 (str. 33–34) poiščite glasbeni zapis, ki ima podobne značilnosti kot spodnji primer. Razredu boste predstavili značilnosti glasbenega zapisa:
 - zgodovinsko pojavljanje,
 - poimenovanje,
 - značilnosti pri oblikovanju zapisa,
 - upoštevanje časovnih in prostorskih elementov v glasbenem zapisu.

Slika 4: Kvadratna notacija. PDR Editions. Dostopno na naslovu: http://www.pdreditons.com/images/La_Feste2.jpg (30. 9. 2012). Posnetek: Veni creator spiritus. Dostopno na naslovu: <http://www.youtube.com/watch?v=Kphky63gK5I&feature=related> (30. 9. 2012).

SKUPINA 5

Ime in priimek:

Člani v skupini:

V skupini odgovorite na spodnje vprašanje in zapišite odgovore:

1. Zakaj potrebujemo glasbeni zapis?
2. V učbeniku Glasba 1 (str. 33–34) poiščite glasbeni zapis, ki ima podobne značilnosti kot spodnji primer. Razredu boste predstavili značilnosti glasbenega zapisa:
 - zgodovinsko pojavljanje,
 - poimenovanje,
 - značilnosti pri oblikovanju zapisa,
 - upoštevanje časovnih in prostorskih elementov v glasbenem zapisu.

Slika 5: Okrogla notacija. Bach, J. S. Preludij iz suite za lutnjo št. 3, BWV – 995. Dostopno na naslovu: <http://www.classicalarabicmusic.com/Music%20Structure/Musical%20notation.htm> (30. 9. 2012). Posnetek: Bach, J. S. Preludij iz suite za lutnjo št. 3, BWV-995 Dostopno na naslovu: <http://www.youtube.com/watch?v=mMStDSW0T1E> (30. 9. 2012).

SKUPINA 6

Ime in priimek:

Člani v skupini:

V skupini odgovorite na spodnje vprašanje in zapišite odgovore:

1. Zakaj potrebujemo glasbeni zapis?
2. V učbeniku Glasba 1 (str. 33-34) poiščite glasbeni zapis, ki ima podobne značilnosti kot spodnji primer. Razredu boste predstavili značilnosti glasbenega zapisa:
 - zgodovinsko pojavljanje,
 - poimenovanje,
 - značilnosti pri oblikovanju zapisa,
 - upoštevanje časovnih in prostorskih elementov v glasbenem zapisu.

Slika 6: Grafična notacija (avtorica: mag. Manica Habjanič Gaberšek).

Učni list 2

Haiku

Skupina št. _____

Člani:

Naloga: Kako uglasbiti in zapisati haiku v sodobni notaciji?**Naslov haikuja:****Avtor:****Navodila:**

V skupini boste uglasbili izbrani haiku. Izhajajte iz zvočne krpanke, saj morajo biti vpleteni šumi, zveni in toni. V svoje delo lahko vključujete lastno telo, predmete, zvočila in glasbila (Orffov inštrumentarij). Pri ustvarjanju bodite pozorni na dopolnjevanje besedila in zvočnih elementov. V skladbi lahko uporabite celotno besedilo haikuja ali pa le citate. Izbrani zvoki naj sporočajo in dopolnjujejo značaj in vtis haikuja.

Ustvarjeno skladbo zapišite v sodobni notaciji. V notaciji jasno označite in zapišite časovne, prostorske, dinamične in agogične elemente glasbe. V legendi razumljivo opišite izvedbo zvokov. Skladba naj ne bo krajša od dveh minut in naj ne presega štiri minute.

Skladbo boste predstavili sošolcem na razrednem koncertu.

Na koncu boste izbrali najboljši razredni haiku, glede na doseganje naslednjih kriterijev:

- v skupinski skladbi morajo biti različni šumi, zveni in toni,
- uporabljeni so lahko različni predmeti, zvočila, glasbila in lastno telo,
- v skladbi morajo biti označene dinamične in agogične spremembe,
- glasba in besedilo se morata podpirati,
- delo mora biti zapisano v sodobni notaciji in opremljeno z legendo,
- skladba mora biti izvedljiva (kar dokažejo dijaki z lastno izvedbo).

Učni list 3

Glasbeni zapis – ocena skupin

Ime in priimek:

Pozorno poslušaj izvedbo haikujev, ki so jih ustvarili sošolci in zapiši svoje mnenje o njihovi skladbi, glede na doseganje danih kriterijev.

1. skupina: Člani:		Ocena:
Zvoki		
Izvedba		
Dinamične in agogične spremembe		
Splošni vtis		

2. skupina: Člani:		Ocena:
Zvoki		
Izvedba		
Dinamične in agogične spremembe		
Splošni vtis		

3. skupina: Člani:		Ocena:
Zvoki		
Izvedba		
Dinamične in agogične spremembe		
Splošni vtis		

4. skupina: Člani:		Ocena:
Zvoki		
Izvedba		
Dinamične in agogične spremembe		
Splošni vtis		

skupina: Člani:		Ocena:
Zvoki		
Izvedba		
Dinamične in agogične spremembe		
Splošni vtis		

Učni list 4

Glasbeni zapis – samoocena

Ime in priimek:

1. Oceni uspešnost svoje skupine pri ustvarjanju haikuja. Obrazloži.
2. Zapiši, na katerem področju se je tvoja skupina najbolj odlikovala.
3. Katere šibke točke mora skupina v prihodnje popraviti? Obrazloži.
4. Zapiši in oceni svoj prispevek v skupinskem ustvarjanju. Na katerem področju si se najbolj izkazal/a?
5. Katere oblike dela so te pri spoznavanju glasbenega zapisa najbolj pritegnile in zakaj?

2.4.2 Tempo in metrum

*Dr. Lorena Mihelač, Šolski center Novo mesto,
Gimnazija Metlika*

Napoved učnega sklopa

Z označbo *tempo* označujemo v glasbi hitrost izvajanja glasbenih del oziroma trajanje osnovne ritmične enote v taktu (na primer pri 3/8-taktu je osnovna ritmična enota osminka, pri štiričetrtinskem taktu je to četrtna itd.). Tempo kot enakomerno hitrost izvajanja označujemo z opisnimi oznakami, kot so na primer *allegro*, *adagio*, *moderato* ... oziroma tudi zelo natančno z metronomsko oznako, s katero določamo, koliko danih ritmičnih enot moramo zaigrati v eni minuti.

Tempo se v glasbeni literaturi pojavlja tudi kot neenakomerna hitrost izvajanja in se označuje z označbo *tempo rubato*, ki dovoljuje izvajalcu samovoljne spremembe tempa. Z označbo *colla parte* se mora korepetitor na klavirju ali orkester prilagoditi interpretaciji solista in se ne sme strogo držati tempa. Vrnitev v strogi tempo se označuje z označbo *battuta*.

Zanimivost: v aleatorični glasbi (glasba 20. stoletja) so celo časovne razdalje med takti neenake in so označene s trajanjem v sekundah.

Vsebinski potek po urah

1. ura: Obravnava tempa in metruma

Ogled videoposnetkov (predlaga se spletna stran YouTube):

- Rimski Korsakov: »Čmrljev let« v izvedbi Maksima Mrvice,
- Lady GaGa: »Poker face«,
- Johann Strauss: »Na lepi modri Donavi« v izvedbi dirigenta Herberta von Karajana,
- John Lennon: »Imagine«.

Diskusija z dijaki:

- Kateri posnetek bi ocenili kot najhitrejši?
- Kateri posnetek bi ocenili kot najpočasnejši?
- Kako bi zapisali hitrost neke skladbe?

Po ogledu videoposnetkov in nekaj začetnih vprašanj dijakom predstavimo tempo oz. hitrost. Pojasnimo jim, da je tempo v neki skladbi zelo bistven, ker vpliva na težavnost izvedbe skladbe in prav tako na občutenje in doživljanje te skladbe. Razložimo jim tudi uporabo metronoma (in njegovega izumitelja Johanna Nepomuka Mälzla), ki se v zahodni glasbi po navadi označuje nad

neko skladbo in daje jasne smernice izvajalcu, kako hitro je treba izvajati neko skladbo.

Dijakom razložimo, zakaj so označbe tempa podane najpogostejše v italijanskem jeziku: ker je bilo največ pomembnih skladateljev v 17. stoletju, ko so se prvič začele intenzivno uporabljati označbe za tempo, italijanskega rodu. Dijakom predstavimo najpogostejše označbe tempa, kot so *allegro*, *moderato*, *adagio*, *largo* ...

2. ura: Ogled notnega materiala

- Carl Czerny: Etuda, op. 299 št. 1 in označba metronoma,
- preostala literatura (po izbiri učitelja), ki vsebuje metronomske označbe.

Diskusija z dijaki:

Dijakom damo na ogled note različnih skladateljev in jim pokažemo, kakšna je metronomska označba in kako se izvaja. Pojasnimo jim tudi to, da so določene metronomske označbe pri Czernyjevih skladbah zelo visoke in se zato včasih ne morejo upoštevati, ker bi bilo igranje po označenih metronomskih označbah skoraj nemogoče zaradi zahtevane hitrosti.

Poslušanje glasbenih primerov:

- Johann Strauss: »Tritsch Tratsch polka«
- Richard Clayderman: »Pesem ptic trnovk«
- Glenn Miller: »A string of Pearls«
- J. S. Bach: »Air na G struni«
- folklorna skupina Tanec: ples »Dracevka«

Delo z dijaki:

- Kako ugotoviti taktovski način v skladbi?
- Kako ugotoviti, kje je teza v 2/4, 3/4 in 4/4 taktovskem načinu?
- Kakšna je razlika glede uporabe taktovskega načina v klasični, zabavni ali ljudski glasbi?

Dijakom pokažemo enostaven postopek, kako s ploskanjem določimo, ali je skladba napisana v 2-, 3- ali 4-dobnem taktovskem načinu. Pri zvočnih primerih poskušajo ugotoviti, kje je poudarjena (teza) in kje nepoudarjena doba (arza). Dijaki se seznanjajo z zgodovino uporabe teze in arze v glasbi ter pomena teze (spuščanje noge na tla) in arze (dviganje noge v zrak) v starodavni Grčiji.

Dijakom predstavimo pogostost uporabe določenih taktovskih načinov v različnih glasbenih obdobjih in v različnih glasbenih zvrsteh, predstavimo jim različne zapise taktovskega načina ter pomen števca in imenovalca v taktovskem načinu.

Učna priprava

Učitelj:	dr. Lorena Mihelač	Predmet in razred:	Glazba Splošna gimnazija – 1. letnik Klasična, športna gimnazija – 2. letnik	Časovna opredelitev:	2 uri
Učni sklop:	Glasični zapis: tempo in metrum	Operativni cilji: vsebinski in procesni	Bistveno vprašanje:	Kako razumeti tempo in metrum v glasbi?	
	Pričakovani dosežki/ rezultati		Izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	Dijaki	Učitelj
KA J in KAKO?	Dijaki: - razumejo pomen tempa, - razumejo pomen metruma, - razumejo, kako se zapisujeta tempo in metrum, - razumejo, kako se je spreminjalo doživljanje tempa in metruma skozi zgodovino glasbe, - razumejo, kako doživljati metrum v skladbi, - razumejo, kako izbira določenega tempa ali taktovskega načina vpliva na doživljanje skladbe,	Dijaki: - se seznanjajo s tempom in metrumom, - individualno in v skupini raziskujejo, kako tempo in metrum vplivata na posameznika, - se seznanjajo z zgodovinskim razvojem tempa in metruma v glasbi, - samostojno in s pomočjo skupine iščejo povezavo med tempom in metrumom v glasbi z drugimi področji človeškega delovanja, - se preizkušajo individualno v določanju tempa in metruma,	- uporaba metronoma pri določanju tempa v skladbi, - petje otroške/ljudske pesmice v različnih hitrostih, - določanje hitrosti neke skladbe s pomočjo metronoma, - izvedba variirane otroške/ljudske pesmice z vidika taktovskega načina (npr. iz 2/4-takta v 3/4-takt), - uporaba glasbenega zapisa na področju tempa in metruma v lastnih, avtorskih melodijah.	- na podlagi učiteljevih navodil pri uri in prikazanih demonstracij na uri se poglabljajo v tempo in metrum, - individualno in skupinsko raziskujejo, kako tempo in metrum vplivata na doživljanje skladbe, - individualno in skupinsko raziskujejo, kako se tempo in metrum uporbata v sodobni zabavni glasbi in ljudski glasbi, - s pomočjo učnega lista in na podlagi videoposnetkov/zvočnih primerov ugotavljajo, kako neki skladbi določiti tempo in metrum.	Lorena Mihelač (e-gradiva): V iskanju zvoka (http://www.unisvet.si/index/activtyId/82) Uvod v glasbeno teorijo 1 (http://www.unisvet.si/index/activtyId/82) Uvod v glasbeno teorijo 2 (http://www.unisvet.si/index/activtyId/82)

• poznajo nekaj novih smernic na področju glasbenega zapisovanja tempa in metruma, • razumejo, kakšen vpliv imata tempo in metrum na posameznika, • razumejo, da se lahko pojmovanje tempa in metruma lahko uporabi na različnih področjih življenja.	• se seznanjajo z načinom uporabe metronoma, • se preizkušajo v iskanju novih glasbenih zapisov tempa in metruma.		
Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...		
Oblike: 1) individualno, 2) skupinsko, 3) frontalno	1) individualno, 2) skupinsko, 3) frontalno		
Medpredmetne povezave:	fizika, matematika, jezikovna umetnost, plesna umetnost		
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	evalvacijski list ob koncu ure za diake (evalvacija snovi, predavanja, učnega pristopa)		

Preverjanje in ocenjevanje

Orientacija in uporaba notnega zapisa: tempo in metrum

Ocenjujeta se učni list in individualna demonstracija tempa in metruma pri uri.

OCENE	UČNI LIST IN INDIVIDUALNA DEMONSTRACIJA TEMP A IN METRUMA PRI URI
2	Učni list je rešen ob pomoči učitelja in sošolcev. Dijak ima težave pri razumevanju tempa in metruma. V učnem listu nima podanega lastnega primera, kako pristopiti k določanju tempa in metruma v skladbi. Dijak ne zna interpretirati različnih označb tempa in metruma skozi zgodovino glasbe in ne zna uporabljati metronoma. Ne želi prikazati variiranega primera melodije iz enega taktovskega načina v drugi taktovski način. Ne zna določiti metruma v predvajani skladbi.
3	Učni list je delno rešen. Dijak kaže, da razume tempo in metrum, vendar potrebuje pomoč učitelja pri reševanju učnega lista. V učnem listu nima podanega lastnega primera, kako pristopiti k določanju tempa in metruma v skladbi. Dijak ima težave pri interpretaciji različnih označb tempa in metruma skozi zgodovino glasbe ter potrebuje pomoč učitelja pri uporabi metronoma. Razume metrum, vendar ne zna variirati že obstoječe (napisane) melodije iz enega taktovskega načina v drugi. Dijak ima težave pri določanju metruma v skladbi.
4	Dijak je rešil učni list samostojno. Dijak kaže dobro razumevanje tempa in metruma. V učnem listu daje vsaj en primer, kako pristopiti k določanju tempa in metruma v skladbi. Dijak zna interpretirati različne označbe tempa in metruma skozi zgodovino glasbe ob manjši pomoči učitelja ter pokazati različne hitrosti s pomočjo metronoma. Razume metrum in zna variirati že obstoječo (napisano) melodijo iz enega taktovskega načina v drugi ob manjši pomoči učitelja. Dijak zna v predvajani skladbi določiti metrum.
5	Dijak je rešil učni list samostojno. Dijak kaže odlično razumevanje tempa in metruma. V učnem listu daje vsaj dva primera, kako pristopiti k določanju tempa in metruma v skladbi. Zna interpretirati različne označbe tempa in metruma skozi zgodovino glasbe ter pokazati različne hitrosti s pomočjo metronoma. Zna interpretirati metronomske označbe, ki so napisane v skladbah. Razume metrum in zna variirati lastno melodijo iz enega taktovskega načina v drugi taktovski način. Dijak zna v predvajani skladbi določiti metrum.

Učni list 1

Orientacija in uporaba notnega zapisa: tempo in metrum

1. Poišči na spletni strani metronomsko označbo za naslednje glasbene zvrsti:

- hard rock (MM= _____)
- tehno (MM= _____)
- rave (MM= _____)
- house (MM= _____)
- menuet (MM= _____)

2. Kakšna so bila navodila glede izvajanja tempa:

- v srednjeveški enoglasni vokalni glasbi,
- v 17. stoletju,
- v času Beethovna,
- pri Wagnerju in Schumannu.

3. Poišči nekaj označb za spremembo tempa (npr. *accelerando* ...)

- _____
- _____
- _____
- _____

4. Poišči nekaj karakternih označb za tempo (npr. *animato* ...)

- _____
- _____
- _____
- _____

5. Zakaj najpogosteje uporabljajo italijanski jezik za označevanje tempa?

6. Kateri izraz uporabljamo namesto metruma v sodobnem času?

7. Poslušaj spodnje primere in določi metrum (taktovski način)

- otroška pesmica »Kuža pazi«
- ljudska pesmica »Na planincah«

- Wolfgang Amadeus Mozart: »Eine kleine nachtmusik«, I. stavek
- Frederic Chopin: »Minutni valček«
- Elvis Presley: »Love me tender«
- Metallica: »Nothing else matters«
- E-Type: »Angels crying«

8. *Navedi dva lastna primera, kako bi lahko določili taktovski način v neki skladbi:*

- prvi primer:
- drugi primer:

9. *Na spletni strani http://www.youtube.com/watch?v=c_jEkNiYFNc si oglej video posnetek »How music works«, nato zapiši svojo refleksijo o videoposnetku (v video posnetku lahko nastavite podnapise v slovenščino v beta različici).*

2.5 Razvoj glasbene ustvarjalnosti v času in prostoru

2.5.1 Trubadurska lirika

Mag. Vida Kopač, Gimnazija Kranj

Napoved učnega sklopa in opisane didaktične strategije

Učni sklop je zasnovan na podlagi izkustvenega pouka, kar pomeni, da bodo dijaki dobili predstavo o pomenu trubadurske lirike v srednjem veku na podlagi izkustev poslušanja, interpretiranja in iskanja različnih virov o danem pojavu, ne samo z glasbenega, ampak tudi z besednega oziroma književnega stališča, kar se uresniči pri tretji, skupni uri poučevanja v prisotnosti obeh profesorice. Tako bodo spoznali razvoj glasbene ustvarjalnosti in poustvarjalnosti v času in prostoru.

Vsebinski potek po urah

1. ura: Raziskovanje virov

Dijaki se razdelijo v skupine po štiri in si razdelijo naloge, ki vsebujejo naloge skupine in posameznika v njej, ter vire, s katerimi želijo delati: elektronske, enciklopedične, književne itd. Vsebinsko zasnovano nalogo pripravi profesor z navodili za učence; na primer:

- V enciklopediji glasbe poiščite pokrajine, kjer se je začela trubadurska lirika, in narišite zemljevid. Navedite tudi druge vire, ki jih boste uporabili/našli!
- V glasbenem leksikonu poiščite najznamenitejše trubadurje 13. stoletja.
- Raziščite, kaj so bili trubadurji po svojem družbenem statusu, in to dokažite z ustrezno literaturo. Pomagajte si z leksikonom glasbe ali književnosti ali s spletnimi stranmi.
- S pomočjo natančno navedenih virov vsebinsko razdelite trubadursko liriko.

2. ura: Spoznavanje slogovne izvajalne prakse

Dijaki s pomočjo zbranega gradiva opredelijo slog trubadurske lirike, ob interpretaciji dane pesmi pa ga tudi dejansko začutijo. Na podlagi izbranih podatkov ugotovijo slogovne značilnosti, interpretacijo, obliko, glasbeno vsebino (ritem, melos itd.).

3. ura: Skupni pouk slovenščine in glasbe

Dijaki mrežijo skupne pojme med vsebinsko tematiko in oblikovnostjo besedila ter glasbeno vsebino in glasbeno obliko in tako kritično ovrednotijo trubadursko liriko kot nedeljivo celoto glasbe in poezije.

Refleksija

Vsebinska opredelitev učnega sklopa temelji na prikazu celostne podobe trubadurske lirike, ki jo dijaki podoživljajo na podlagi izkustvenega pouka: z iskanjem različnih zgodovinskih virov, s poslušanjem trubadurske lirike in – najpomembnejše – z njeno interpretacijo.

Prva ura je bila namenjena raziskovanju virov, kar je zahtevalo skupinsko delo dijakov, ki so izbrano nalogo vzeli resno in jo tudi odlično izvedli. Moja vloga je bila predvsem usmerjati dijake h kritičnemu pristopu do podatkov na medmrežju in v knjižni obliki. Nekatere dijake je bilo treba opomniti ali celo ponovno naučiti navajanja podatkov iz literature.

Drugo uro so dijaki s pomočjo zbranega gradiva opredelili slog trubadurske lirike. Na podlagi izbranih podatkov so ugotovili slogovne značilnosti interpretacije, ki so jo tudi sami preizkušali na danem primeru, pripravljenem na elektronski prosojnici. Dijaki, ki obiskujejo glasbeno šolo, so improvizirali spremljavo dane trubadurske pesmi na akordičnih in melodičnih inštrumentih, drugi pa ritem z ritmičnimi inštrumenti. Skupno smo ugotavljali značilnosti srednjeveške glasbe in njeno družbeno in zgodovinsko vlogo.

Tretja ura je potekala medpredmetno povezovalno s slovenščino, kjer so dijaki mrežili skupne pojme med vsebinsko tematiko in oblikovnostjo besedila ter glasbeno vsebino in obliko in tako ugotovili nedeljivo celoto glasbe in poezije v trubadurski liriki.

Pri ocenjevanju dela sošolcev so dijaki pokazali dovolj kritičen odnos do ustvarjalnosti, interpretacije in raziskovalnega dela. Ugotovili so tudi, da jim tak način dela omogoči širši vpogled v učno snov. V samooceni so dijaki pozitivno poudarili možnosti enakovrednega sodelovanja z učiteljem v obliki neposredne ali medmrežne diskusije.

Literatura in viri

- 1 Kopač, V. (2001). *Glasba v gimnaziji*. Ljubljana: DZS.
- 2 Lah, K. et al. (2007). *Umetnost besede: Berilo 1: Učbenik za slovenščino – književnost v 1. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- 3 Marrou, H.-I. (1971). *Les troubadours*. Paris: Édition du Seuil.
- 4 Michels, U. (2002). *Glasbeni atlas*. Prevod Primož Kuret in Edo Škulj. Ljubljana: DZS.

Učna priprava

Učitelj:	mag. Vida Kopač	Predmet in razred:	Glasba Splošna gimnazija - 1. letnik Klasična, športna gimnazija - 2. letnik slovenščina	Časovna opredelitev:	4 ure: glasba 2 uri, slovenščina 1 ura, skupna 1 ura
Učni sklop:	Trubadurska lirika: izkustveni pouk	Operativni cilji: vsebinski in procesni	Bistveno vprašanje: Izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	Kdo so trubadurji?	
	Pričakovani dosežki/ rezultati	Dijaki:	Učni list Izvedba pesmi Zgodovinska in vse- binska preglednica trubadurske lirike	Dejavnosti za dijake in učitelja	Viri/učila
K A J in KAKO?	Dijaki: • poglobijo znanje o glasbeni in besedni vsebini trubadurske lirike ter o njeni izvajalni praksi, • uporabijo glasbeni zapis pri izvajanju, poslušanju in ustvarjanju, • skladno z indivi- dualnimi sposob- nostmi poustvarijo besedno glasbeno vsebino trubadur- ske pesmi, • odkrijejo povezavo glasbe z literarnimi in umetnostnimi zvrstmi.	Dijaki: • zavedajo se pomembnosti razvoja srednjeve- ške posvetne lirike za razvoj ljudskega jezika in temeljev posvetne glasbene umetnosti, • raziskujejo vse- binske in interpre- tativne možnosti trubadurske lirike, • vzpostavljajo dejaven odnos do besede v glasbi, • ustvarijo prikaz celostne podobe trubadurske lirike v Franciji.	Učni list Izvedba pesmi Zgodovinska in vse- binska preglednica trubadurske lirike	Dijaki • poiščejo primere trubadurske lirike v knjižnih in zvoč- nih medijih, • raziščejo vire trubadurske pesmi in znamenite tru- badurje, • organizirajo svoje delo v šolski knji- žnici, • poustvarijo truba- dursko pesem, pri čemer so pozorni na slog izvajanja, • ovrednotijo svoje delo in odgovorijo na vprašanja.	Srednjeveška glasba: CD Novak, B. A. (2003). Trubadurska lirika. Sodobnost, let. 67, št. 9. Michels, U. (2002). Glasbeni atlas, prevod: E. Škulj, P. Kuret, Ljubljana: DZS. Kopač, V. (2001). Glasba v gimnaziji. Ljubljana: DZS.
Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 4) delo z notno sliko				

Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	3) skupinsko, 4) frontalno
Medpredmetne povezave:	slovenščina: vsebinska tematika in oblikovnost besedila glasba: glasbena vsebina in oblike trubadurske lirike skupna lastnost: neločljivost trubadurske poezije in glasbe
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	evalvacija ure v pogovoru obeh učiteljev esej: Kulturno življenje v srednjeveških gradovih

Preverjanje in ocenjevanje

Trubadurska lirika

Področja: ***znanje in razumevanje, uporaba, vrednotenje, osebna zavzetost***

2	3	4	5
Dijak slabo pozna glasbene oblike trubadurske poezije, njihovo vsebinsko uporabo in izvajalno prakso, ki jo slogovno-estetsko slabo ovrednoti.	Dijak delno pozna glasbene oblike trubadurske poezije, njihovo vsebinsko uporabo in izvajalno prakso, ki je ne zna vedno slogovno-estetsko pravilno ovrednotiti.	Dijak solidno pozna glasbene oblike trubadurske poezije, njihovo vsebinsko uporabo in izvajalno prakso, ki jo zna slogovno-estetsko delno pravilno ovrednotiti.	Dijak odlično pozna glasbene oblike trubadurske poezije, njihovo glasbeno vsebinsko uporabo in izvajalno prakso, ki jo zna slogovno-estetsko pravilno ovrednotiti.
Je sicer več v iskanju ustreznih informacij o srednjeveški glasbeni kulturi, ne zna pa svojega znanja samostojno uporabljati tudi v izvajalni praksi.	Je sicer več v iskanju ustreznih informacij o srednjeveški glasbeni kulturi, ne zna pa svojega znanja samostojno uporabljati tudi v izvajalni praksi.	Je več v iskanju ustreznih informacij o srednjeveški glasbeni kulturi in zna svoje znanje deloma uporabljati tudi v izvajalni praksi.	Je več v iskanju ustreznih informacij o srednjeveški posvetni glasbeni kulturi in zna svoje znanje tudi uporabljati v izvajalni praksi.
Za svoje delo je slabo motiviran in osebno premalo zavzet. Svoje delo in delo svojih sošolcev ocenjuje subjektivno in nerealno.	Za svoje delo je delno motiviran, a osebno ne preveč zavzet. Svoje delo in delo svojih sošolcev ocenjuje subjektivno in premalo realno.	Za svoje delo je motiviran in osebno zavzet, zna ga pravilno oceniti, prav tako pa sprejemljivo realno ocenjuje tudi delo svojih sošolcev.	Za svoje delo je zelo motiviran in osebno zavzet, zna ga pravilno oceniti, prav tako pa realno ocenjuje tudi delo svojih sošolcev.

Učni list 1

Trubadurska lirika

1. Primerjajte izvirni zapis in njegovo transkripcijo:
črtovje, ključ, metrum, znaki za trajanje tona, znaki za višino tona.

Slika 1: Henri-Irénée Marrou.(1971). Les troubadours, Editions du Seuil, str. 94.

*Reis glorios, veras lums e clartatz,
Deus poderos, Senher, si a vos platz,
Al meu companh siatz fizels ajuda,
Qu'en non lo vi, pois la noitz fon venguda, –
Et ades sera l'alba!*

Roi glorieux, vraie lumière et clarté,
ô Dieu puissant, s'il plaît à vous,
à mon ami soyez fidèle appui :
je ne l'ai vu depuis la nuit venue, –
et voici que vient l'aube ⁹⁹!

O, slavni kralj, prava luč in jasnost,
o, mogočni Bog, če boš izvolil,
bodi mojemu prijatelju zvesta opora:
nisem ga videl(a), ker je noč prišla -
in glej, že prihaja zora.

Prevedel: Mihael Šorli

Slika 2: Henri-Irénée Marrou.(1971). Les troubadours, Editions du Seuil, str. 94.

Učni list 2

Zapojmo in analizirajmo pesem

Glasba	Slovenščina	Skupne vsebine
• Zapojte melodijo pesmi. • Kakšen je njen melodični potek? • V kakšni tonaliteti je zapisana pesem? Kako ste prišli do rezultata? • Kakšno spremljavo bi dodali, da bi bila v slogu časa? Utemeljite z razlago.	• Poiščite prevod besedila ali ga sami prevedite, če se učite francosko. • Interpretirajte pomen besedila. • V katero pesniško vrsto bi uvrstili besedilo?	• Kakšen zgodovinski pomen pripisujete trubadurski liriki? • Kako pojasnujete to, da sta bili glasba in poezija v času trubadurjev (13. in 14. stoletje) nedeljivi? • Raziščite korenine (izvor) trubadurske lirike.

2.5.2 Glasbena romantika

Tanja Zgonc, Gimnazija Kočevje

Izbrana vsebinska opredelitev tematskega sklopa

Tematski sklop Glasbena romantika obsega glasbo iz obdobja romantike, ki je po naboru glasbenih del s presežkom kakovosti zelo bogat in raznolik. Zato je pomembno, da se dijakom učna snov posreduje na način, kako samostojno poiskati informacije o posameznih delih, glasbenih značilnostih, prevladujočih glasbenih oblikah in skladateljih v obdobju romantike. Pri posameznih urah se jim nujno predstavijo in posredujejo zvočni posnetki izbranih delih, z najnужnejšim naborom informacij glasbenih značilnosti. Skrbno načrtovanje s premišljenim izborom slušnih primerov ter primerov za izvajanje je nujno.

Učni sklop, ki je razdeljen v sedem učnih ur, je naravnan tako, da dijaki s pomočjo glasbenih virov, interaktivnih medijev in sodobne tehnologije samostojno raziskujejo vidnejše glasbene ustvarjalce in njihova pomembnejša dela. Učijo se analizirati glasbena dela, poglobljajo razumevanje elementov glasbenega oblikovanja in razmišljajo, kakšno vlogo je imela glasba v času narodnega prebujanja v svetu in pri nas. Delo v glavnem poteka skupinsko. Pomembno je, da dijaki z izbranimi deli poustvarijo pomembnejša glasbena dela iz obdobja romantike.

Vsebinski potek po urah

1. ura: Glasbena romantika – časovna opredelitev

Dijaki s pomočjo ustreznih informacijskih in knjižnih virov v skupinah raziščejo značilnosti od klasicizma do romantike in jih uvrstijo v zgodovinski okvir.

Predlagani zvočni primeri:

- Ludwik van Beethoven: 3. simfonija, 1. stavek
- Ludwik van Beethoven: 9. simfonija, 4. stavek, Oda radosti

2. ura in 3. ura: Vloga glasbe v času narodnega prebujanja

Dijaki iščejo in zbirajo podatke o pomenu in vlogi glasbe v času narodnega prebujanja s poudarkom na izbranih skladateljih in pomenu nacionalne glasbe na Slovenskem.

Predlagani zvočni primeri:

- Benjamin Ipavec: »Domovini« in »Serenada za godala«
- Anton Foerster: odlomki iz opere »Gorenjski slavček«
- Fran Gerbič: »Pojdem na prejo«
- Davorin Jenko: »Izbrana dela«

4. ura: Programska glasba romantike

Dijaki raziščejo pomen pojma programska glasba. Prek glasbenega jezika v izbranih slušnih primerih prepoznajo literarno predlogo programa. Usvojena znanja uporabijo pri ustvarjanju in izvajanju lastne programske glasbe.

Predlagani zvočni primeri:

- Hector Berlioz: »Fantastična simfonija«
- Richard Strauss: »Vesele dogodivščine Tillna Eulenspiegela«
- Franz Liszt: »Mazzepe«
- Modest Petrovič Musorgski: »Slike z razstave«

5. ura: Absolutna glasba romantike

Dijaki raziščejo pomen pojma absolutna glasba. V izbranih slušnih primerih prepoznajo glasbene značilnosti romantike. Usvojena znanja uporabijo pri ustvarjanju in izvajanju lastne absolutne glasbe.

Predlagani zvočni primeri:

- Felix Mendelssohn: »Sen kresne noči«, »Poročna koračnica«, »Pesem brez besed«
- Franz Schubert: »Samospevi«, »Impromptu št. 2«
- Frederic Chopin: »Nocturno«

6. ura: Glasbena drama in Wagner

Dijaki raziščejo pojem glasbena drama. V izbranih slušnih primerih prepoznajo glasbene značilnosti glasbene drame.

Predlagani zvočni posnetki:

- Richard Wagner: odlomki iz glasbene drame »Leteči Holandec«
- Richard Wagner: odlomki iz glasbene drame »Nibelunški prstan«

7. ura: Vrednotenje

Dijaki pripravijo nabor petih njim najljubših odlomkov iz obdobja romantike. Glasbene primere s pomočjo programa Audacity povežejo v dvominutni slušni primer.

Viri in literatura

- 1 *Lebič, L. in Loparnik, B. (1998). Osnove glasbene umetnosti. Ljubljana: DZS.*
- 2 *Max Wade-Matthews, Thompson, W., Simoniti, B. (2006). Ilustrirana enciklopedija glasbil in velikih skladateljev. Ljubljana: Modrijan.*
- 3 *Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M. in Ivačič, S. (2007). Glasba 1. Učbenik za glasbo v 1. letniku gimnazije. Ljubljana: Mladinska knjiga.*
- 4 *Samec, S. (1978). Operne zgodbe: vodnik po domačem in tujem opernem svetu. Ljubljana: Mladinska knjiga.*
- 5 *Učni načrt: Glasba - splošna, klasična, strokovna gimnazija: obvezni predmet (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm> (25. 11. 2012).*

Učna priprava

Učitelj:	Tanja Zgonc	Predmet in razredi:	Glasba Splošna gimnazija – 1. letnik Klasična, športna gimnazija – 2. letnik Bistveno vprašanje:	Časovna opredelitev: 7 ur	Viri/učila	
Tematski sklop:	Razvoj glasbene ustvarjalnosti v času – Glasbena romantika	Operativni cilji: vsebinski in procesni	Izdelki dijakov/dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	Dejavnosti za dijake in učitelja	Viri/učila	
K A J in KAKO?	Dijaki: • raziščejo in opredelijo čas romantike, • poiščejo pomembnejša glasbena dela in skladatelje iz obdobja romantike, • uporabijo glasbene vire in sodobne medije, • vzpostavijo kritičen odnos do glasbenih ustvarjalcev, • poglobijo in usvojijo pomembnejša glasbena dela in glasbenih primerov, • razumejo pojma absolutna in programska glasba, • na osnovi usvojenih glasbenih znanj o romantiki ustvarijo in izvajajo primere lastne programske glasbe, • razumejo glasbeni	Dijaki: • razumejo glasbene značilnosti romantike, • razumejo pomen glasbe v času nacionalnega prebujanja tako v svetu kot doma, • poslušajo, analizirajo, razčlenjujejo izbrane zvočne posnetke, • analizirajo in razčlenjujejo izbrane glasbene oblike in njihovo grafično predstavo, • poiščejo pomembnejše vokalne-instrumentalne glasbene oblike in skladatelje, • ustvarijo spremljave in jih ovrednotijo, • pojejo glavne teme iz glasbenih primerov,	Izvedba tem iz izbranih glasbenih primerov. Izvedba glasbenih spremljav. Zapis lastne programske skladbe. Zapis nabora petih dijakom najlepših glasbenih primerov iz obdobja romantike. Oblikovanje dvomitnega slušnega primera (program Audacity) iz nabora dijakom ljubih primerov iz romantike. Evalvacija.	• s pomočjo navodil in ustreznih informacijskih in knjižnih virov raziščejo ter zapišejo značilnosti obdobja romantike, • s pomočjo literature raziščejo vidnejše glasbene ustvarjalce in njihova pomembnejša glasbena dela v času narodnega prebujanja in jih zapišejo v ustrezno preglednico, • pozorno in doživljajsko-analitično poslušajo skladbe najvidnejših skladateljev tega obdobja, • pojejo posamezne teme iz izbranih glasbenih del ter stopnjujejo sposobnost estetskega oblikovanja in vrednotenja,	• vodi učni proces: usvajanje pojmov, razlaga, pogovor, analiza, vrednoti in daje navodila, izpostavlja primere, • usmerja pri analizi glasbenih del, • vodi in usmerja učni proces, • dižake spremlja pri izvajanju in ustvarjanju.	CD-predvajalnik medmrežje zvočni primeri računalnik Močnik, Habjanič Gaberšek, Ivačič. (2007). Glasba 1. Ljubljana: Mladinska knjiga.

	jezik romantike preko analitičnega poslušanja slušnih primerov in izvajanja glasbe iz obdobja romantike.	• razvijajo kritično presojo in vrednotijo posamezne izvedbe del.	• oblikujejo lastne programske skladbe, • oblikujejo zvočni posnetek iz izbora svojih najljubših skladb iz obdobja romantike.	
Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	2) iskanje informacij, delo s knjižnimi viri in internetnimi viri 4) delo z notno sliko 5) demonstracija gibalnih elementov in izbranih tem			
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) individualno delo 3) skupinsko delo 4) frontalno delo			
Medpredmetne	slovenščina, zgodovina, umetnost, likovna umetnost, informatika			
povezave:	samoevalvacija			
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...				

Preverjanje in ocenjevanje

Romantika

A Znanje in razumevanje

Ocena	Opisniki
2	Dijak s pomočjo glasbenih virov in sodobne tehnologije razišče glasbene ustvarjalce in jih uvrsti v obdobje. Pri podajanju odgovorov potrebuje pomoč učitelja. Odgovori so pomanjkljivi. Izražanje je manj jasno. Prepozna nekaj glasbenih primerov.
3	Dijak s pomočjo glasbenih virov in sodobne tehnologije razišče glasbene ustvarjalce, ugotovi značilnosti glasbenih obdobj, skladateljev, pojmov in prepozna glasbena dela. Pri tem uporabi manjši nabor ustreznih virov. Potrebuje pomoč učitelja, odgovori jasno in obsežno.
4	Dijak s pomočjo glasbenih virov in sodobne tehnologije razišče glasbene ustvarjalce, ugotovi značilnosti glasbenih obdobj, skladateljev, pojmov in prepozna glasbena dela. Pravilno definira ključne pojme. Jasno in razločno izraža ideje in jih utemelji.
5	Dijak razišče glasbene ustvarjalce, ugotovi značilnosti glasbenih obdobj, skladateljev, pojmov in prepozna glasbena dela. Prepozna, primerja, ugotavlja in vrednoti temeljne značilnosti glasbenih del.

B Uporaba

Ocena	Opisniki
2	Dijak ustvarja in se glasbeno izraža, vendar je njegovo izražanje nejasno in okorno. Ob pomoči učitelja poustvari pevsko oz. instrumentalno vsebino, glede na svoje individualne sposobnosti in interes.
3	Dijak ustvarja in se glasbeno izraža, pri čemer uporabi nekaj svojih idej. Pri pevskem in instrumentalnem ustvarjanju poustvari v skladu z svojimi individualnimi sposobnostmi, pri čemer uporabi glasbeni zapis.
4	Dijak ustvarja in se glasbeno izraža, pri čemer uporabi svoje ideje. Pri pevskem ustvarjanju uporablja glasbeni zapis, pri čemer upošteva oznake za interpretacijo.
5	Dijak ustvarja in se glasbeno izraža, pri čemer je povsem samostojen. Svoje ideje izraža ustvarjalno in doživeto. Pri pevskem ustvarjanju uporablja glasbeni zapis, pri čemer upošteva oznake za dinamiko in interpretacijo.

C Vrednotenje

Ocena	Opisniki
2	Dijak občasno vrednoti svoje delo, vendar njegovo ocena ni realna.
3	Dijak vrednoti svoje delo, a je ta ocena nepopolna.
4	Dijak spremlja svoj glasbeni razvoj in delo sošolcev.
5	Dijak zna kritično spremljati svoj glasbeni razvoj. Vrednoti delo svojih sošolcev in poda predloge, kako bi glasbene dosežke lahko še izboljšali.

D Osebna zavzetost

Ocena	Opisniki
2	Dijak pokaže nekaj zavzetosti za delo. Do umetniških del je zadržan.
3	Dijak pokaže zanimanje za glasbo ter glasbeno izražanje. Sprejema umetniška dela nacionalne/svetovne glasbene dediščine.
4	Dijak pri delu pokaže osebno angažiranost, zanimanje in motiviranost za glasbo ter glasbeno izražanje. Sodeluje pri različnih oblikah glasbenega ustvarjanja. Pokaže pozitiven odnos do svetovne in nacionalne glasbene kulture.
5	Dijak pri delu pokaže osebno angažiranost, zanimanje in motiviranost za glasbo ter glasbeno izražanje, pri čemer spodbuja sošolce pri glasbenem udejstvovanju. Pokaže pozitiven odnos do nacionalne/svetovne glasbene dediščine in do tistih, ki to glasbo tudi izvajajo.

Na naslovnici

RAGLJA, leseno glasbilo iz vrtljivega valja z zarezi in vzmetjo, ki pada v zareze, potem, ko jo je vzdignila vzboklina na valju. Hitro, zaporedno padanje vzmeti povzroča drdrajoč zvok. Otroška ročna raglja je v škatlastem okviru z ročajem za vrtenje valja, velika raglja v zvoniku ima zabojček za odmevnik; v rabi zadnje tri dni velikega tedna namesto zvonov in zvončkov.

(povzeto po: Baš, A. (ur.) (2004): Slovenski etnološki leksikon Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 487)

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad